

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

MATEJ ZUPANČIČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**VPETOST EKONOMSKEGA IN SOCIALNEGA VIDIKA V
TRAJNOSTNO NARAVNANEM POSLOVANJU – PRIMERA
BREZPOSELNOSTI IN DRUŽBENE NEENAKOSTI**

Ljubljana, 28. september 2018

MATEJ ZUPANČIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Matej Zupančič, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor magistrskega dela z naslovom Vpetost ekonomskega in socialnega vidika v trajnostno naravnanim poslovanju – primera brezposelnosti in družbene neenakosti, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Adriano Rejc Buhovac,

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 28. september 2018

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV TRAJNOSTNE NARAVNANOSTI	6
1.1 Pomen in razvoj trajnostne naravnosti	6
1.2 Vidiki trajnosti	8
2 EKONOMSKA IN SOCIALNA DIMENZIJA TRAJNOSTNEGA DELOVANJA PODJETIJ.....	12
2.1 Ekonomski vidik trajnostne naravnosti poslovanja.....	12
2.2 Socialni vidik trajnostne naravnosti poslovanja.....	14
3 MERJENJE TRAJNOSTNE USPEŠNOSTI.....	18
3.1 Izzivi pri merjenju trajnostne uspešnosti.....	18
3.2 Kazalci za merjenje trajnostne naravnosti poslovanja.....	21
4 POROČANJE O TRAJNOSTNI USPEŠNOSTI	22
5 PREGLED EMPIRIČNIH RAZISKAV TRAJNOSTNE NARAVNANOSTI POSLOVANJA S POUDARKOM NA EKONOMSKEM IN SOCIALNEM VIDIKU	29
5.1 Pregled empiričnih raziskav trajnostne naravnosti poslovanja – ekonomski vidik.....	29
5.2 Pregled empiričnih raziskav trajnostne naravnosti poslovanja – socialni vidik	31
6 ŠTUDIJA EKONOMSKE IN SOCIALNE USPEŠNOSTI MEDNARODNIH PODJETIJ.....	33
6.1 Predstavitev hipotez	33
6.2 Metodologija raziskave	35
6.3 Ocena poročanja o trajnostno naravnem poslovanju v letnih poročilih izbranih podjetij s poudarkom na socialnem in ekonomskem vidiku	35
6.3.1 Indeks Sto najboljših državljanov med podjetji.....	37
6.3.2 Indeks Sto najbolj trajnostnih podjetij	37
6.3.3 Indeks trajnosti Dow Jones	38
6.4 Analiza trajnostnih praks evropskih podjetij	39
6.4.1 Analiza merjenja trajnosti v izbranih evropskih podjetjih	41
6.4.2 Analiza socialnega vidika – družbena neenakost.....	45
6.4.3 Analiza ekonomskega vidika – brezposelnost	48
6.5 Razprava in končne ugotovitve	52
SKLEP	53
LITERATURA IN VIRI	55
PRILOGE.....	65

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kazalci ocenjevanja kakovosti razkritih trajnostnih informacij v letnih poročilih	36
Tabela 2: Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju – Indeks 100 najboljših državljanov med podjetji	37
Tabela 3: Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju – Indeks 100 najbolj trajnostnih podjetij	38
Tabela 4: Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju – indeks trajnosti Dow Jones	39

KAZALO SLIK

Slika 1: Model treh stebrov	8
Slika 2: Model enakovrednih (krožečih) krogov	9
Slika 3: Model treh neenakovrednih (koncentričnih) krogov	10
Slika 4: Pomen socialnega vidika trajnosti	16
Slika 5: Pet ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z družbeno neenakostjo	17
Slika 6: Merjenje trajnostnega delovanja	42
Slika 7: Merjenje trajnostnega delovanja glede na delovne izkušnje v oddelkih, povezanih s trajnostjo	42
Slika 8: Merjenje trajnostnega delovanja po dejavnostih	43
Slika 9: Merjenje trajnostnega delovanja po velikosti podjetja	44
Slika 10: Merjenje trajnostnega delovanja po posamezni državi	44
Slika 11: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti	45
Slika 12: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na vpetost anketirancev v trajnost	46
Slika 13: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na tip dejavnosti	47
Slika 14: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na velikost podjetja	47
Slika 15: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na državo	48
Slika 16: Reševanje problema brezposelnosti	49
Slika 17: Reševanje problema brezposelnosti glede na delovne izkušnje v trajnosti	49
Slika 18: Reševanje problema brezposelnosti glede na tip dejavnosti	50
Slika 19: Reševanje problema brezposelnosti glede na velikost podjetja	51
Slika 20: Reševanje problema brezposelnosti glede na državo	51

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Kazalci vseh vidikov trajnosti.....	1
Priloga 2: Letna poročila podjetij uporabljena pri oceni poročanja podjetij	3

SEZNAM KRATIC

ang. – angleško

BDP – bruto domači proizvod

CAWI – Computer-assisted web interviewing

CERES – Coalition for Environmentally responsible economies, koalicija za okoljsko odgovorne ekonomije

EKC – Environmental Kuznets Curve, Kuznetsova krivulja okolja

EU – Evropska unija

GIIRS – Global impact investing rating system

GRI – Global reporting initiative, smernice za pobudo globalnega poročanja

IIRC – International integrated reporting council

ILO – International Labour Organization, Mednarodna organizacija dela

IRIS – Impact reporting and investment standards

ISEW – Index of sustainable economic welfare, indeks trajnostne ekonomske blaginje

itd. – in tako dalje

KPI – key performance indicator, ključni kazalci uspešnosti

mio. – milijon

NRC – National Research Council, Svet nacionalnih raziskav

OECD – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

PMS – performance measurement system, sistem merjenja uspešnosti

pr. – približno

SASB – Sustainability accounting standards board

SROI – Social return on investment, donosnost trajnostnega projekta

WCED – World Commission on Environment and Development, Svetovna komisija za okolje in razvoj

USD – ameriški dolarji

ZDA – Združene države Amerike

ZN/OZN – Združeni narodi, tudi Organizacija Združenih narodov

UVOD

Nobenega dvoma ni, da so gospodarska rast, globalizacija, okoljski problemi, človekove pravice in socialni problemi spodbudili debate glede tematik, kot sta trajnost oziroma trajnostni razvoj in družbena odgovornost. Trajnosti se dandanes posvečajo državne institucije, podjetja in organizacije civilne družbe, ki skušajo s skupnimi močmi doseči družbeno blaginjo (Eweje & Alakavuklar, 2014). Trajnost oziroma trajnostni razvoj sta med najpopularnejšimi besedami oziroma besednimi zvezami zadnjih dveh desetletij. S pridevnikom »trajnostni« danes lahko opišemo praktično vse: mesta, ekonomijo, poslovne modele, razvoj in drugo (Scoones, 2007). V zadnjem času je trajnostna naravnost poslovanja postala pomembna skrb podjetij, ki skušajo trajnostne iniciative implementirati v svoje poslovne modele ali poslovne strategije (Tata & Prasad, 2014).

Trajnostni razvoj je razvoj, ki ustreza potrebam sedanjih generacij, pri tem pa ne ogroža zmožnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe (WCED, 1987). To uveljavljeno opredelitev trajnostnega razvoja je razvila Svetovna komisija za okolje in razvoj (ang. World Commission on Environment and Development, v nadaljevanju WCED). Podjetja želijo postati boljši »državljeni sveta« (ang. corporate citizens) zaradi naraščanja socialnih, ekoloških in ekonomskih problemov. Managerji ugotavljajo, da dolgoročna gospodarska rast ni mogoča, če ni socialno in ekološko trajnostna. Danes poznamo tri področja trajnosti: okoljski, socialni in ekonomski vidik (Epstein & Rejc Buhovac, 2014).

Po sprejetju poročila Naša skupna prihodnost (ang. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future) leta 1987 so zaradi naraščajočega pomena trajnosti države sprejele številne reforme na področju okoljske problematike. Širša javnost je pomen trajnosti v največji meri povezovala z okoljem, manj pa z ekonomskim vidikom. Socialnemu vidiku se kar nekaj časa ni posvečalo pozornosti (Boström, 2012). White prav tako opozarja, da se je sprva več pozornosti namenjalo ekološkemu vidiku kot pa socialnemu (White & Gregory, 2009).

Okoljski vidik je tako najbolj izpostavljen trajnostni vidik. Tudi ob prebiranju člankov in knjig preko podatkovnih baz bralec naleti na veliko zadetkov za vidik okolja (471.941 zadetkov v bazi Science Direct), medtem ko sta socialni (344.040 zadetkov) in ekonomski vidik (349.077 zadetkov) manj raziskana (Science Direct, 2018). Nižja raziskanost socialnega in ekonomskega vidika je bila povod in spodbuda za pisanje pričujočega magistrskega dela. Znotraj ekonomskega vidika sem si izbral problem brezposelnosti, znotraj socialnega vidika pa problem družbene neenakosti.

Brezposelnost. Rast gospodarstva po trenutnih stopnjah ne more rešiti problema brezposelnosti ter socialnih razlik. Na globalni ravni se v prihodnjih letih pričakuje dodatno povečanje stopnje brezposelnosti (ILO, 2015). Obstaja veliko dokazov, da sta

dobro zasnovan trg dela in socialna politika bistvena za spodbujanje gospodarske rasti ter reševanje problema brezposelnosti (ILO, 2016). Zato bi se morali politiki osredotočiti predvsem na krepitev politik zaposlovanja ter reševanje problema neenakosti.

Leta 2016 je bilo na globalni ravni kljub gospodarski rasti brez dela 5,7 odstotka svetovne populacije delovno aktivnih ljudi (The World Bank, 2016a). Pomanjkanje delovnih mest najbolj pesti Afriko in Srednji vzhod, kjer je brezposelnih kar 12,2 odstotka za delo zmožnih ljudi. Brezposelnost je najnižja v Vzhodni Aziji, in sicer 4,2 odstotka (Tomažič, 2017). Kot navaja Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (ang. Organisation for Economic Co-operation and Development, v nadaljevanju OECD), je leta 2016 stopnja brezposelnosti v Evropski uniji (v nadaljevanju EU) znašala 8,2 odstotka, medtem ko je bila v Sloveniji 7,9-odstotna. Iz tega razberemo, da je Slovenija pod povprečjem EU in nad povprečjem sveta (OECD, 2017).

Vsakršno obdobje brezposelnosti posameznika je povezano z negativnimi posledicami, kot so izguba dobrega počutja zaradi finančnih težav, nižje samospoštovanje, slabši medčloveški odnosi, slabše družinsko življenje ter duševno zdravje. Negativen vpliv brezposelnosti se razlikuje glede na njeno trajanje. Dlje kot traja brezposelnost, v večji meri se kažejo problemi (Gradin, Canto & Del Rio, 2015). Stopnja brezposelnosti ima močan vpliv na krajo (zlasti motornih vozil) ter vlome (zlasti v stavbe) (Fallahi, Poutaghi & Rodriguez, 2012). Ekonomisti OECD so v 90. letih prejšnjega stoletja ugotovili, da je stopnja brezposelnosti med drugim odvisna tudi od prihodkovne neenakosti. Država lahko zmanjša stopnjo brezposelnosti le na podlagi večje prihodkovne neenakosti (Green, 2000).

Številne mednarodne institucije ugotavljajo, da imajo mlajši iskalci zaposlitve (stari od 15 do 24 let) največje probleme pri pridobivanju zaposlitve. Mlajši so v gospodarski rasti zaposleni med zadnjimi ter v recesiji odpuščeni med prvimi (Fazio & Gunderson, 2014). Za to obstaja več razlogov. Poleg trenutne situacije trga dela so tu še slabi sistemi izobraževanja in usposabljanja, razslojevanje ter porazdelitev priložnosti v družbi (Gontkovičova, Mihalčova & Pružinsky, 2015). Kot navaja OECD, je bilo v letu 2015 kar 15 odstotkov mladih v državah OECD brezposelnih (pr. 40 milijonov (v nadaljevanju mio) mladih). Skupni bruto dohodek, ki bi ga lahko ustvarili, se giblje med 360 in 600 mio. ameriških dolarjev (v nadaljevanju USD) (OECD, 2016).

Stopnja brezposelnosti mladih je približno 2,5-krat večja od stopnje brezposelnosti odraslih (Dietrich & Möller, 2016). Po podatkih Mednarodne organizacije dela (ang. International Labour Organization, v nadaljevanju ILO) za leto 2010 je na globalni ravni razmerje med stopnjo brezposelnosti mladih v primerjavi z odraslimi še večja. Stopnja brezposelnosti mladih je presegla stopnjo brezposelnosti odraslih za kar 2,8-krat (Balan, Uzlaou & Ene, 2012).

Družbena neenakost. Svetovna neenakost je državam ušla izpod nadzora. Ogromna razhajanja med bogatimi in revnimi so eden najbolj skrb vzbujajočih podatkov v zadnjih 200 letih. Najpremožnejša elita tega sveta bogastvo samo še kopiči, medtem ko se na stotine mio. ljudi po svetu bojuje s hudo revščino (Sajovic, 2014). Kot ugotavlja nevladna humanitarna organizacija Oxfam, ima najbogatejših 8 ljudi na svetu skupaj toliko denarja kot celotna revnejša polovica svetovnega prebivalstva. Ekstremna neenakost poslabšuje spolno neenakost in povzroča številne zdravstvene in socialne težave (Oxfam, 2017). Neenakost ima močan vpliv na kriminal in nasilne konflikte. Največ kriminala zagrešijo najbolj prikrajšani člani družbe (Kelly, 2000).

OECD ugotavlja, da vse večja neenakost v družbah sveta že zavira gospodarski razvoj. Menijo tudi, da največja težava ni bogastvo najbogatejših, ampak zaostajanje 40 odstotkov najrevnejših (Kramžar, 2015). Družbena neenakost je širok pojem, ki se kaže v neenakosti na različnih področjih: pri dohodku, premoženju, segmentaciji trga dela, spolu, etničnosti, zdravju in znanju (Binelli, Loveless & Whitefield, 2015).

Svetovna banka ugotavlja, da se globalna neenakost povečuje in da je večja kot pred 200 leti. Kratkotrajno zmanjšanje neenakosti med letoma 2008 in 2013 je bila posledica hitre rasti na Kitajskem in v Indiji. V večini držav se je povečal delež prihodka enega odstotka prebivalstva, prav tako pa je v vsaki državi narasel Ginijev koeficient¹ (The World Bank, 2016b). Ginijev koeficient se na globalni ravni giblje od 0,3 do 0,5 pri izdatkih na prebivalca (Haughton & Khandker, 2009). Za leto 2014 je Ginijev koeficient kazal naslednje vrednosti: Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA) 0,4; Avstralija 0,33; Nemčija 0,29 in Slovenija 0,25 (OECD, 2014). Socialno neenakost spodbuja pet elementov: elitnost, izključenost, predsodki, pohlep in obup (zgodovinska nepravilnost) (Dorling, 2010). Ena izmed večjih pobud za zmanjšanje neenakosti je Agenda Združenih narodov (v nadaljevanju ZN) za trajnostni razvoj do leta 2030 (v nadaljevanju Agenda 2030). Agenda 2030 so leta 2015 sprejeli ZN in se nanaša na izkoreninjanje revščine ter spodbujanje trajnostne naravnosti. Gre za svetovni dogovor, kjer je bilo sprejetih 17 trajnostno naravnanih ciljev. Cilji se med drugim nanašajo tudi na polno zaposlenost, dostojno delo za vse ter doseganje družbene enakosti (ZN, 2015).

Razprave glede družbene neenakosti temeljijo na razlikah v prihodku, premoženju ter potrošnji. Te razlike imajo vpliv na počutje posameznikov in na število priložnosti. Analiza ZN ugotavlja, da gospodarska rast sama po sebi ne zmanjšuje neenakosti. Vzpostavljena morajo biti pravila, ki privedejo do takega cilja. Empirični dokazi prikazujejo, da je zmanjšanje neenakosti odvisno od pogojev posamezne države in oblikovanja nacionalnih politik (ZN, 2013). Dandanes revnejše države še niso sprejele institucionalnih preobrazb,

¹ Ginijev koeficient je najbolj uveljavljena mera neenakosti. Lestvica se giblje od 0 – popolna enakost (0 odstotkov) do 1 – popolna neenakost (100 odstotkov) (Korzeniewicz & Moran, 2009).

potrebnih za začetek prave poti k reševanju neenakosti. Vse, kar morajo storiti, je, da dobijo vsi posamezniki, predvsem mladi, enake priložnost.

Problem pa je, ko država reši eno vrsto neenakosti, nato pa se v večini primerov pojavijo druge vrste neenakosti (primer: revnejšemu sloju je zagotovljeno (težko) delo, kar se odraža v zmanjšanju dohodkovne in povečanju zdravstvene neenakosti). Ena od rešitev je globalizacija in z njo povezano premeščanje ljudi (revnejši k bogatim) in služb (od bogatih držav k revnejšim) (Korzeniewicz & Moran, 2009). Premoženjsko neenakost je v primerjavi z dohodkovno neenakostjo moč čutiti še v večji meri. Vpliv premoženjske neenakosti se odraža v počutju posameznikov in v priložnostih otrok za razvoj in izobrazbo. Za reševanje problema je bolj primerno predhodno preprečevanje nastanka kot pa kasnejši ukrepi za zaježitev problema (Chwalisz & Diamond, 2015).

V raziskave glede neenakosti je vloženih premalo finančnih sredstev. Potrebno bi bilo bolje razumeti povezave med ekonomsko neenakostjo ter neenakostjo zaradi spola, izobrazbe in zdravja. Boljše razumevanje bo pripomoglo k hitrejšemu reševanju problema neenakosti ter družbeni blaginji (ISSC, IDS & UNESCO, 2016).

Namen magistrskega dela je opozoriti na globalna problema brezposelnosti in družbene neenakosti (revščine) ter ju uvrstiti v okvir trajnostne naravnosti. Pomen trajnostne naravnosti v zadnjem obdobju narašča. Poslovni subjekti se kolikor toliko ukvarjajo z okoljsko problematiko, medtem ko se socialnemu in ekonomskemu vidiku ne posveča dovolj pozornosti. Lastnike in vodstva podjetij, državne institucije ter širšo javnost želim ozavestiti o potrebi po trajnostnem delovanju pri reševanju globalnih socialnih in ekonomskih problemov. Namen magistrskega dela je tudi pomagati managerjem razumeti, kako lahko z vključevanjem socialnega in ekonomskega vidika izboljšajo svojo trajnostno uspešnost in bolj celovito poročajo o trajnostni naravnosti poslovanja. Managerji imajo različno znanje glede socialne in ekonomske problematike, običajno pa sta obe problematiki nekje v ozadju razmišljanja managerjev, saj sta prepleteni in ju je težje obvladovati.

Cilji magistrskega dela:

- na podlagi literature opredeliti socialni in ekonomski vidik trajnostne naravnosti ter znotraj njiju problema brezposelnosti in družbene neenakosti. Ključno za managerje je dobro poznavanje obeh vidikov, da bi lažje sprejemali zahtevne odločitve;
- predstaviti ugotovitve obstoječih empiričnih raziskav o trajnostni naravnosti, posebej z ozirom na socialni in ekonomski vidik, podrobneje pa na problema brezposelnosti in družbene neenakosti. Spoznati, kako druga podjetja rešujejo socialne in ekonomske probleme, je dober začetek za managerje, ki želijo biti trajnostno naravnani;

- na vzorcu vodilnih svetovnih podjetij na področju trajnostne naravnosti poslovanja ugotoviti, kako ta podjetja vključujejo socialni in ekonomski vidik trajnosti v svoje poslovanje.

Glavne teze:

Hipoteza 1: Managerji večjih podjetij bolj izrazito trdijo, da ima trajnostno delovanje pozitiven vpliv pri reševanju problemov brezposelnosti in družbene neenakosti kot managerji manjših podjetij.

Hipoteza 2: Podjetja, ki so izrazito trajnostno naravnana, sistematično merijo svojo trajnostno uspešnost.

Hipoteza 3: V letnih poročilih v sklopu trajnostne naravnosti prevladuje poročanje o okoljski uspešnosti poslovanja.

Metode raziskovalnega dela. V magistrskem delu uporabim deduktivni raziskovalni pristop, to pomeni, da izhajam iz obstoječe znanstvene in strokovne literature. V teoretičnem delu predstavim ključna teoretična spoznanja na področju trajnostnega razvoja in trajnostne naravnosti poslovanja. Pregledam pomembnejše empirične raziskave in ugotovitve s področja socialne in ekonomske uspešnosti, podrobneje na problemu brezposelnosti in družbeni neenakosti. V tem delu uporabljam predvsem literaturo iz mednarodnih znanstvenih revij.

Empirični del sloni na uporabi sekundarnih podatkov. Podatke sem pridobil iz različnih relevantnih virov. Prvi je bil baza podatkov podjetja Deloitte, ki se nanaša na spletno anketo 'CSR Managers Survey 2015 in Central Europe', ki so jo v podjetju opravili leta 2015. Podatke sem statistično obdelal, interpretiral rezultate in podal ugotovitve. Drugi vir so letna poročila 30 najbolj trajnostno naravnanih podjetij, ki sem jih izbral na podlagi treh trajnostnih indeksov: indeks 100 najboljših državljanov med podjetji (ang. 100 Best corporate citizens), indeks 100 najbolj trajnostnih podjetij na svetu (ang. Global 100 most sustainable corporations in the world) ter indeks trajnosti Dow Jones (ang. Dow Jones Sustainability Index). V tem delu sem z metodo vsebinske analize (ang. content analysis) ocenil, kako kakovostno podjetja poročajo o svoji trajnostni naravnosti. Pri vsakem izbranem trajnostnem indeksu sem si izbral prvih 10 najbolj trajnostno naravnanih podjetij.

V magistrskem delu v prvem poglavju opredelim pojem trajnostne naravnosti ter vidike trajnosti. V drugem poglavju sta podrobno predstavljena socialni in ekonomski vidik trajnosti. V tretjem poglavju je predstavljeno merjenje trajnosti, v četrtem poglavju pa poročanje o trajnosti. V petem poglavju so predstavljene številne že opravljene raziskave, vezane na trajnostno delovanje podjetij. Šesto poglavje se nanaša na empirični del in se deli na dva dela. Prvi del se nanaša na lastno oceno poročanja podjetij o trajnostnem

delovanju, drugi pa na statistično obdelavo podatkov spletne ankete 'CSR Managers Survey 2015 in Central Europe'. Magistrsko delo zaključim s sklepom, v katerem povzamem bistvene ugotovitve.

1 OPREDELITEV TRAJNOSTNE NARAVNANOSTI

1.1 Pomen in razvoj trajnostne naravnosti

Beseda trajnost nima splošno dogovorjene opredelitve. Obstaja veliko različnih pogledov na to, kaj dejansko predstavlja trajnost oziroma trajnostni razvoj. Spodaj so navedene najbolj znane razlage.

Najpogosteje uporabljena definicija trajnostnega razvoja izvira iz poročila Naša skupna prihodnost (ang. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future), ki ga je izdala WCED: »Trajnostni razvoj je tak razvoj, ki ustreza potrebam sedanjih generacij, ne da bi pri tem ogrozil zmožnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe.« V tem istem delu pa je navedena še druga opredelitev trajnostnega razvoja: »Trajnostni razvoj je proces sprememb, v katerem izkoriščanje virov, institucionalne spremembe, usmerjenost naložb in tehnološkega razvoja delujejo kot celota in krepijo sedanji in prihodnji potencial za zadovoljevanje potreb in pričakovanj« (WCED, 1987).

Trajnostni razvoj je uskladitev razvojnih ciljev družbe skupaj z okoljskimi omejitvami celotnega sveta na dolgi rok. Ideja o medsebojni odvisnosti družbe in okolja se je pojavila že v zgodnjih 80. letih prejšnjega stoletja. Dokončno idejo je razvil Svet nacionalnih raziskav (ang. National Research Council, v nadaljevanju NRC) (NRC, 1999).

Trajnostni razvoj je dinamičen proces, ki omogoča, da vsi ljudje uresničijo svoj potencial in izboljšajo kakovost življenja na način, ki istočasno ohranja in ščiti življenjski sistem Zemlje. Podjetja morajo upoštevati načelo, da ustvarjanje bogastva deluje v okviru okoljskih omejitev (Forum for the future, Chambers, Porritt & Price-Thomas, 2008).

Zgodovinsko najpomembnejši sporazumi, na podlagi katerih se je krepil pomen trajnosti oziroma trajnostnega razvoja, so (ZN, 1972; ZN, 1982; ZN, 1987; ZN, 1992; ZN, 2002; ZN, 2012):

- Stockholmska deklaracija konference ZN o človekovem okolju (ang. United Nations Conference on the Human Environment) iz leta 1972. Cilj deklaracije je ohranjanje in krepitev okolja.
- Strategija ohranitve sveta (ang. World Conservation Strategy) iz leta 1980. Cilji strategije so ohranjanje ekoloških procesov, genske raznolikosti ter ekosistema.

- Svetovna listina o naravi (ang. World Charter for Nature) iz leta 1982. Cilji listine so ohranjanje narave (zemlja, voda in zrak).
- Naša skupna prihodnost iz leta 1987. Dokument nam prikazuje, da so vsi problemi (ekonomski, ekološki in socialni) povezani, zato jih morajo podjetja in države obravnavati kot celoto in ne ločeno.
- Deklaracija o okolju in razvoju, tudi Vrh o Zemlji (ang. The United Nations Conference on Environment and Development) iz leta 1992. Cilj konference je reševanje ekonomskih, socialnih in okoljskih problemov, kar se odraža z več sprejetimi dokumenti, kot so:
 - Agenda 21 (ang. Agenda 21),
 - Deklaracija o okolju in razvoju (ang. The Rio Declaration on Environment and Development).
 - Izjava o načelih trajnostnega razvoja vseh vrst gozdov (ang. The Statement of Forest Principles),
 - Okvirna konvencija o spremembi podnebja (ang. The United Nations Framework Convention on Climate Change),
 - Konvencija o biotski raznovrstnosti (ang. The Convention on Biological Diversity).
- Svetovni vrh o trajnostnem razvoju (ang. The World Summit on Sustainable Development) iz leta 2002. Cilji konference so zmanjšanje onesnaženosti okolja ter izboljšanje socialnega in ekonomskega razvoja Sveta.
- Svetovni vrh (ang. 2005 World Summit) iz leta 2005. Trajnostni razvoj je s svojim ekonomskim, socialnim in okoljskim vidikom ključni element dejavnosti ZN.
- Konferenca ZN o trajnostnem razvoju (ang. The United Nations Conference on Sustainable Development) iz leta 2012. Cilji konference so nadaljnje reševanje ekonomskih, socialnih in okoljskih problemov.

Ti sporazumi so izredno pomembni pri razumevanju trajnosti. Ideja o trajnosti se je pojavila že pred pol stoletja. Leta 1972 je bila glavna tema konference v Stockholmu ravno trajnost. Trajnostni razvoj je bil sprva osredotočen na okoljsko problematiko. Cilji trajnostnega razvoja so bili osredotočeni k manjšemu onesnaževanju narave, manjši porabi energije, uporabi alternativne energije, ohranjanju ekosistema in drugo. Nov pogled na trajnost sta povzročila dokumenta Naša skupna prihodnost in Vrh o Zemlji. Podjetja, države in neprofitne organizacije so ugotovile, da reševanje zgolj okoljske problematike ni dovolj. Pojavila se je potreba po reševanju drugih problematik. To so predstavljala socialna in ekonomska vprašanja. Probleme (kot so recesija, revščina, rasizem, nacionalizem, brezposelnost, omejeni resursi, družbena neenakost, migracije) je potrebno reševati in jih poskušati omejiti na čim nižjo raven. Tako se je trajnostni razvoj skozi čas razširil tudi na ekonomski in socialni vidik. Danes trajnostni razvoj zajema reševanje socialnih, ekonomskih in okoljskih problemov. Trend trajnosti je vedno bolj prisoten tudi v podjetjih, ne samo v državah in neprofitnih organizacijah.

1.2 Vidiki trajnosti

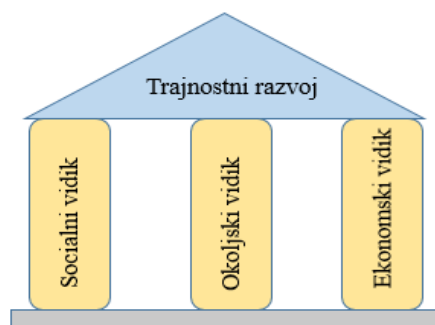
Cilji trajnostnega razvoja so gospodarski razvoj, socialni razvoj ter varstvo okolja. Trajnost zajema tri dimenzije: ekonomski, socialni in okoljski vidik. Vidiki trajnosti z medsebojno povezanostjo pripomorejo k večji blaginji trenutnih in prihodnjih generacij. Cilj trajnostnega razvoja je torej usklajevanje vseh treh dimenzij trajnosti (ZN, 2005).

Trajnostno naravnano poslovanje lahko razčlenimo na devet načel, s katerimi bolj natančno opredelimo pojem trajnosti (Epstein & Rejc Buhovac, 2014, str. 15):

- etika (vzpostavitev, spodbujanje in vzdrževanje etičnih standardov pri poslovanju z vsemi deležniki),
- upravljanje (lastniki podjetja upravljajo s svojimi viri vestno in učinkovito s hkratnim osredotočanjem na interese vseh deležnikov),
- preglednost (pravočasno razkrivanje informacij o izdelkih, storitvah in dejavnostih),
- poslovni odnosi (praksa poštenega poslovanja z dobavitelji in drugimi partnerji),
- poslovni uspeh in uspešnost (zadovoljstvo lastnikov glede poslovanja družbe v smislu dobičkonosnosti),
- vključenost skupnosti (spodbujanje odnosov med podjetjem in skupnostjo),
- vrednost izdelkov/storitev (spoštovanje potreb in želja strank ter zagotavljanje najvišje kakovosti izdelka/storitve),
- zaposleni (prakse ravnanja z ljudmi pri delu, ki spodbujajo osebni in strokovni razvoj zaposlenih),
- varstvo okolja (prizadevanje k zaščiti in obnovi okolja).

Vidike trajnosti lahko prikažemo v obliki stebrov, koncentričnih krogov ali krožečih krogov. Omenjene oblike dimenzij so prikazane na slikah 1, 2 in 3.

Slika 1: Model treh stebrov

Vir: University of York (2017).

Konvencionalno razumevanje trajnostnega razvoja, ki temelji na modelu treh stebrov, je napačno, saj prikazuje nujnost izbire (ang. Trade-off) med ekonomskim, socialnim in okoljskim vidikom (Ang & Passel, 2012).

Razvojne odločitve vlad, podjetij in ostalih omogočajo izbiro med stebri trajnosti in dajejo največji poudarek gospodarstvu. Družba nosi stroške, medtem ko okolje plačuje najvišjo ceno vseh. To je največji razlog, zakaj gospodarski razvoj ne doseže želenih ciljev družbe (Svetovna zveza za varstvo narave, 1980).

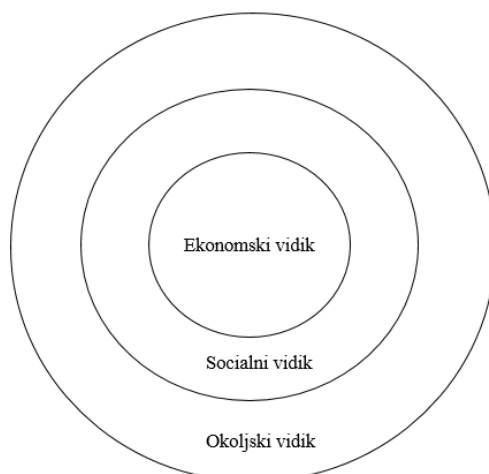
Slika 2: Model enakovrednih (krožečih) krogov

Vir: Cato (2009).

Model treh enakovrednih krogov prav tako predstavlja konvencionalno razumevanje trajnostnega razvoja. Pri modelu treh enakovrednih krogov je mogoče imeti izbiro med posameznimi vidiki trajnosti (tam, kjer se krogi stikajo) ali pa tudi ne. Razlika med močno in šibko trajnostjo je povezava med naravnim in človeškim kapitalom. Zagovorniki šibke trajnosti so mnenja, da sta naravni in človeški kapital zamenljiva. Naravni kapital je tako substitut človeškemu, kar pomeni, da lahko izčrpanje ene vrste kapitala nadomesti presežek drugega. V sedanjem svetu moramo naravni in človeški kapital obravnavati kot komplementarni dobrini, ker naravni kapital postaja čedalje bolj omejen. Tak pogled predstavlja močno trajnost. Kapitala v močni trajnosti nista zamenljiva, saj se določenih funkcij naravnega kapitala enostavno ne da zamenjati s človeškim kapitalom (primer: ozonska plast). Naravni kapital je potrebno ohranjati (Ang & Passel, 2012).

Slika 3: Model treh neenakovrednih (koncentričnih) krogov

Vir: Cato (2009).

Dimenzij trajnosti ne moremo obravnavati enako. Gospodarstvo je »ustanova«, ki izvira iz družbe. Gre za niz pravil, ki jih družba ustvari za posredovanje izmenjave blaga ali storitev. Naravno okolje pa je drugačno, saj ga ni ustvarila družba. Okolje namreč podpira tako družbo kot tudi gospodarstvo. S slike 3 (prikaz treh neenakovrednih krogov) je razvidno, da se družba nahaja znotraj okolja. Gospodarstvo pa je del družbe. V takšnem pogledu sta družba in gospodarstvo odvisna od okolja. Hkrati pa to pomeni, da se gospodarske aktivnosti odvijajo v okviru mreže družbenih odnosov. Tak pogled nam prikazuje, da ni možnosti med izbiro ene, druge ali tretje dimenzije trajnostnega razvoja. Enakovredno moramo upoštevati vse tri vidike trajnosti (Cato, 2009).

Gospodarski, socialni in okoljski dejavniki razvoja so vedno bolj prepleteni in soodvisni. Socialni in okoljski elementi so posebej pomembni z vidika dolgoročnega razvoja, kljub temu pa z vidika kratkoročne gospodarske usmeritve držav velikokrat izgubljajo svoj pomen. Socialna in okoljska politika se prepogosto oblikujeta samostojno brez proučevanja vplivov, ki jih imata na gospodarski razvoj, in posledic, ki sledijo. Zato je proučevanje trajnostnega razvoja preko medsebojne povezanosti posameznih področij nujno. Trajnostni razvoj pomeni odmik od statičnega gledanja na obstoječe stanje ter se osredotoča na proces sprememb skozi daljše obdobje, pri čemer se uporaba naravnih virov, usmerjanje investicij, tehnološki razvoj ter institucionalni napredek prilagaja potrebam sedanjih in prihodnjih generacij (Kovačič & Erker, 2006).

Kljub nedavni pozornosti vsem dimenzijam trajnosti se je potreba po trajnosti v zgodovini osredotočala na vsako dimenzijo posebej. Okoljska trajnost postaja pomembnejša, saj se od leta 1980 dalje povečujejo okoljska vprašanja oziroma problemi (kisel dež, podnebne spremembe). Socialna dimenzija prav tako postaja vse bolj zaznavna, kar se kaže v nezaupanju širše javnosti do poslovnih praks (primer stečaja Enrona in izlitje nafte podjetja

Exxon Oil). V zadnjem času se povečujejo pričakovanja širše javnosti do podjetij, da naredijo več za socialno blaginjo. Socialna dimenzija zajema napetost med interesi podjetja in družbe. Od podjetij se pričakuje skrb na makro ravni, kar zadeva izboljšanje življenjskega prostora in kakovosti življenja. Pozornost, ki jo namenjajo ekonomski trajnosti, se prav tako povečuje vse od nedavnega gospodarskega zloma leta 2008. Zaradi strahu pred izgubami delovnih mest, negotovostjo trgov in finančnim tveganjem se potrošniki in družba ukvarjajo z ekonomsko trajnostjo (Choi & Ng, 2011).

Danes se poleg besede trajnost veliko uporablja tudi besedna zveza družbena odgovornost podjetij. Veliko podjetij ima v svojih letnih poročilih prav posebno sekcijo, ki se imenuje družbena odgovornost.

V najosnovnejšem pogledu se družbena odgovornost podjetij nanaša na vpliv podjetja na družbo. Osnovna predpostavka družbene odgovornosti je, da imajo managerji etično obvezo pri upoštevanju in obravnavanju potreb družbe. To pomeni, da managerji ne ravnajo izključno za lastni interes ali za interes delničarjev. Vprašanje, ki se tu pojavlja, je obseg, v katerem morajo managerji upoštevati potrebe družbe. V družbi, kjer je trajnostni razvoj vreden cilj, imajo podjetja etično obveznost pri uresničevanju in doseganju tega cilja (Wilson, 2003).

Obstajata dva pogleda na zavzetost podjetij k družbeni odgovornosti. Prvi pogled se nanaša na povečanje vrednosti za deležnike. Managerji se zavzemajo za družbeno odgovornost, saj s tem izboljšujejo odnose z deležniki (zaposleni, dobavitelji, kupci in finančne ustanove). Gre za strateški pogled na družbeno odgovornost. S takšnim dejanjem podjetja pridobijo določene ugodnosti (nižji stroški lastniškega kapitala, nižji stroški dolga, lažji dostop do kreditov). Drugemu pogledu lahko rečemo pogled lastniškega dohodka. Tu se managerji za lastno korist vključujejo v družbeno odgovorne aktivnosti, tudi na račun (škodo) lastnikov. Managerji želijo povečati dobiček s pomočjo družbeno odgovornega ravnanja. Nekatere študije potrjujejo povezanost med družbeno odgovornostjo ter večjim dobičkom, medtem ko druge študije povezavo zavračajo (Jha & Cox, 2016).

Manager je zaposlena oseba lastnikov podjetja. Je agent lastnikom podjetja in ima direktno odgovornost do svojega delodajalca. Odgovornost predstavlja upravljanje podjetja, s čim večjo mero generiranja denarja, kot je to mogoče. Ustvarjanje denarja mora biti v skladu s pravnimi in etičnimi pravili družbe. Nikakor ni lahko oceniti dela managerja, jasno pa je, da je generiranje čim večjega dobička zagotovo najpomembnejši kriterij (Friedman, 2007).

Stotine velikih svetovnih podjetij si prizadeva poslovati trajnostno in se zaveda koristi, ki jih prinese takšno poslovanje. Stara logika takojšnje finančne donosnosti (na kratek rok) izgublja pomen. Ne gre več zgolj za ustvarjanje denarja, temveč tudi izkoriščanje inovacij in vključitev takšne poslovne prakse, ki rešuje okoljska, ekonomska in socialna vprašanja. Managerji večjih podjetij ugotavljajo, da je trajnostno poslovanje nujno, saj lahko podjetje

le tako dolgoročno preživi (Capri, 2017). Družbena zaskrbljenost v povezavi s trajnostnim poslovanjem se je od začetka 90. let povečala s praktično nič na današnjo dominantno temo. Managerji velikih korporacij po vsem svetu se vedno bolj soočajo z izzivom upravljanja, ki izpolnjuje pričakovanja širšega kroga deležnikov ob sočasnem zadovoljevanju želja delničarjev (Eccles, Ioannou & Serafeim, 2012).

2 EKONOMSKA IN SOCIALNA DIMENZIJA TRAJNOSTNEGA DELOVANJA PODJETIJ

2.1 Ekonomski vidik trajnostne naravnosti poslovanja

Ekonomski vidik trajnosti najdemo v literaturi v dveh različnih pogledih. Prvi pogled se nanaša na finančno uspešnost podjetja. Gre za osrednji cilj podjetja, ki ga predstavlja dobiček podjetja, opredeljuje pa ga koncept trojnega izida² (ang. Triple bottom line). Aktivno delovanje na socialnem in okoljskem področju lahko privede do večjega dobička podjetja, zato takšno razumevanje ekonomskega vidika trajnosti ni pravilno.

Drugi pogled je povezan z gospodarskimi interesi zunanjih deležnikov podjetja. Gre za širšo definicijo ekonomskega vidika v primerjavi s prvo opredelitvijo. Zunanji deležniki podjetja si v splošnem želijo izboljšanje gospodarske blaginje ter življenjskega standarda. Deležniki pričakujejo od podjetij trajnostno delovanje, saj se bodo le tako uresničile zastavljene želje družbe (Sheth, Sethia & Srinivas, 2011).

Oba pogleda prikazujeta ekonomski vidik trajnostne naravnosti podjetja. Prvi pogled predstavlja ekonomski vidik trajnosti na mikroekonomski ravni, drugi pogled pa predstavlja makroekonomsko raven. V zaključnem delu se bom osredotočal na drugi vidik, torej na ekonomski vidik trajnosti v makroekonomskem pogledu. Spodaj predstavljene opredelitve se nanašajo zgolj na drugi vidik ekonomske trajnosti.

Splošno gledano ekonomski vidik trajnosti pomeni trajnostno gospodarsko rast. Ekonomski vidik trajnosti se najpogosteje opisuje kot potrebo po ohranjanju dohodka za človeštvo, ki nastane iz kapitala. Makroekonomska trajnost je torej povezana z gospodarsko rastjo, merjeno kot bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP, ang. gross domestic product). Finančni vidik trajnosti predstavlja stalno rast prihodkov in dobička. V makroekonomski razpravi se uporabljajo tudi nekatera druga merila ekonomskega vidika trajnosti, kot so reševanje problema brezposelnosti, inovativnost, konkurenčnost, javni dolg, inflacija in neto izvoz (Spangenberg, 2005).

² Koncept trojnega izida je sestavljen iz treh dimenzij: okoljske, socialne in finančne. Trojni izid je dostikrat opredeljen tudi kot ljudje, planet in dobiček (ang. triple P – people, planet, profit) (Sheth, Sethia & Srinivas, 2011; Elkington, 1997).

Gospodarska rast sama po sebi še ne ustvari trajnostne rasti. Treba je namreč ločevati pojma gospodarska rast (ang. economic growth) in gospodarski razvoj (ang. economic development). Gospodarski razvoj zajema tudi razvoj človeškega kapitala ter spreminjanje posameznika skozi časovno obdobje. Je kompleksna kategorija, ki zajema cel spekter socio-ekonomskih sprememb: strukturne, institucionalne, tehnološke in druge. Če država na primer povečuje svoj BDP, ob tem pa pogloblja dohodkovne neenakosti, gre za doseganje gospodarske rasti brez razvoja. Brez napredka na socialnem področju (šolstvo, zdravstvo, socialni transferji, delovanje institucij, integracija in drugo) je namreč doseganje dolgoročnega razvoja nemogoče (Kovačič & Erker, 2006).

BDP je najpogostejši trajnostni kazalec ekonomske trajnosti, vendar je priznan kot nezadosten kazalec za ovrednotenje trajnostnega razvoja. Dejansko BDP ne more izmeriti okoljske škode. Kazalec je neučinkovit tudi za kvantificiranje socialne varnosti. Kot odziv na pomanjkljivosti kazalca BDP se je izoblikoval indeks trajnostne ekonomske blaginje (ang. Index of sustainable economic welfare, v nadaljevanju ISEW). Indeks ISEW je zanesljivejši od BDP-ja, saj upošteva tako okoljske (onesnaževanje, poraba naravnih virov, itd.) kot tudi socialne efekte (kakovost življenja) (Gaspar, Marques & Fuinhas, 2017).

Gospodarska rast družbe je povezana s splošnimi izboljšavami kakovosti življenja, višjo stopnjo izobrazbe in višjo pričakovano življenjsko dobo. Gospodarska rast je pomembna za gospodarstvo in družbo, vendar moramo biti pri tem pozorni, na kakšen način je rast dosežena, kdo ima koristi od nje in kdo ne ter razumeti ali bo gospodarska rast vplivala na nekoga v bližnji ali daljši prihodnosti. Usmerjenost zgolj na merjenje gospodarske rasti in dobička ni pravi pristop pri ekonomski trajnosti, saj ima le-ta močan vpliv na ostala dva vidika trajnosti (Chowdhury, 2014).

Današnje gospodarstvo in kapitalizem sta odvisna od nenehne rasti. V recesiji smo vsakič, ko gospodarstvo ne raste ali nazaduje (primer: pok nepremičninskega balona ter posledično nastanek globalne krize). Takšno ravnanje seveda ni trajnostno. Gre za eno izmed najbolj perečih področij trajnosti. Visoka denarna sredstva so dandanes vložena v sistem zaradi stanja, kakršno je sedaj (lat. status quo). Naravni viri našega planeta se vse bolj in bolj porabljajo zaradi nenehne gospodarske rasti ter rasti populacije (Robinson, 2012).

Svetovna populacija se močno povečuje, kar se odraža v povečanju potreb. Posledica povečanja potreb je čedalje večja poraba vložkov – naravnih virov, ki so na Zemlji omejeni. Ključno trajnostno vprašanje je, ali se bo povečanje populacije lahko prilagodilo gospodarski porabi omejenih resursov Zemlje. Za gospodarsko rast je najpomembnejše potrošniško povpraševanje po blagu in storitvah. Potrošniško povpraševanje je odvisno od prihodkov in premoženja iz njihovega sodelovanja v gospodarstvu. Potrošniki morajo biti zaposleni, če želijo zadovoljevati potrebe. Problem zaposlenosti pa je velik problem po celotnem svetu (Diem & Davis, 2013).

Pri trajnostni gospodarski rasti moramo upoštevati tudi pomen globalizacije. Veliko podjetij želi poslovati globalno – mednarodno. Globalizacija je prav tako eden izmed spornih izrazov. Globalizacija je integracija političnih, gospodarskih in kulturnih sistemov, da bi gospodarstvo napredovalo. Opredelimo jo lahko tudi kot prevlado bogatih držav nad revnimi oziroma kot silo blaginje/rasti na eni strani in silo za uničenje okolja revnih držav v korist bogatih na drugi strani (Robinson, 2012). Trajnostna podjetja proizvajajo v svoji državi in zaposlujejo lokalne delavce, ki so tudi kupci produkta. Trajnostna podjetja, ki selijo proizvodnjo v tretje države, morajo tamkajšnjim zaposlenim ponuditi primerno nadomestilo za opravljeno delo (Robinson, 2012).

Kapitalizem je močno povezan z gospodarsko rastjo. Trije dejavniki gospodarske rasti so naravni viri, človeški viri in kapital. Ključ do gospodarske rasti je izboljšanje tehnologije, veščin in znanja. Z ekonomskega vidika trajnosti se mora gospodarstvo usmeriti k učinkovitosti in inovacijam v povezavi z uporabo omejenih naravnih virov (Wu & Zhi, 2016). Zato se pojem inovativnost čedalje bolj omenja v tej povezavi. Opažamo, da se veliko mladih in tudi starejših odloča za svoja podjetja (t. i. start up podjetja). Ključni dejavnik pri takšnih podjetjih je ravno inovativnost. Največkrat gre za inovativno idejo/zamisel/koncept, ki pripomore k reševanju problema ali zadovoljevanju potrebe. Inovacija lahko privede tudi do negativnih posledic za okolje (onesnaževanje) in družbo (poslabšanje zdravja). Danes je cilj inovacij privedi do manj negativnih okoljskih in večjih pozitivnih družbenih učinkov v primerjavi z alternativnimi možnostmi. Rezultat inovacij se mora odražati v manjši porabi naravnih virov, manjšem onesnaževanju, manjši količini odpadkov ter izboljšanju zdravstvenih, varnostnih, socialnih in etičnih situacij (Rauter, Globocnik, Elke & Rupert, 2018).

Negativne eksternalije so eden izmed problemov gospodarske rasti. Gre za stroške pri proizvodnji ali potrošnji, ki se prenesejo na ostale udeležence v gospodarstvu – družbo. Niti proizvajalcu niti potrošniku ni potrebno plačati za negativne posledice eksternalij (primer: tovarna spušča odpadke v bližnjo reko, odpadki so negativna eksternalija kot zunanji strošek družbe) (Diem & Davis, 2013).

2.2 Socialni vidik trajnostne naravnosti poslovanja

Razumevanje socialnega vidika je zapleteno. Debate glede socialnega vidika so se začele pojavljati že v 60. letih prejšnjega stoletja. V okviru socialnega vidika se je veliko govorilo o civilnih pravicah, vlogi žensk in strankah. V zadnjih letih se je pomen socialnega vidika trajnosti povečal zaradi uveljavljanja trajnostnega razvoja. Socialni vidik trajnosti se je še dodatno uveljavil z dokumentom Naša skupna prihodnost.

Socialni vidik trajnosti zajema iskanje in obvladovanje poslovnih vplivov (pozitivnih in negativnih) na ljudi. Kakovost odnosov z deležniki ter medsebojno sodelovanje je izredno

pomembno. Posredno ali neposredno podjetja vplivajo na zaposlene, kupce in lokalne skupnosti. Pomanjkanje socialnega razvoja ovira poslovanje in rast podjetja. Ukrepi za doseganje socialnega vidika trajnosti lahko odprejo nove trge, pomagajo privabiti in obdržati poslovne partnerje ali pa so vir inovacij za nove izdelke ali storitve. Podjetja skušajo pomagati vladam ter neprofitnim organizacijam pri zaščiti, spoštovanju ter izpolnjevanju družbenih vrednot (United Nations Global Compact, 2017).

Glavni element pri opredeljevanju socialnega vidika trajnosti je opredelitev družbenih vrednot oziroma socialnega kapitala. Pri tem je ključna zaščita zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij. Po različnih definicijah je socialni kapital sestavljen iz skupnega znanja ljudi in povezanosti različnih mrež, kot so: vlada, sodstvo, vojska in drugo. V takem kontekstu se pojavljajo vrednote, kot so: poštenost, ravnotežje, enakost, varnost in družbena blaginja (Widok, 2009).

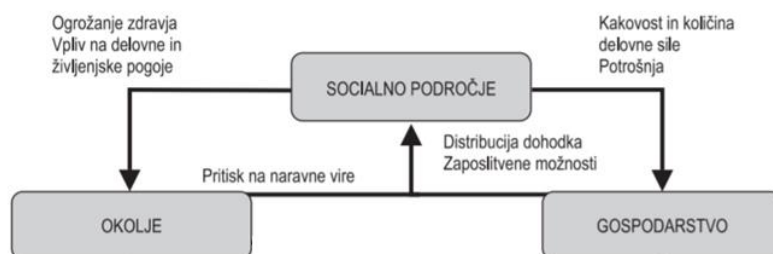
Socialni vidik trajnosti lahko opišemo tudi kot ohranjanje in izboljšanje blaginje življenja sedanjih in prihodnjih generacij. Koncept družbene blaginje je pojasnjen v različnih pogledih, te so enak dostop do ključnih storitev, zdravo življenje ter spodbujanje in delitev pozitivnih odnosov in kultur (Chowdhury, 2014).

Socialni vidik zajema tudi dostop do ključnih storitev, kamor spadajo zdravstvo, izobraževanje, transport in rekreacija. Prihodnje generacije ne smejo biti prikrajšane pri ključnih storitvah zaradi aktivnosti trenutnih generacij. Socialna dimenzija trajnostnega poslovanja obsega človekove pravice, pravice delavcev ter upravljanje podjetij. Socialni vidik trajnosti predstavlja dostop ljudi do socialnih virov (kultura, človekove pravice). Socialni trajnostni razvoj mora ustvarjati trajno bivalno okolje, zmanjšati družbeno neenakost in izboljšati kakovost življenja. Ti pomembni dejavniki uspeha zagotavljajo socialno infrastrukturo, možnost zaposlitve, ohranjanje lokalnih značilnosti in drugo (Mak & Peacock, 2011).

Vloga izobrazbe, zdravja in drugih človekovih kakovosti v razvoju je daljnosežna. S tem ko pridobivajo na pomenu nematerialni dejavniki, postaja vse pomembnejši človekov razvoj. Ljudje (delo) niso le proizvodni dejavnik, ampak so bistvo in cilj razvoja. Razvoj mora povečevati kakovost življenja in biti namenjen ljudem. Vpliv izobraževanja, usposabljanja na delovnem mestu ter zdravstva se kaže ne zgolj v gospodarstvu (povečanje produktivnosti), ampak tudi v družbi nasploh (povečanje ustvarjalnosti). S trajnostnega vidika je treba ohranjati naravo in življenjski prostor ljudi in drugih bitij, kar pa spet lahko dosežemo le, če postavimo v središče razvoja človeka in njegove vrednote. Kakovost življenja pa ni odvisna samo od osebnega dohodka, temveč tudi od drugih gospodarskih, okoljskih in družbenih okoliščin. Na primer epidemiološke razmere, v katerih človek živi, vplivajo na obolevnost in umrljivost. Dostopnost zdravstvene oskrbe in sistem zdravstvenega zavarovanja (javnega in zasebnega) pomembno vplivata na kakovost življenja. Tudi osnovno izobraževanje, urejenost urbanega življenja in številne druge

okoliščine sooblikujejo kakovost življenja. Zato lahko trajnostni razvoj proučujemo tudi preko kakovosti življenja (Kovačič & Erker, 2006). Slika 4 prikazuje pomen socialnega vidika.

Slika 4: Pomen socialnega vidika trajnosti

Vir: Kovačič & Erker (2006).

Zaposlenost zagotavlja dohodek za ohranjanje posameznikovega oziroma družbenega blagostanja. Delovno mesto ponuja prostor za socialne stike in interakcije, ki izboljšujejo družbeno blaginjo državljanov. Zaposlitvene priložnosti se v veliki meri povezujejo s stopnjo izobrazbe. Stopnja izobrazbe preko zaposlitve dobro vpliva na dostojno življenje posameznika. Zaposlitev je povezana tudi s transportnim sistemom države. Transportni sistemi neposredno vplivajo na dostop prebivalstva do delovnih mest, javnih ustanov ter kulturnih, izobraževalnih in zdravstvenih ustanov. Prometna politika lahko pomembno vpliva na družbeno izključenost in vpliva na socialni vidik trajnosti (Davidson & Wilson, 2009).

Socialni vidik trajnosti se nanaša na to, kako posamezniki, skupnosti in družbe živijo drug z drugim. V tem pogledu trajnost združuje tradicionalna področja socialne politike in načela, na primer pravičnost in zdravje, pa tudi probleme vključenosti, socialnega kapitala, gospodarstva in okolja ter v zadnjem času celo pojme sreče, blaginje in kakovosti življenja (Colantonio, 2009).

Socialni vidik trajnosti se nanaša na vprašanja človekovih pravic, dohodkovne neenakosti, bolezni (AIDS, malarija) ter dostopa do čiste vode, sanitarij, zdravstva in izobraževanja (Palthe, 2013).

Socialni vidik lahko razdelimo na notranji in zunanji vidik. Notranji socialni vidik se nanaša na skrb do zaposlenih ter kulturo v podjetju (etična in moralna načela). V tem pogledu se socialni vidik prepleta skupaj z blaginjo podjetja, pravičnostjo ter vpetostjo podjetja v gospodarstvo. Socialni vidik trajnosti se navezuje na varovanje in razvoj organizacijskega družbenega kapitala. Podjetje notranjo socialno trajnost dosega s (Galuppo, Gorli, Scaratti & Kaneklin, 2014):

- trajno uporabo internih politik in praks,
- spodbujanjem enakosti in pravičnosti pri vseh zaposlenih osebah,
- dobro vzpostavljeno komunikacijo ter dobro razvitimi programi usposabljanja.

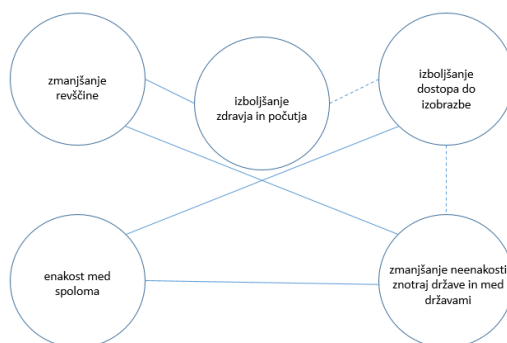
Zunanja socialna trajnost se nanaša na procese strateškega managementa in javnega poročanja. Zunanji vidik socialne trajnosti se tako nanaša na odgovornosti, ki jih podjetje prevzame v korist družbene skupnosti. Managerji trajnostno naravnanih podjetij niso le izkoriščevalci sredstev, ki so jim na voljo, temveč tudi vračajo koristi družbeni skupnosti. Hkrati prevzamejo odgovornost za zunanje stroške, kot sta onesnaževanje okolja ter poraba omejenih virov (Galuppo, Gorli, Scaratti & Kaneklin, 2014).

Ključne teme socialnega vidika trajnosti so (Niessen in drugi, 2018):

- zdravje in varnost,
- družbena blaginja,
- revščina,
- človekove pravice in spol,
- demokracija,
- dostop do socialnih storitev,
- socialna pravičnost,
- dostop do izobrazbe, veščin in znanj,
- opolnomočenje, vključenost in dostop,
- sreča in kakovost življenja.

Z besedno zvezo družbena neenakost lahko zajamemo kar večino zgoraj naštetih tem socialnega vidika trajnosti. Ključnih pet trajnostnih ciljev ZN se nanaša na zmanjšanje revščine, izboljšanje zdravja in počutja ljudi, enakost med spoloma, izboljšanje dostopa do izobrazbe ter zmanjšanje neenakosti znotraj države in med državami. Prepletanje trajnostnih ciljev in povezanost z družbeno neenakostjo je predstavljena na sliki 5. Vse cilje lahko povežemo z družbeno neenakostjo (Niessen in drugi, 2018).

Slika 5: Pet ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z družbeno neenakostjo

Vir: Niessen in drugi (2018).

3 MERJENJE TRAJNOSTNE USPEŠNOSTI

3.1 Izzivi pri merjenju trajnostne uspešnosti

Vsako trajnostno naravnano podjetje bi se moralo spraševati, ali je trajnostno delovanje doseglo zastavljeni cilj. Managerje zanima, ali je investicija v trajnostno naravnost privedla do višje kakovosti in učinkovitosti oziroma do manjše porabe resursov in onesnaževanja okolja.

Veliko managerjev ne meri uspešnosti trajnostnih projektov oziroma učinkov trajnostnega poslovanja. Za to je več razlogov. Mnogi managerji trdijo, da je merjenje trajnostne uspešnosti drago. Prekvalifikacija zaposlenih ali novo zaposlovanje se ne sklada s proračuni podjetij. Managerji menijo, da vlaganje v merjenje ni dobro, saj bi ta sredstva lahko investirali v trajnostne aktivnosti, ki ustvarjajo vplive. S takšno logiko (brez merjenja uspešnosti) ne vedo, ali dejansko katerakoli investicija vpliva na probleme. Prizadevanja za povečanje učinkovitosti investicij se obveščajo zgolj z občutkom ali anekdotami in ne z dokazi, kar bi bilo najbolj verodostojno. Poleg tega je težko vedeti, kateri projekti so bili najbolj uspešni in bi jih bilo treba povečati, kateri pa so izguba vloženih sredstev (Epstein & Yuthas, 2014; Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

Managerji ne merijo rezultatov trajnostnega poslovanja, ker jih ne znajo. Ne vedo, kaj in kako meriti. Verjamejo, da nimajo večšin in strokovnega znanja za izvajanje načrta in interpretiranja rezultatov merjenja. Številni managerji merijo svoje aktivnosti, izloške, prihodke in stroške, vendar kljub temu trdijo, da je merjenje njihovih vplivov nemogoče. Pri nekaterih podjetjih ni problem merjenje samega učinka, temveč merjenje njihovega prispevka pri določeni spremembi. Brez merjenja trajnosti obstaja tveganje, da so denar, čas in trud zapravljeni. Investiranje denarnih sredstev brez informacij, če so trajnostna prizadevanja uspešna, ogroža zmožnost nadaljnjega investiranja (Epstein & Yuthas, 2014; Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

Tretji argument se nanaša na zavajanje, ki je posledica merjenja trajnostne naravnosti. S prepletanjem večdimenzionalnih ekonomskih, socialnih in okoljskih pojavov v nekaj preprosto oblikovanih kazalcev lahko izgubimo večino konteksta in zapletenosti. Kadar se to dogaja, se meritve izkrivljajo, kar privede do napačnih odločitev managerjev. V primeru, da so sistemi merjenja le ocene, ki se uporabijo skupaj s strokovno presojo, lahko vseeno pripomorejo k boljšim investicijskim odločitvam, kot pa če sploh ne bi merili vpliva (Epstein & Yuthas, 2014; Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

Zadnji argument se nanaša na dejstvo, da lahko ukrepi vodijo do nepravilnega vedenja. Ko je merilni sistem enkrat vzpostavljen, ljudje raje spreminjajo usmerjenost merilnih sistemov, kot da bi spremenili aktivnosti/ukrepe, ki so glavna komponenta trajnostne naravnosti. Gre za resno tveganje, ki ga je treba upoštevati pri vzpostavljanju ali

spremembah merilnih sistemov. Nevarnost pri tem ni povezana z ukrepi zbiranja in poročanja, temveč z načinom uporabe sistema merjenja (Epstein & Yuthas, 2014; Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

Vsi ti razlogi predstavljajo ovire, ki stojijo nasproti merjenju in so dovolj trdne, da številni managerji sploh ne poskušajo meriti vplivov. Takšni managerji morajo upoštevati tveganja, ki se pojavijo, če se učinki ne merijo. V številnih primerih je bilo dokazano, da je več manj (Epstein & Yuthas, 2014; Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

Merjenje trajnostne uspešnosti je dejavnost, ki vključuje pomen trajnosti pri procesih odločanja. Ne glede na to, katera metoda merjenja je uporabljena, je njena vloga pomagati nosilcem odločanja (managementu) pri ocenjevanju trajnostne uspešnosti podjetja ter zagotavljati informacije pri planiranju prihodnjih ukrepov v povezavi s trajnostnim delovanjem. Mnogi akademiki in strokovnjaki se strinjajo, da mora biti merjenje trajnostne uspešnosti vključeno v sistem merjenja uspešnosti (ang. performance measurement system, v nadaljevanju PMS) podjetja (Delai & Takanashi, 2011). Gre za primeren pristop. Hkrati je implementacija trajnostnih ukrepov okrepljena s koristni učinkovitega PMS-a. Managerji z uporabo PMS-a razjasnijo in razširijo strategijo podjetja vsem zaposlenim ter bolje opredelijo cilje za poslovne enote, projektne skupine in zaposlene. Dodatno managerji motivirajo in spremljajo zaposlene ter obveščajo zaposlene, managerje in delničarje o učinkovitosti in uspešnosti ukrepov ter strategij trajnosti. Trajnost bo vključena v celotno poslovanje podjetja, od strateškega do operativnega dela (Delai & Takanashi, 2011).

Robusten PMS lahko pomaga odločevalcem premagati izzive trajnostnega delovanja tako, da pripomore k boljšemu razumevanju trenutne in želene situacije. Večina raziskav o trajnostnih kazalcih se je osredotočala na oblikovanje sklopa kazalcev trajnostnega razvoja podjetja, vendar kljub številnim prispevkom še vedno veliko podjetij stremi k razvoju, implementaciji, uporabi in izboljšanju PMS-a. Managerji so priznali, da je za izboljšanje uspešnosti podjetja potrebno boljše razumevanje in vključevanje kazalcev trajnosti. Pri vključevanju kazalcev trajnosti potrebujejo pomoč, saj obravnavajo potrebe notranjih in zunanjih deležnikov (Delai & Takanashi, 2011).

Managerji z merjenjem trajnostne uspešnosti pridobijo rezultate trajnostnega delovanja. Merjenje trajnostne uspešnosti je edini način, kjer managerji izvejo ali naložba v novo tehnologijo ustvarja trajnostni učinek. Managerji z vsako takšno dodatno informacijo potem lažje prilagodijo svoja sredstva in aktivnosti pri ustvarjanju zelenih učinkov. Meritve se izvajajo zaradi različnih namenov, kot so (Epstein & Yuthas, 2014):

- učenje (razumeti uspešnost in preizkušanje predpostavk),
- ukrepanje (usmerjanje in komunikacija s ciljem izboljšanja produkta),
- odgovornost (vlagatelji vlagajo sredstva v podjetja, ki so trajnostno naravnana).

Trend prehoda v trajnostno poslovanje se je začel in bo trajal še nekaj časa. Za pospešitev transformacije je potrebno ustvariti tako okolje, kjer bodo podjetja integrirala trajnostna načela v svoje poslovanje. Za doseg tega cilja je potrebno vložiti še veliko truda in dela pri načinih merjenja ter vzpostavitvi kazalcev trajnosti. Do sedaj se je vzpostavilo veliko različnih metod merjenja trajnosti, vendar so metode različne glede na podjetje, mesto in državo. Izredno pomemben je razvoj kazalcev, ki pa se mora v prihodnosti še dodatno razvijati. Cilj razvoja so kazalci, ki jih bodo lahko uporabljali in razumeli vsi. Potrebujemo generalno sprejete kazalce za merjenje trajnosti. Podjetja bi tako poročala po splošno sprejetih kazalcih, kar bi se odražalo v zanesljivih, veljavnih in primerljivih informacijah. Prav tako bi se kazalci lahko uporabljali na ravni občin in držav. Trajnostni kazalec je bodisi vpet znotraj strukturiranega okvirja, ki se uporablja za izoliranje in poročanje relevantnih kazalcev, bodisi združen znotraj sestavljenega indeksa. Trajnostni okvirji zagotavljajo kvalitativno predstavitev in združevanje velikega števila kazalcev. Z uporabo trajnostnih okvirjev so informacije podjetja postale točnejše in bolj razkrite, kot pa bi bile z uporabo indeksa. Indeksi so lažji za uporabo ter bolj razumevajoči za širšo populacijo. Trajnostni indeksi vsebujejo kvantitativne združitve podatkov, medtem ko jih trajnostni okvirji ne (Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

Primarno sta za merjenje trajnosti zadolžena oddelka kontrolinga in računovodstva. V preteklosti se je meril zgolj ekonomski vidik v smislu doseganja boljših rezultatov (večji prihodki in večji dobiček). Tak pristop je privedel do problemov kratkoročnega razmišljanja, problemov varnosti zaposlenih in družbe ter celo poslovnih prevar. Problem pri merjenju predstavlja merjenje nefinančne uspešnosti. Čeprav so računovodski standardi prisotni že več kot stoletje, danes še vedno ni sprejetih splošnih praks pri ocenjevanju okoljske in socialne uspešnosti. Koalicija za okoljsko odgovorne ekonomije (ang. Coalition for environmentally responsible economies) je leta 2000 izdala prvo verzijo Smernic pobude za globalno poročanje (ang. Global reporting initiative, v nadaljevanju GRI). Smernice služijo kot pomoč managerjem pri boljšem razumevanju okoljske in socialne uspešnosti (nefinančne uspešnosti). Dokler ne bo vzpostavljenih primernih standardov na področju nefinančne uspešnosti, bodo morali managerji uporabljati svoje znanje pri vzpostavitvi sistemov merjenja. Rezultat sistemov merjenja se odraža v bolj trajnostnih odločitvah (Hitchcock & Willard, 2015).

Smernice pobude za globalno poročanje so najenostavnejša izbira pri merjenju trajnosti. Prvi niz GRI kazalcev je definirala skupina trajnostno naravnanih investitorjev in managerjev. Kazalci se navezujejo na okoljsko, socialno in ekonomsko uspešnost. Bili so mnjenja, da bodo s tem managerji merili celoten vpliv poslovanja in v prihodnosti ne bo prihajalo do (okoljskih, ekonomskih ali socialnih) katastrof. GRI kazalci se danes nanašajo na šest področij: okolje, ekonomijo, družbo, človekove pravice, odgovornost do produktov/storitev, delovne prakse in dostojno delo (Musikanski, 2012).

Ekonomski in hkrati okoljski vidik se lažje merita z vnaprej jasno določenimi količinskimi kazalci. Največji problem predstavlja merjenje socialne trajnosti, ki zahteva ravnovesje med kvantitativnimi in kvalitativnimi kazalci. Problem pri merjenju dostikrat predstavlja razumevanje same vsebine socialnega vidika trajnosti ter hkrati zanemarjanje pomena zaposlenih. Zaposleni kot ključni dejavnik podjetij morajo biti vključeni v sam proces merjenja socialnega vidika trajnosti, saj se veliko dejavnikov nanaša neposredno na zaposlene. Le tako lahko manager ustrezno oblikuje kazalce pri merjenju socialnega vidika trajnosti (Staniškiene & Stankevičiute, 2018; Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

3.2 Kazalci za merjenje trajnostne naravnosti poslovanja

Merjenje trajnostne naravnosti poslovanja je izredno pomembno zaradi povezave med poslovno uspešnostjo in nadaljnjim razvojem trajnostne naravnosti. Managerji pogosto uporabljajo kazalce za določanje ciljev med uvajanjem novih programov za izboljšanje trajnostne uspešnosti. Kasneje lahko kazalce primerjajo z dejansko uspešnostjo. Z merjenjem uspešnosti managerji pridobijo povratne informacije, ki jim služijo za nadaljnje sprejemanje pravih odločitev. Vsak sestavni del modela trajnosti mora biti povezan s specifičnimi kazalci uspešnosti. Učinki, povezani s strategijami trajnosti, se lahko prenesejo v kazalce uspešnosti podjetja tako v količinskem kot tudi v finančnem smislu. Kazalci uspešnosti zajemajo vložke, procese in izloške. Podatki so v kvantitativni obliki, vendar se kasneje kot rezultati uspešnosti pretvorijo v denarno vrednost (Epstein & Rejc Buhovac, 2014).

Trajnostni kazalci oziroma indeksi spodbujajo države, podjetja in neprofitne organizacije k trajnostni usmerjenosti. Eden izmed najbolj poznanih indeksov je indeks človekovega razvoja. Vsak prebivalec na svetu si želi, da bi država, v kateri živi, dosegala čim boljše rezultate pri omenjenem indeksu/trajnostnih kazalcih. Dobri rezultati trajnostnih kazalcev kažejo, da je podjetje trajnostno naravnano. Odražajo uspešnost vloženih denarnih sredstev, truda in časa v trajnostno delovanje. S kvantitativnimi in kvalitativnimi tehnikami merjenja akterji pridobijo rezultate pri posameznih trajnostnih kazalcih (Moldan, Janušková & Hak, 2012).

Primeri kazalcev o trajnostni naravnosti poslovanja so v prilogi 1. Navedeni kazalci se nanašajo na vse tri vidike trajnosti.

Kazalci morajo biti (Bell & Morse, 2003):

- specifični (morajo biti povezani z rezultati),
- merljivi (gre za kvantitativni indikator),
- uporabni (praktični),
- občutljivi (se spremenijo hkrati s spremembo okoliščin),
- dosegljivi (enostavno zbiranje potrebnih podatkov za kazalec),

- stroškovno učinkoviti (zbiranje potrebnih podatkov ne sme biti predrago).

Obstajajo štirje pristopi merjenja socialnih učinkov. Vsak pristop se razlikuje glede na merilna orodja in tehnike. Pristopi si težavnostno sledijo (Epstein & Yuthas, 2014):

1. Izkušeni raziskovalci: usposobljeni raziskovalci na podlagi pogovorov in opazovanj ocenijo uspešnost trajnostnega delovanja podjetja. Gre za najenostavnejši pristop k merjenju.
2. Kvalitativne raziskave: metode kvalitativnega raziskovanja vsebujejo sistematične, poglobljene raziskave o trajnostnih vplivih, ki so dosežene na podlagi strukturiranih intervjujev, fokusnih skupin ter obiskov na kraju samem.
3. Kvantifikacija: pomeni, da so podatki in poročila v numerični obliki. Poročila lahko vsebujejo tako neposredne meritve kot tudi odgovore iz anket. Najbolj znana oblika kvantifikacije je analiza stroškovne učinkovitosti³ (ang. cost-effectiveness analysis).
4. Monetizacija: predstavlja kvantitativno vrednotenje, ki pretvori nekaj ali vse izmerjene učinke v denarne vrednosti. Donosnost trajnostnega projekta/delovanja⁴ (ang. social return on investment, SROI) je najbolj znana tehnika monetizacije. Gre za najzahtevnejši pristop k merjenju socialnih učinkov.

4 POROČANJE O TRAJNOSTNI USPEŠNOSTI

Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin ureja poročanje o trajnostni uspešnosti. Razkritje nefinančnih informacij je nujen korak k obvladovanju prehoda na trajnostno globalno gospodarstvo, ki povezuje dolgoročno donosnost s socialno pravičnostjo in varstvom okolja. V tem pogledu razkritje nefinančnih informacij pripomore k merjenju, spremljanju in upravljanju uspešnosti podjetij ter njihovega vpliva na družbo. Velika podjetja, ki so subjekti javnega interesa in katerih povprečno število zaposlenih v poslovnem letu je na dan bilance stanja večje od 500, v poslovno poročilo vključijo tudi izjavo o nefinančnem poslovanju, ki, v kolikor je potrebno za razumevanje razvoja, uspešnosti in položaja podjetja ter učinka njegovih dejavnosti, vsebuje vsaj informacije o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju, vključno s/z (Evropski parlament & Svet Evropske unije, 2014):

³ Analiza stroškovne učinkovitosti izračuna razmerje med stroški in nadenarnim merilom vložkov, izločkov ali izidov. Največkrat opredeljeno kot stroški na enoto ali stroški na zaposlenega.

⁴ Donosnost trajnostnega delovanja predstavlja razmerje med koristmi delovanja in vloženim denarjem. Večja številka donosnosti predstavlja večje koristi z vsakim vloženim evrom (Epstein & Rejc Buhovac, 2014).

- kratkim opisom poslovnega modela podjetja,
- opisom politik podjetja glede navedenih zadev, med drugim v zvezi z izvajanjem postopkov skrbnega pregleda,
- rezultati teh politik,
- glavnimi tveganji v zvezi z navedenimi zadevami, ki so povezana z dejavnostmi podjetja, vključno z njegovimi poslovnimi odnosi, proizvodi ali storitvami, kadar je to ustrezno in sorazmerno, ki bi lahko povzročili resne škodljive učinke na teh področjih, ter načini, kako podjetje upravlja ta tveganja,
- ključnimi nefinančnimi kazalci uspešnosti, pomembnimi za posamezne dejavnosti.

Subjekti javnega interesa, ki so obvladujoča podjetja velike skupine, katere povprečno število zaposlenih v poslovnem letu je na dan bilance stanja na konsolidirani podlagi večje od 500, morajo prav tako vključiti v konsolidiranem poslovnem poročilu izjavo o nefinančnem poslovanju. Kadar se od podjetij zahteva priprava izjave o nefinančnem poslovanju, bi morala taka izjava v zvezi z okoljskimi zadevami vsebovati podrobnosti o prisotnih in predvidljivih vplivih dejavnosti podjetja na okolje in, po potrebi, na zdravje in varnost ter podrobnosti o uporabi obnovljivih in/ali neobnovljivih virov energije, emisijah toplogrednih plinov, rabi vode in onesnaževanju zraka. Na področju socialnih in kadrovskih zadev se lahko informacije v izjavi nanašajo na ukrepe za zagotavljanje enakosti med spoloma, izvajanje temeljnih konvencij Mednarodne organizacije dela, delovne pogoje, socialni dialog, spoštovanje pravice delavcev do obveščenosti in posvetovanja, spoštovanje sindikalnih pravic, varnost in zdravje pri delu, dialog z lokalnimi skupnostmi in/ali sprejete ukrepe za zagotavljanje varstva in razvoja teh skupnosti. Na področju človekovih pravic, preprečevanja korupcije in podkupovanja bi lahko izjava o nefinančnem poslovanju vsebovala informacije o preprečevanju kršitev človekovih pravic in/ali o vzpostavljenih instrumentih za boj proti korupciji in podkupovanju (Evropski parlament & Svet Evropske unije, 2014).

Danes se poročila osredotočajo predvsem na kazalce uspešnosti, vendar je tu potrebna kredibilnost kazalcev. Veliko managerjev poroča zgolj o nekaterih kazalcih ali poroča zgolj o številkah, ki izhajajo iz ocen. Objava trajnostnih poročil se razlikuje glede na sektor, v katerem deluje podjetje. V industrijskem sektorju (nafta, plin, avtomobili, kemija, računalniki, hrana in pijača ...) se trajnostna poročila objavljajo nadpovprečno. Nekoliko pod povprečjem se nahajajo finančne institucije (Szekely & vom Brocke, 2017).

V zadnjih dveh desetletjih se je veliko pozornosti namenjalo poročanju o trajnosti oziroma trajnostnem razvoju. Poročanje o trajnostnem razvoju je postalo vse pogostejša praksa podjetij pri odzivu na pričakovanja in kritike deležnikov, ki želijo biti bolj obveščeni glede ekonomskih, okoljskih in socialnih vplivov poslovanja. Veliko teoretičnih in empiričnih raziskav je bilo opravljenih na tematiko poročanja o trajnosti. Nekatera poročila se primarno nanašajo na vpliv na okolje, medtem ko se veliko poročil nanaša tudi na

socialni in ekonomski vidik. Deležniki zahtevajo trajnostne informacije, kar povečuje trend poročanja o trajnosti (James, 2015a).

Poročanje o trajnostnem razvoju je izredno pomemben del današnjega zunanjega poročanja podjetij. Ustrezno vključevanje vprašanj trajnosti v poročila podjetij je eno ključnih problemov za nadaljnji razvoj komunikacije managerjev z deležniki. To je povzročilo razvoj velikega števila smernic za poročanje o trajnosti. Trajnostna poročila so bila v preteklosti vključena predvsem v letna poročila. Kasneje so se trajnostna poročila pojavljala kot samostojna poročila v obliki okoljskih poročil. V današnjih časih se uveljavljajo t. i. integrirana poročila. Gre za združeno poročilo, kjer se računovodske postavke povezujejo s trajnostnim delovanjem. Tak tip poročila je tehnično najtežji, zato pri pripravi teh poročil sodelujejo strokovnjaki z različnih področij. Integrirana poročila sestavljajo predvsem managerji večjih podjetij – multinacionalk (Stojanović - Blab, Blab & Spasić, 2016).

Deležniki pričakujejo, da bodo poslovni cilji podjetij zajemali maksimizacijo dobička za delničarje in poslovanje v skladu z željami širših deležnikov. Odgovor na zahteve deležnikov so poslovna oziroma trajnostna poročila, ki omogočajo javni pregled poslovanja ter dokazujejo odgovornost in preglednost za vse deležnike. Poročanje o trajnosti je ključno za managerje podjetij, saj zainteresiranim stranem pokažejo, da so učinkoviti pri izpolnjevanju lastnih ciljev trajnostnega razvoja, prihodnji poslovni rasti in dolgoročnemu uspehu (Azlan & Say, 2014).

Poročanje o trajnostnem razvoju vključuje formalno in uradno komunikacijo podjetij do deležnikov. Trajnostno poročilo vključuje posebne podatke o socialni, okoljski in ekonomski uspešnosti. Poročanje o trajnosti zajema tiskane in spletne oblike razkritij. Gradnja in ohranjanje zaupanja v podjetja in vlade je bistvenega pomena za doseganje trajnostnega gospodarstva in sveta. Vsakodnevne odločitve managerjev podjetij imajo neposredne učinke na njihove deležnike. Te odločitve redkokdaj temeljijo zgolj na finančnih informacijah. Odločitve načeloma temeljijo na oceni tveganja in priložnosti skupaj z uporabo informacij o številnih prihodnjih problemih. Poročanje o trajnosti managerjem zagotavlja, da vplivajo na probleme trajnosti in jim omogoča preglednost glede tveganj in priložnosti, s katerimi se soočajo. Deležniki podjetij imajo pomembno vlogo pri prepoznavanju tveganj in priložnosti, zlasti pri nefinančnih podatkih. Tak pristop vodi k boljšemu odločanju managerjev, ki pomagajo graditi in vzdrževati zaupanje v podjetja in vladne organizacije (GRI, 2017).

Poročilo o trajnosti je managerjevo poročilo o gospodarskih, okoljskih in socialnih vplivih, ki jih povzročajo vsakodnevne aktivnosti. To poročilo vsebuje tudi vrednote podjetja in model upravljanja ter prikazuje povezavo med strategijo in zavezanostjo trajnostnemu gospodarstvu. Poročanje o trajnostnem razvoju lahko managerjem pomaga pri merjenju, razumevanju in sporočanju o ekonomskih, socialnih in okoljskih rezultatih. Poročanje je v

pomoč tudi pri določanju ciljev in učinkovitem upravljanju sprememb. Poročilo o trajnostnem razvoju je ključna platforma za sporočanje učinkovitosti in vplivov trajnosti. Je element integriranega poročanja, saj združuje analizo finančne in nefinančne uspešnosti (Jones, 2012).

Za managerje je pri boljših odločitvah o bodočih investicijah ključnega pomena zbiranje in analiziranje informacij o trajnosti. Takšni podatki se kasneje vključijo v notranja poročila, z namenom izboljšanja vodstvenih odločitev. Kako se podjetja ukvarjajo s trajnostnim razvojem je zelo pomembno tudi za zunanje deležnike. Razkritja o trajnosti so dragocena, saj pomagajo dokazati, da managerji podjetij obvladujejo tveganja in namenjajo pozornost trajnostni uspešnosti. Ugled zaradi trajnostne uspešnosti dodatno ščiti podjetje, vodi do višjih donosov ter nižjih stroškov kapitala. Povprečni investitor spremlja trajnostno delovanje podjetja, ko gre podjetju kaj narobe. Ko podjetje posluje slabše, razkritja o trajnosti delno ščitijo podjetje pred padci vrednosti za delničarje. Rast poročanja o trajnosti poteka skupaj z zahtevami deležnikov po zanesljivih in verodostojnih informacijah s strani managementa. Managerji in zunanji deležniki za boljše odločitve potrebujejo kakovostne, zanesljive in relevantne informacije (Epstein & Yuthas, 2014).

Pomen trajnosti se je skozi leta močno razvil in uveljavil. Takšno vedenje je privedlo tudi do večje pomembnosti trajnostnega poročanja. Poročanje o trajnosti se kaže kot element ocenjevanja in komuniciranja, ki je postal pomemben del prispevka managerjev k trajnosti. V zadnjih 15 letih se je močno povečalo število objavljenih poročil o trajnostnem delovanju podjetij, predvsem v Evropi in na Japonskem. Geografsko gledano se evropska podjetja uvrščajo v samo ospredje pri trajnostnem poročanju. Treba je opozoriti, da je število poročajočih podjetij še vedno majhno v primerjavi s skupnim številom podjetij, ki danes poslujejo po svetu (Lozano, Nummert & Ceulemans, 2016).

Trajnostno poročanje pomaga managerjem pri reševanju različnih odločitev v svojih prizadevanjih k trajnostnem razvoju. Obstajata dva glavna pristopa pri trajnostnem poročanju, in sicer (Lozano, Nummert & Ceulemans, 2016):

- »zunaj – navznoter« s poudarkom na mnenjih in dojemanju deležnikov do podjetij,
- »noter – navzven«, nanašajoč se na odločitve managerjev glede trajnostnih problemov, ki krepijo konkurenčni položaj podjetja.

Dejavniki, kot so velikost podjetja, industrija in geografska lega, so ključnega pomena pri odločitvah managerjev glede objave trajnostnega poročila. V številnih podjetjih trajnostno poročilo pripravlja zgolj en oddelek. Če pri pripravi trajnostnih poročil sodelujejo različni oddelki, so trajnostna poročila kakovostnejša (Lozano, Nummert & Ceulemans, 2016).

Leta 1997 je Koalicija za okoljsko odgovorne ekonomije (ang. Coalition for Environmentally Responsible Economies, v nadaljevanju CERES) odkrila tri nezadovoljive pojave (Willis, 2003):

- managerji so začeli prejemati raznolike in časovno potratne zahteve glede informacij o vidikih trajnosti,
- poročanje deležnikom in analitikom o trajnostni uspešnosti je bilo vsebinsko neskladno, neprimerljivo glede na pretekla leta ter pogosto nepravilno,
- naraščajoče število standardov – smernic poročanja, vendar iz različnih držav, sektorjev in različnih virov.

Poročanje in aktivnosti se precej razlikujejo glede na dejavnost podjetja, industrijo, lokacijo ter čas. Problem poročanja predstavlja dejstvo, da se različnih trajnostnih poročil med seboj ne da primerjati. Podjetja ob uporabi enakih kazalcev dostikrat uporabijo različne enote merjenja, različne časovne okvirje ali različno metodologijo pri izračunu kazalca, kar dodatno oteži analizo ter primerjavo (Cohen, Eimicke & Miller, 2015).

Najpomembnejši pristop k standardiziranem poročanju se je začel s CERES-om. CERES je začel pristop na okoljskem področju. Njegova načela so zajemala standardizacijo informacij ter poudarjanje pomena tako notranjih in zunanjih vrednotenj trajnostne uspešnosti. Danes je po svetu poznanih več standardov trajnostnega poročanja (Epstein, 2008).

Najbolj uveljavljene smernice za pisanje trajnostnega poročila so (Epstein & Rejc Buhovac, 2014):

- Global Reporting Initiative (v nadaljevanju GRI);
- Impact Reporting and Investment Standards (v nadaljevanju IRIS);
- Global Impact Investing Rating System (v nadaljevanju GIIRS);
- B Lab;
- Sustainability Accounting Standards Board (v nadaljevanju SASB),
- International Integrated Reporting Council (v nadaljevanju IIRC).

V zadnjih dveh desetletjih je bilo razvito veliko prostovoljnih standardov in smernic, da bi managerjem pomagali poročati o številnih trajnostnih vprašanjih. Med številnimi smernicami velja, da so smernice GRI najboljša možnost trajnostnemu poročanju. Smernice GRI so prostovoljne in so namenjene delovanju kot splošno sprejeti okvir za poročanje o vseh treh vidikih trajnosti (Lozano, Nummert & Ceulemans, 2016).

GRI okvir poročanja o trajnostnem razvoju je bil prvič predstavljen leta 2000. Gre za prvi globalni okvir za celovito poročanje o trajnostnem delovanju. Hkrati gre za najbolj razširjene smernice pri pisanju trajnostnega poročila. Okvir nudi smernice za razkritje

informacij o trajnostni uspešnosti ter deležnikom zagotavlja okvir za razumevanje razkritih informacij. Najaktualnejše so GRI smernice G4, ki zagotavljajo pomembne informacije pri poročanju ključnim deležnikom. Tako se managerji in deležniki osredotočijo na najpomembnejše učinke trajnosti, kar se odraža v bolj strateških, usmerjenih in verodostojnih trajnostnih poročilih. Smernice so v pomoč pri pripravi trajnostnih poročil podjetij, ne glede na njihovo velikost, sektor ali geografsko lokacijo. Ponujajo mednarodno referenco za vse, ki želijo razkriti informacije o socialni, okoljski in ekonomski uspešnosti. Prav tako stremijo k izboljšanju trajnosti in finančne uspešnosti ter poročanju o napredku notranjim in zunanjim deležnikom (Epstein & Yuthas, 2014).

V skladu s smernicami GRI mora tipično poročilo vsebovati naslednja področja: vizijo, strategijo, profil podjetja, strukturo in sisteme upravljanja ter merila uspešnosti pri vsakem izmed vidikov trajnosti. Merila uspešnosti so deljena na glavna (ang. core) in dodatna (ang. additional). Glavna merila so namenjena opredelitvi splošno veljavnih meril in se predpostavljajo kot pomembna za večino podjetij. Dodatna merila se nanašajo na nastajajoče prakse, ki se ali pa se ne uporabljajo pri vseh podjetjih. Pomembnost je opredeljena v smernicah GRI kot kriterij, ki odraža pomembne ekonomske, socialne in okoljske učinke družbe ali kot kriterij, ki bi bistveno vplival na ocene in odločitve deležnikov (Siew, 2015).

Vlagatelji, ki namerno vlagajo v socialni in okoljski vidik ne morejo v celoti oceniti naložb s smernicami GRI. Neposredni investitorji lahko uporabljajo te standarde za spremljanje vseh vidikov uspešnosti podjetja, medtem ko podjetja, ki uporabljajo IRIS standarde, privabljajo investitorje. IRIS zagotavlja skupen jezik poročanja za meritve, ki so povezane s točno določenim vplivom. Neposredni vlagatelji lahko uporabljajo omenjen standard za verodostojno spremljanje socialne in okoljske uspešnosti. Hkrati managerji pri zbiranju kapitala z IRIS kazalci privabljajo investitorje s poročanjem o finančni in nefinančni trajnostni uspešnosti (Epstein & Yuthas, 2014).

IRIS smernice so zasnovane za merjenje socialne, okoljske in ekonomske uspešnosti naložbe. Pri IRIS smernicah mora podjetje izbrati različne kriterije (naložbene prioritete, ciljno področje), kar omogoča dodajanje novih kazalcev (IRIS, 2018).

Vlagatelji pri svojih investicijskih odločitvah pogosteje zahtevajo neodvisno oceno tveganja s strani tretjih oseb. IRIS ne ponuja celovite ocene za podjetja oziroma primerljivosti med drugimi alternativnimi možnostmi. To ponuja GIIRS – gre za celovit in pregleden sistem za ocenjevanje socialnega in okoljskega vpliva tržnih podjetij in skladov z ocenami in analitičnim pristopom. GIIRS podjetjem pokaže oceno socialnega in okoljskega vpliva, dodatno pa tudi splošno oceno ter ključne kazalce uspešnosti (ang. key performance indicator, v nadaljevanju KPI). KPI so pomembni pri industriji podjetja, geografski legi, velikosti in poslanstvu podjetja kot tudi primerjavi uspešnosti podjetja z drugimi konkurenti (Epstein & Yuthas, 2014).

GIIRS poganja B lab, ameriška neprofitna organizacija, ki vodi pobudo skupnosti certificiranih B (ang. benefit, slov. koristno/koristnih) podjetij. Certifikat B podjetja je certifikat, ki ga podeljuje B lab in pomeni, da je podjetje doseglo visoko stopnjo socialne in okoljske uspešnosti. Podjetja, ki prejmejo certifikat, ustrezajo potrebam podjetnikov in vlagateljev, ki želijo uporabiti podjetja za reševanje socialnih in okoljskih problemov. Podjetja delujejo na enak način kot tradicionalna, le z višjimi standardi odgovornosti in korporativnega upravljanja. Certifikati omogočajo vodstvu varstvo zasledovanja višjega namena (dobiček) ter ponujajo investitorjem in javnosti večjo preglednost za zaščito pred pretvarjajočimi se podjetji. Pri pomembnih poslovnih odločitvah zagotavljajo večjo odgovornost. Certifikat B zahteva od direktorjev upoštevanje vseh zainteresiranih skupin (Epstein & Rejc Buhovac, 2014).

SASB standardi omogočajo primerjavo uspešnosti podjetij in primerjalne analize znotraj panoge, saj GRI standardi ponujajo na stotine splošno uporabljenih kazalcev. SASB je neodvisna organizacija za določanje standardov trajnostnega razvoja, ki zadovoljuje potrebe vlagateljev z visokokakovostnimi informacijami o trajnosti. Standardi se osredotočajo na znane trende in negotovosti, ki utegnejo vplivati na uspešnost poslovanja podjetja. Namenjeni so izboljšanju učinkovitosti in primerljivosti razkritij podjetij o okoljskih, socialnih in upravljavskih dejavnikih. SASB trenutno vzdržuje začasne standarde za 79 dejavnosti znotraj 11 sektorjev (About the SASB, 2018).

Integrirano poročanje želi premagati omejitve klasičnega poročanja z vključevanjem informacijskih sistemov in podatkov, ki podpirajo tako notranje kot tudi zunanje poročanje. Razkrite morajo biti informacije, ki jih managerji uporabljajo pri svojem odločanju. IIRC zahteva, da managerji opredelijo, kako se ukvarjajo z različnimi razsežnostmi trajnosti. To pomeni, da so opredeljeni tudi sprejeti ukrepi za doseg različnih ciljev in ne le uspešnost sprejetih ukrepov. Podjetja morajo razkriti informacije o vodilnih kazalcih trajnosti, vključno z gonilniki uspešnosti, ki imajo največji vpliv na doseganje temeljnih strateških ciljev (Stacchezzini, Melloni & Ali, 2016).

Ključni cilj integriranega poročanja je prikazati povezave med strategijo podjetja, upravljanjem in finančno uspešnostjo ter socialnim, ekonomskim in okoljskim vidikom. IIRC vodi k oblikovanju globalno sprejetega mednarodnega integriranega okvirja poročanja, ki izvira iz informacij podjetja o strategiji, upravljanju in uspešnosti (Epstein & Yuthas, 2014).

Trajnostna poročila so lahko zelo koristna za poročajočo družbo. Največja korist poročanja o trajnostnem razvoju je povečanje ugleda podjetja. Poročanje o trajnosti tudi pozitivno vpliva na lojalnost zaposlenih. Kot tretja in četrta najpogostejša korist poročanja o trajnosti se pojavljata zmožnost zmanjšanja netočnih informacij o trajnostni uspešnosti podjetja in izboljšanje korporativnih strategij in poslanstva podjetja (James, 2015b).

5 PREGLED EMPIRIČNIH RAZISKAV TRAJNOSTNE NARAVNANOSTI POSLOVANJA S Poudarkom NA EKONOMSKEM IN SOCIALNEM VIDIKU

5.1 Pregled empiričnih raziskav trajnostne naravnosti poslovanja – ekonomski vidik

Zaradi pomena trajnosti so se v zadnjem času okrepile tudi empirične raziskave o trajnostnem razvoju in trajnostni naravnosti poslovanja. V naslednjih podtočkah bom predstavil opravljene empirične raziskave o trajnostnem delovanju, ki se navezujejo na ekonomski in socialni vidik trajnosti.

Študija na primeru države Gane se je osredotočila na Kuznetsovo krivuljo okolja (ang. Environmental Kuznets Curve, v nadaljevanju EKC). Raziskovalce je zanimalo, če ima gospodarska rast pozitiven vpliv na okolje. Ugotovitve so potrdile dejstvo EKC krivulje. Uradniki v Gani nikoli ne smejo popustiti svojih prizadevanj za spodbujanje gospodarske rasti, saj lahko tako država premaga onesnaženost okolja. Takšno ravnanje zahteva usklajenost politik gospodarske rasti ter varstva okolja. Gospodarska rast privede do večjih okoljskih naložb in strožjih okoljskih predpisov. Instrumenti politik morajo privedi do okolju prijazne industrializacije, kar je nujno za ustavitev in morebitno odpravo škodljivega učinka industrijskih dejavnosti na okolje v Gani kot tudi drugod po svetu (Aboagye, 2017).

Več kot polovica celotnega prebivalstva živi v mestih, kjer se stopnja urbanizacije še povečuje. V urbanih območjih se izzivi trajnostnega razvoja zgolj povečujejo. Pomembnost trajnostnih mest in skupnosti se pojavlja tudi v ciljih trajnostnega razvoja ZN. Industrijska in urbana proizvodnja sta pomembna vidika pri rasti mest, z njima pa se dostikrat povezujejo negativni okoljski vplivi. Ugotovitve kažejo, da se prispevek mestnih tovarn razlikuje glede na specifične cilje. Velik potencial za prispevek se kaže v ekonomskem vidiku trajnosti. Mestne tovarne so ključni igralec za doseganje visoke stopnje zaposlenosti, dostojnega dela, gospodarske rasti, izgradnje infrastrukture ter spodbujanje inovacij in odgovorne porabe virov v mestih (Juraschek in drugi, 2018).

Gospodarska rast je nujna za celotno prebivalstvo. Analiza je pokazala, da sta za slovensko gospodarstvo in EU pomembna realno gospodarstvo in močna industrija. Predelovalne dejavnosti so tiste, ki ustvarjajo največ izvoza, dodane vrednosti in zaposlenosti. Gospodarski pomen industrijskih dejavnosti je veliko večji, kot ga je mogoče izraziti z njegovim deležem v ustvarjeni dodani vrednosti oziroma BDP-ju. Na podlagi opravljene analize je mogoče zaključiti, da je za slovensko gospodarstvo ključno prav povečanje konkurenčnosti. Na to potrebo kažeta izvozna konkurenčnost in produktivnost. Ključni za

razvoj podjetništva in gospodarstva so tudi dostopnost financiranja in investiranja, internacionalizacija, inovativnost ter zaposlenost (Močnik in drugi, 2017).

Končni uporabniki izdelkov pri svojih nakupih vedno bolj upoštevajo trajnost proizvodov in poslovnih procesov. Kupci upoštevajo prizadevanja podjetij k zmanjšanju ali odpravi škodljivih učinkov. Potrošniki preferirajo kupovanje izdelkov od trajnostno naravnanih podjetij. Raziskava je bila opravljena na ozemlju Finske, na primeru nabave lesenih produktov. Anketa zajema pojme, kot so: varnost in recikliranje proizvoda, uporabo lesa iz trajnostnih gozdov, čim manjše onesnaževanje okolja, delo lokalnih ljudi brez dela otrok, dosegljivost informacij ter varno površinsko obdelavo produkta. Anketirancem se vsi vidiki trajnostni zdijo pomembni ali zelo pomembni. Kupcem sta najpomembnejša vidika varnosti produkta ter varna površinska obdelava produkta. Rezultati prikazujejo, da so potrošniki na trgu lesnih proizvodov zelo zaskrbljeni zaradi vprašanj z izdelkom, ki lahko neposredno vpliva na njihovo zdravje in dobro počutje. Dodaten rezultat ankete se kaže v pripravljenosti potrošnika plačati več za trajnostni izdelek. Sedemdeset odstotkov anketirancev je pripravljeno plačati višjo ceno za izdelke od podjetij, ki so okoljsko in socialno trajnostno usmerjena (Toppinen, Toivonen, Valkeapää & Rämö, 2013).

Še ena izmed raziskav, ki se nanaša na socialni in ekonomski vidik trajnosti, je študija o skupnostnih vrtovih (parkih). Gre za vrtove, ki ljudem ponujajo čist zrak ter prostor za druženje. Vrtovi po drugi strani ponujajo nakup zelenjave in sadja po nizkih cenah. Omenjeni vrtovi so v lastni lokalne skupnosti. Študija je bila opravljena v ZDA s poudarkom na ozemlju Kalifornije. Avtorji ugotavljajo, da so se skupnostni vrtovi razvili kot pomoč revnejšemu prebivalstvu, saj le-ti živijo na območjih starih pomorskih baz, rafinerij in nekdanjih težkih proizvodnih okrožij. Gre za mesta, ki so prepojena s strupenimi kemikalijami in kjer je prisotno nezakonito odlaganje odpadkov. Skupnostni vrtovi so eden izmed pozitivnih odzivov v boju za obnovo takšnih območij ter izboljšanje življenjskih pogojev tamkajšnjih prebivalcev. Skupnostni vrtovi vplivajo na izboljšanje naravnega okolja, kar pripomore k boljšemu zdravju ljudi, večji sreči in zadovoljstvu. Pridelava sadja in zelenjave na skupnostnih vrtovih ponuja delovna mesta tamkajšnjemu prebivalstvu (Ferris, Norman & Sempik, 2001).

Koncept trajnostnega delovanja podjetij ima velik interes tako v poslovnem svetu kot tudi na akademskem nivoju. Poslovno okolje se še ni povsem prilagodilo na okolje, kjer imajo velik pomen nenehne inovacije na različnih področjih. Študija je bila opravljena na primeru Egiptovske kemijske industrije. Po zaključku faze zbiranja in analize podatkov so bile ugotovitve študije uporabljene za pridobitev kazalcev, ki jih je mogoče uporabiti za uveljavljanje trajnostnega delovanja podjetja. Ključni kazalci pri ekonomskem vidiku trajnosti so: število inovativnih produktov, število delovnih mest v aktivnostih z dodano vrednostjo, stopnja finančnih kršitev, število in obseg kreditov, stopnja lojalnosti kupcev in drugo. Ključni kazalci pri socialnem vidiku trajnosti so: število poškodb/smrti na delovnem mestu, etična in spolna enakost plač, število trajnostnih aktivnosti, število zaposlenih ljudi

s posebnimi potrebami in invalidov ter število pritožb glede kakovosti produkta ali storitve. Zgoraj naštetí kazalci so podlaga pri oceni trajnosti podjetja (Mostafa & Negm, 2017).

5.2 Pregled empiričnih raziskav trajnostne naravnosti poslovanja – socialni vidik

Sreča in socialna vključenost sta pomembna dejavnika socialne dimenzije trajnosti, vendar je bilo kljub temu malo pozornosti namenjeno raziskavam etničnih manjšin. Avtor se je osredotočil na razumevanje socialne vključenosti in sreče v odnosu do domorodnih ljudi na območju Tajvana. Empirični rezultati kažejo, da sta zdravstveni status in zdravstvena socialna izključenost najbolj izraziti determinanti sreče. Med anketiranci so gorski domorodni ljudje, ženske, starejši in tisti, ki so bolj zdravi, bogatejši in visoko izobraženi bolj srečni v primerjavi s svojimi kolegi. Hkrati je verjetnost sreče višja pri tistih, ki so prejeli zdravstveno pomoč ter nimajo finančnih in stanovanjskih problemov v primerjavi z njihovimi izključenimi vrstniki. Študija ne odkriva povezav med srečo in nekaterimi področji socialne izključenosti, kot sta otroški dodatek ter pomoč brezposelnim. Boljša razvojna politika se pojavlja kot rešitev na probleme. Razvojna politika bo krepila socialno vključenost ter izboljšanje dostopa do medicinske pomoči za socialno izključene ljudi (Wang, 2015).

Zadnje čase je veliko govora o pomenu etičnega potrošništva pri trženju izdelkov ter vsakodnevnem strateškem upravljanju podjetij. Raziskava je bila opravljena na ozemlju Avstralije in Hong Konga. Nanaša se na dva prodajna izdelka, in sicer tekaške čevlje ter milo. Avtorje je zanimalo, če obstajajo posamezniki, ki bodo spremenili nakupne navade ob izdelkih, ki vključujejo socialne vidike trajnosti ob hkratnem izpolnjevanju osnovne funkcionalnosti izdelka. Druga ključna tematika se nanaša na vprašanje, ali zagotavljanje informacij o naravi socialne značilnosti proizvoda vpliva na nakupno navado posameznika. Za oba segmenta (tekaške čevlje in milo) so posamezniki postavili sorazmerno visok nivo pomembnosti za socialne lastnosti. Socialne lastnosti vključujejo delo otrok, minimalno plačilo, delovne pogoje, biorazgradljivost izdelka, testiranje na živalih in podobno. Rezultati študije tudi prikazujejo, da posamezniki niso pripravljeni žrtvovati funkcionalnosti izdelka za socialne elemente, ki so vezani na produkt. Vidik socialne trajnosti ni zamenljiv s šibko funkcionalnostjo izdelka. Zagotavljanje anketirancev z informacijami o naravi socialnih dejanj ne spreminja vpliva na nakupne navade. Potrošniki so seznanjeni s socialnim vidikom trajnosti ter hkrati razumejo temeljna vprašanja oziroma dejanja podjetij v povezavi s socialnim vidikom trajnosti (Auger, Devinney, Louviere & Burke, 2008).

Trajnostno delovanje lahko povežemo s pojmom ugleda podjetja. Raziskava se nanaša na pomen, ki ga ima trajnostno delovanje kot komponenta ugleda v slovenski splošni javnosti. Rezultati kažejo, da pomen družbene odgovornosti v očeh posameznikov narašča. Raziskava prikazuje pomen inovativnosti, kakovosti ponudbe in zaposlenih oseb.

Anketirancem so zgoraj omenjeni pojmi pomembni ter hkrati vplivajo na ugled podjetja (Golob & Kline, 2010).

Svetovna poraba rib se povečuje s približno 3 odstotki na leto. Podjetja morajo na višje povpraševanje odgovoriti s trajnostnim delovanjem. Raziskava je bila opravljena na nizozemskih kupcih belih rib v povezavi s trajnostnimi vprašanji. Raziskava je upoštevala naslednje indikatorje trajnosti: varnost zaposlenih, kakovost produkta, lokalno zaposlenost, prekomerni ribolov ter ugodje rib. Študija o preferencah potrošnikov glede trajnostnih vprašanj bele ribe iz Atlantika je pokazala, da potrošniki dajejo večji poudarek okoljskemu vidiku trajnosti v primerjavi s socialnim vidikom. Kot ključen okoljski indikator se kaže prekomeren ribolov. V povezavi s socialnim vidikom trajnosti potrošniki največji poudarek namenjajo življenjskim pogojem rib – ugodju rib. Življenjskim pogojem rib sledi kakovost izdelka ter varnost zaposlenih. To pomeni, da je za kupce pomembnejša korist živali kot pa osebna korist, korist delavcev ali korist skupnosti. Uvedba vprašanj socialne trajnosti ribiških proizvodov povzroča vse večjo zaskrbljenost in zanimanje potrošnikov (Veldhuizen, Lans, Berentsen, Boer & Bokkers, 2017).

Rudarski sektor zagotavlja vire za druge industrijske sektorje, ki so bistveni pri ohranjanju blaginje prebivalstva in delovanju svetovnih gospodarstev. Hkrati lahko ustvari socialne in okoljske negativne vplive, kar lahko ogrozi javno mnenje glede rudarskega sektorja. Potrebno je izboljšati učinkovitost trajnostnega razvoja, ki se kaže kot ključen cilj tako za industrijo kot tudi za svetovne politike. Vplivi rudarstva se nanašajo predvsem na tri področja, in sicer: rabo zemljišč, vpliv na zdravje ter na človekove pravice. Hkrati so problematične migracije in neravnovesja med spoloma v rudarskih skupnostih. Vpliv na zdravje se je pokazal kot problem pri vseh geografskih področjih, medtem ko se raba zemljišč nanaša predvsem na afriške države. Avstralija ima največji pozitiven učinek predvsem pri problemu brezposelnosti in problemu revščine rudarskega prebivalstva (Mancini & Sala, 2018).

Čeprav je uporaba biomase pomembno vplivala na socialno blaginjo kmetijskega prebivalstva in lokalnih skupnosti, je kljub temu potrebno boljše razumevanje socialne dimenzije trajnosti. Socialna vprašanja morajo temeljiti na tistih socialnih ciljih in kazalcih, ki jih je mogoče empirično meriti ter analizirati z uporabo obstoječega znanja in podatkov, ki so na voljo. Raziskava je pokazala, da so zdravje in varnost ljudi, delavske pravice in delovne razmere tri najpomembnejša vprašanja pri oskrbovalni verigi biogoriva. Celotna raziskava se nanaša na ozemlje Brazilije. Dotika se tudi problema brezposelnosti, ki se uvršča v ekonomski vidik trajnosti. Avtorji ugotavljajo, da je treba za doseganje trajnosti upoštevati vse tri vidike trajnosti in hkrati preučiti njihovo medsebojno povezavo (Kamali, Borges, Osseweijer & Posada, 2018).

Še ena izmed raziskav, ki se osredotoča na oskrbovalne verige, se nanaša na proizvodno industrijo v Indiji. Glavni prispevek raziskave je nastanek socialne dimenzije, vezane na

proizvodne dobavne verige v Indiji. Večina socialnih trajnostnih vprašanj se navezuje na delo otrok, obveznega dela, izobrazbe, plač ter etike. Raziskava ponuja pomoč managerjem oskrbovalnih verig pri razvoju socialnega vidika trajnosti. Managerjem pomaga pri razumevanju različnih pristopov socialne trajnosti v vseh fazah oskrbovalne verige, hkrati pa ponuja ključna problematična vprašanja oskrbovalnih verig (Mani, Agrawal & Sharma, 2015).

6 ŠTUDIJA EKONOMSKE IN SOCIALNE USPEŠNOSTI MEDNARODNIH PODJETIJ

6.1 Predstavitev hipotez

Problem zaposlenosti veliko poudarja OZN, katere načelo se glasi: trajnostni razvoj je koristen le, če vodi k izboljšanju dobrobita ljudi. Ustvarjanje dostojnejših delovnih mest, ki zagotavljajo »življenjsko« plačo, socialno zaščito in pravice delavcev, je najboljši način za spodbujanje treh elementov trajnostnega razvoja. Pojav brezposelnosti in podzaposlenosti se odraža praktično v vseh državah, še posebej v majhnih otoških državah v razvoju. Problemi z zaposljivostjo se kažejo predvsem pri mlajši populaciji, ki zelo težko pride do prve zaposlitve. To se odraža v slabše plačanih delovnih mestih iskalcev prve zaposlitve. Potrebni so ukrepi za izboljšanje zaposlitvenih možnosti mladih kot način za spodbujanje gospodarske, socialne in politične stabilnosti. ILO je leta 2012 sprejela obsežen in večstranski pristop k boju proti krizi zaposlovanja, predvsem mladih. Pristop združuje ukrepe na petih širših področjih: makroekonomski politiki, izobraževanju in veščinah, politiki trga dela, samozaposlovanju in podjetništvu. Večji cilj izmed zgornjih je ta, da ljudje pridobijo spretnosti in znanja, ki jih lahko uporabijo za izboljšanje svojih dohodkov (ZN, 2018).

Interakcija med neenakostmi se odraža v različnih življenjskih standardih ljudi. Boljši pogoji življenja ter lažji dostop do izobrazbe vplivajo na boljše zdravje in dobrobit ljudi. Slabši pogoji življenja in težji dostop do izobrazbe privedejo do različnih obolenj ter uporabe drog in alkohola. Zmanjšanje revščine in zdravstvene neenakosti sta postali glavni temi pri trajnostnih ciljih, za katere se zavzemajo ZN. Stalno zmanjšanje splošnih neenakosti v dohodkovnem statusu, izobraževanju, spolu in med državami bi okrepilo svetovno enakost v zdravju in dobrobitu ljudi. ZN si prizadevajo izboljšati vseh pet tematik neenakosti. Veliko prizadevanja k trajnostnem delovanju sloni na državah samih, vendar tudi države s pomočjo različnih ukrepov (spodbude, donacije, subvencije) spodbujajo podjetja k takšnemu ravnanju, da bodo cilji čim hitreje uresničeni (Niessen in drugi, 2018).

Trajnostno delovanje podjetij je v veliki meri povezano z velikimi podjetji. Velika podjetja so prepoznavnejša in tako pritegnejo več pozornosti medijev. Managerji velikih podjetij morajo zaradi širše javnosti in ključnih deležnikov krepiti in ščititi ugled podjetja. Managerji velikih podjetij zaradi večjih finančnih sredstev in boljših virov lažje investirajo

v trajnostno delovanje podjetja kot manjša podjetja. Velikost podjetja je pomembna pri vzpostavitvi trajnostnega delovanja, kjer se managerji sprašujejo, zakaj in kako bi vpeljali trajnostno delovanje v podjetju (Smith, 2013). Zgornje navedbe so me pripeljale do vzpostavitve **hipoteze 1**: *Managerji večjih podjetij bolj izrazito trdijo, da ima trajnostno delovanje pozitiven vpliv pri reševanju problemov brezposelnosti in družbene neenakosti kot managerji manjših podjetij.*

Številna vodilna podjetja v ZDA, Evropi in na Japonskem so se zavezala, da bodo postala trajnostna podjetja. Raziskava na primeru petih podjetij je pokazala, da se managerji v podjetjih zavedajo pomena merjenja trajnosti. Managerji postopoma vzpostavljajo trajnostne politike, kazalce merjenja ter prijeme merjenja. Managerji podjetij poudarjajo pomen okoljskega vidika trajnosti, saj le-ta pritegne največjo pozornost deležnikov in širše javnosti (Fiksel, Mcdaniel & Mendenhall, 1999).

Podjetja z visoko stopnjo trajnosti verjetnejše merijo in poročajo o trajnostnih vidikih. Njihova zunanja komunikacija je bolj dolgoročno usmerjena. Nič presenetljivega, da imajo podjetja z visoko stopnjo trajnosti več dolgoročnih vlagateljev kot njihovi partnerji z nizko stopnjo trajnosti. Dolgoročne vlagatelje si želi vsako podjetje (Eccles, Ioannou & Serafeim, 2012).

Trajnostna podjetja torej merijo svoja prizadevanja, kar se odraža v trajnostnih poročilih. Na tej osnovi sem razvil **hipotezo 2**: *Podjetja, ki so izrazito trajnostno naravnana, sistematično merijo svojo trajnostno uspešnost.*

Poročanje o trajnostni uspešnosti (nefinančnih podatkih) se je začelo okoli leta 1970 s t. i. socialnimi bilancami stanja. Prvotno so managerji poročali o socialnih ugodnostih, ki so jih izplačevali svojim delavcem. Kasneje so se vključevale informacije o kakovosti proizvodov in socialnem vključevanju. Po več okoljskih katastrofah v 80. letih prejšnjega stoletja so managerji podjetij začeli poročati o okoljskih vidikih svojih prizadevanj. Leta 1989 se je objavilo prvo ločeno poročilo o okolju. V naslednjih letih se je poudarek preusmeril na okoljska poročila, ki so služila kot nekakšna konkurenčna prednost. Posledično se dandanes poročila o trajnosti pogosto obravnavajo kot tržni instrumenti. Takšno mišljenje vzpodbuja dejstvo, da za pripravo poročil o trajnosti sodeluje oddelek za odnose z javnostmi. Okoli leta 2000 se je poudarek ponovno premaknil z vključitvijo socialnega in finančnega vidika znotraj trajnostnih poročil. Leta 1999 je 98 odstotkov 250 največjih podjetij poročalo zgolj o okoljskih problemih, medtem ko je leta 2002 odstotek padel na 71. Imena poročil so bila spremenjena iz poročil o državljanstvu v poročila o korporativni odgovornosti in na koncu do zdajšnjih trajnostnih poročil. Število podjetij, v katerih managerji poročajo o trajnostnem delovanju, se je postopoma povečevalo do točke, ko so trajnostna poročila postala standardni postopek (Szekely & vom Brocke, 2017). Raziskava je tako pokazala, da večina podjetij poroča zgolj o okoljskih problemih, je pa resnično, da se odstotek takšnih podjetij iz leta v leto zmanjšuje. Navedeno dejstvo me je

pripeljalo do **hipoteze 3**: *V letnih poročilih v sklopu trajnostne naravnosti prevladuje poročanje o okoljski uspešnosti poslovanja.*

6.2 Metodologija raziskave

Empirični del se deli na dve podpoglavji, in sicer na pregled letnih poročil vodilnih trajnostnih podjetij na podlagi treh trajnostnih indeksov ter na statistično analizo podatkov mednarodne raziskave Deloitte. V prvem delu pregledam deset najbolje uvrščenih podjetij na podlagi treh indeksov: indeks 100 najboljših državljanov med podjetji, indeks 100 najbolj trajnostnih podjetij na svetu ter indeksa trajnosti Dow Jones. Ocenim kakovost poročanja izbranih podjetij, pri čemer poudarek namenim ekonomskemu ter socialnemu vidiku. Z oceno kakovosti poročanja pridobim podatek o kakovosti poročanja managerjev podjetij, hkrati pa tudi o prizadevanjih pri merjenju trajnosti. Z oceno kakovosti poročanja podjetij lahko predstavim ugotovitve za hipotezi 2 in 3. V drugem delu na podlagi baze podatkov podjetja Deloitte 'CSR Managers Survey 2015 in Central Europe' analiziram vedenje podjetij glede trajnostne naravnosti ter interpretiram ugotovitve. Tudi tu se osredotočam zgolj na socialni in ekonomski vidik. Prav tako pri obeh pristopih poizkušam pridobiti ugotovitve na primeru brezposelnosti in družbene neenakosti. Najprej izpostavim ključne ugotovitve raziskave, nato pa bolj podrobno analiziram proučevana problema. Analiziram tudi odgovore na vprašanje o merjenju trajnosti. Z analizo podatkov predstavim ugotovitve za hipotezi 1 in 2. To pomeni, da hipoteza 2 vsebuje dva vira podatkov (analizo podatkov in oceno poročanja podjetij).

6.3 Ocena poročanja o trajnostno naravnem poslovanju v letnih poročilih izbranih podjetij s poudarkom na socialnem in ekonomskem vidiku

V nadaljevanju predstavljam indeks 100 najboljših državljanov med podjetji, indeks 100 najbolj trajnostnih podjetij na svetu ter indeks trajnosti Dow Jones, ki sem jih uporabil pri oceni poročanja o trajnostno naravnem poslovanju najuspešnejših trajnostnih podjetij. Pri vsakem izmed indeksov najprej opišem kazalce, na podlagi katerih so bila podjetja ovrednotena. Kazalce, ki sem jih razvil za oceno poročanja podjetij, prikazuje tabela 1. Kazalci so razdeljeni na ekonomski, socialni in okoljski vidik. Ekonomski kazalci se nanašajo na stopnjo brezposelnosti, konkurenčnost gospodarstva, inovativnost, podjetništvo, standarde kakovosti ter lokalne deležnike. Socialni kazalci se navezujejo na družbeno neenakost, zdravje in varnost, znanje in usposobljenost zaposlenih, človekove pravice, prostovoljstvo ter dobavno verigo. Okoljski vidik zajema porabo naravnih virov, onesnaževanje okolja in okoljske standarde. Letna poročila, ki se berejo skupaj s trajnostnimi poročili, so navedena v prilogi 2.

Tabela 1: Kazalci ocenjevanja kakovosti razkritih trajnostnih informacij v letnih poročilih

Ekonomski vidik (E)	Socialni vidik (S)	Okoljski vidik (O)
(E1) reševanje problema brezposelnosti (zaposlovanje novih ljudi, ohranjanje trenutno zaposlenih)	(S1) zmanjšanje družbene neenakosti (dohodek, spol, rasa, izobrazba in drugo)	(O1) učinkovita poraba naravnih virov (voda, elektrika in drugo)
(E2) povečanje konkurenčnosti gospodarstva (izvoz, spodbude za prihod tujih in ohranjanje domačih strokovnjakov, mednarodne investicije)	(S2) zdravje in varnost (zaposleni, kupci in širša skupnost)	(O2) zmanjšanje onesnaževanja okolja (vode, zemlje, zraka)
(E3) inovativnost (št. inovacij in patentov)	(S3) izpopolnjevanje znanja in usposabljanja zaposlenih (vključno z razvojem drugih kompetenc)	(O3) uporaba okoljskih standardov (ISO 14001)
(E4) spodbujanje podjetništva (start upi in pravična trgovina)	(S4) spoštovanje človekovih pravic (svoboda, življenje, varnost in druge)	
(E5) uporaba standardov (ISO 9001 – kakovost)	(S5) prostovoljstvo (prispevki, udeležba zaposlenih v kampanjah)	
(E6) lokalni deležniki (dobavitelji, zaposleni, podizvajalci in drugo)	(S6) dobavna veriga (upoštevanje trajnostnih in etičnih načel)	

Vir: Lastno delo.

Pri ocenjevanju letnih poročil sem definiral mersko lestvico poročanja o trajnostnem poslovanju. Uporabil sem ordinalno mersko lestvico s sledečimi postavkami:

- 0 – postavka ni vključena v poročilo,
- 1 – postavka je omenjena le opisno,
- 2 – postavka je kvantificirana,
- 3 – postavka je kvantificirana, predstavljena je primerjava s preteklim letom.

6.3.1 Indeks Sto najboljših državljanov med podjetji

Indeks 100 najboljših državljanov med podjetji je bil prvič objavljen leta 1999 v reviji Business Ethics Magazine. Od leta 2007 seznam uvrščenih podjetij glede na omenjeni indeks objavlja Corporate responsibility magazine. Merila, uporabljena za ocenjevanje podjetij, so sestavljena iz sedmih področij. Področja se nanašajo na skrb za okolje, podnebne spremembe, človekove pravice, odnose zaposlenih, upravljanje, človekoljubje ter finančni vidik. V tabeli 2 so navedene ocene poročanja desetih najbolje ocenjenih podjetij glede na indeks 100 najboljših državljanov med podjetji.

Tabela 2: Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju – Indeks 100 najboljših državljanov med podjetji

Podjetje	Ekonomski vidik							Socialni vidik							Okoljski vidik				$\bar{x}$
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	$\bar{x}$	S1	S2	S3	S4	S5	S6	$\bar{x}$	O1	O2	O3	$\bar{x}$	
Accenture	2	1	2	2	0	0	1,2	3	1	3	1	3	3	2,3	3	3	1	2,3	1,9
Lockheed Martin	1	1	1	0	1	2	1,0	3	3	2	0	2	3	2,2	3	3	1	2,3	1,8
Hormel Foods	3	0	2	0	0	3	1,3	2	3	2	2	2	2	2,2	3	3	0	2,0	1,8
Campbell Soup	1	0	0	0	0	2	0,5	3	3	1	1	3	2	2,2	3	3	1	2,3	1,7
Cisco Systems	2	1	1	0	0	1	0,8	2	3	2	3	3	3	2,2	3	3	3	2,0	1,7
Altria Group	1	0	1	0	0	0	0,3	2	3	2	1	2	2	2,0	3	3	1	2,3	1,6
Intel	1	1	1	1	0	0	0,7	2	1	1	1	2	2	1,5	3	3	1	2,3	1,5
Ecolab	0	0	2	0	1	1	0,7	1	3	1	1	2	1	1,5	2	2	0	1,3	1,2
Microsoft	1	0	1	1	0	0	0,5	2	1	2	1	2	1	1,5	2	2	0	1,3	1,1
Hasbro	0	0	1	0	0	0	0,2	0	2	1	1	2	1	1,2	2	2	0	1,3	0,9
Povprečje skupaj	1,2	0,4	1,2	0,4	0,2	0,9	0,7	2,0	2,3	1,7	0,9	2,3	2,0	1,9	2,7	2,7	0,5	2,0	1,5

Vir: Accenture (2017), Lockheed Martin (2017), Hormel Foods (2017), Campbell Soup (2017), Cisco Systems (2017), Altria Group (2017), Intel (2017), Ecolab (2017), Microsoft (2017), Hasbro (2017) ter lastno delo.

Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju, ki so uvrščeni na indeks 100 najboljših državljanov med podjetji, nam prikazuje, da se večina managerjev podjetij osredotoča na poročanje in merjenje okoljskega vidika. Izstopata postavki O1 in O2 s povprečnima ocenama 2,7. Postavka O3 se je izkazala kot najslabše ocenjena postavka okoljskega vidika (povprečna ocena 0,5). Pri socialnem vidiku sta najbolje ocenjeni postavki S2 in S5, najslabše ocenjeni pa S4 in S3. Najslabši rezultati ocenjevanja se nanašajo na ekonomski vidik. Veliko podjetij podanih postavk pri ekonomskem vidiku sploh ni omenilo v svojih poročilih. Pri ekonomskem vidiku sta se najbolje izkazali postavki E1 in E3, medtem ko je najslabše ocenjena postavka E5. Splošno gledano so najbolje ocenjena podjetja Accenture, Hormel Foods in Lockheed Martin. Najslabše ocenjena podjetja so se izkazala Ecolab, Microsoft in Hasbro.

6.3.2 Indeks Sto najbolj trajnostnih podjetij

Trajnostni indeks 100 najbolj trajnostnih podjetij je leta 2005 ustanovila Corporate Knight Magazine. Cilj ustvarjenega indeksa je izdelati metodologijo za kvantitativno primerjavo in uvrščanje največjih svetovnih podjetij. Ocenjevanje podjetij poteka skladno s

štirinajstimi KPI, ki zajemajo kapaciteto inovacij, plačan davčni odstotek, povprečno plačilo managerjev, status pokojninskega sklada, varnostno učinkovitost, fluktuacijo zaposlenih, raznolikost vodstva, čisti kapitalizem (nagrajevanje ljudi za trajnostna prizadevanja), oceno dobaviteljev, oceno čistega zraka ter intenzivnost pri energiji, karbonu, vodi in odpadkih. V tabeli 3 so navedene ocene poročanja desetih najbolj ocenjenih podjetij glede na indeks 100 najbolj trajnostnih podjetij.

Tabela 3: Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju – Indeks 100 najbolj trajnostnih podjetij

Podjetje	Ekonomski vidik							Socialni vidik							Okoljski vidik				$\bar{x}$
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	$\bar{x}$	S1	S2	S3	S4	S5	S6	$\bar{x}$	O1	O2	O3	$\bar{x}$	
Cisco systems (že zgoraj)	2	1	1	0	0	1	0,8	2	3	2	3	3	3	2,7	3	3	3	3,0	2,2
Philips	2	1	3	1	0	2	1,5	3	3	2	1	1	2	2,0	3	3	3	3,0	2,2
Siemens	3	1	3	1	0	0	1,3	3	3	3	1	3	3	2,7	3	3	1	2,3	2,1
Johnson & Johnson	3	0	1	1	0	1	1,0	3	3	1	1	2	3	2,2	3	3	3	3,0	2,1
Enagas	3	1	0	1	1	1	1,2	3	3	2	1	3	3	2,5	3	3	1	2,3	2,0
DSM	2	1	1	1	0	1	1,0	3	3	3	1	1	1	2,0	3	3	0	2,0	1,7
Ing Group	2	0	0	1	0	1	0,7	3	2	2	1	3	3	2,3	3	3	0	2,0	1,7
Commonwealth bank	3	0	2	0	0	0	0,8	1	2	3	1	3	1	1,8	3	3	0	2,0	1,6
Storebrand	2	0	0	0	0	1	0,5	2	1	2	1	0	3	1,5	3	3	1	2,3	1,4
Danske bank	1	0	0	2	0	1	0,7	1	1	1	1	2	1	1,2	3	3	1	2,3	1,4
Povprečje skupaj	2,3	0,5	1,1	0,8	0,1	0,9	1,0	2,4	2,4	2,1	1,2	2,1	2,3	2,1	3	3	1,3	2,4	1,8

Vir: Cisco System (2017), Phillips (2017), Siemens (2017), Johnson & Johnson (2017), Enagas (2017), DSM (2017), Ing Group (2017), Commonwealth bank (2017), Storebrand (2017), Danske bank (2017) ter lastno delo.

Tudi pri indeksu 100 najbolj trajnostnih podjetij prevladuje okoljski vidik (postavki O1 in O2). Pri postavki O1 in O2 so vsa podjetja ocenjena z oceno 3. Podjetja postavko merijo ter rezultate primerjajo skozi leta. Pri socialnem vidiku sta postavki S1 in S2 najbolj ocenjeni. Najslabše ocenjena postavka je S4. Ekonomski vidik je tudi tu najslabše ocenjen (veliko ocen z 0). Pri ekonomskem vidiku je najbolj ocenjena postavka E1, medtem ko je postavka E5 najslabše ocenjena. Najbolje ocenjena podjetja so Cisco, Philips in Siemens. Najslabše ocenjena podjetja so Commonwealth bank, Storebrand in Danske bank.

6.3.3 Indeks trajnosti Dow Jones

Indeks trajnosti Dow Jones se je uveljavil leta 1999. Gre za skupek indeksov, s pomočjo katerih se ocenjuje trajnostno uspešnost tisočih podjetij. Indeks temelji na analizi vseh treh dimenzij trajnosti. Pri ekonomskem vidiku merila ocenjevanja zajemajo probleme, kot so: kodeks poslovanja, upravljanje podjetij ter obvladovanje tveganj. Pri okoljskem vidiku se pozornost namenja klimatskim strategijam, okoljski politiki, okoljskemu poročanju ter učinkovitosti. Socialni vidik zajema razvoj človeškega kapitala, človekove pravice, poročanje o socialnem vidiku, ohranjanje zaposlenih in korporativno državljanstvo. Poleg naštetih problemov obstajajo tudi drugi, vendar so vsi ostali specifični glede na dejavnost.

Indeks vključuje splošna merila trajnostnega razvoja (predstavljena zgoraj) in specifična merila za posamezen sektor. V tabeli 4 so navedene ocene poročanja desetih podjetij, ki so se uvrstila na prva mesta po dejavnostih glede na Dow Jones indeks trajnosti.

Tabela 4: Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju – indeks trajnosti Dow Jones

Podjetje	Ekonomski vidik							Socialni vidik							Okoljski vidik				$\bar{x}$
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	$\bar{x}$	S1	S2	S3	S4	S5	S6	$\bar{x}$	O1	O2	O3	$\bar{x}$	
Westpac Banking Corp.	3	0	0	0	0	2	0,8	3	3	3	1	3	3	2,7	3	3	0	2,0	1,8
Mirvac group	2	0	2	1	0	1	1,0	2	3	3	0	2	2	2,0	3	3	1	2,3	1,8
Thai oil PLC	2	1	2	0	0	1	1,0	1	3	3	1	2	2	2,0	3	3	1	2,3	1,8
Henkel	3	0	1	1	1	2	1,3	2	2	1	1	2	1	1,5	3	3	1	2,3	1,7
Coca-Cola	3	0	0	1	1	1	1,0	3	3	3	1	2	1	2,2	3	2	1	2,0	1,7
Grupo Argos	3	0	1	0	0	0	0,7	3	2	2	1	2	1	1,8	3	3	1	2,3	1,6
Allianz	2	1	0	1	0	1	0,8	2	2	2	1	2	1	1,7	3	3	0	2,0	1,5
Amadeus IT group	2	1	1	1	0	2	1,2	2	1	1	1	2	1	1,3	3	3	0	2,0	1,5
Roche holding	2	0	1	0	0	0	0,5	1	3	3	1	1	1	1,7	3	3	0	2,0	1,4
Intercontinental hotels group	2	0	0	0	0	1	0,5	1	1	2	1	2	2	1,5	3	3	0	2,0	1,3
Povprečje skupaj	2,4	0,3	0,8	0,5	0,2	1,1	0,9	2,0	2,3	2,3	0,9	2,0	1,5	1,8	3,0	2,9	0,5	2,1	1,6

Vir: Westpac (2017), Mirvac (2017), Thai oil (2017), Henkel (2017), Coca-Cola (2017), Grupo Argos (2017), Allianz (2017), Amadeus (2017), Roche holding (2017), Intercontinental (2017) ter lastno delo.

Podjetja, uvrščena po indeksu trajnosti Dow Jones, največ pozornosti namenjajo okoljskemu vidiku. Ponovno sta najboljše ocenjeni postavki O1 in O2, medtem ko je postavka O3 najslabše ocenjena. Pri socialnem vidiku izstopata postavki S2 in S3, medtem ko je daleč najslabše ocenjena postavka S4. Ekonomski vidik se je izkazal za najslabše ocenjen vidik trajnosti. Povprečna ocena postavk znaša 0,9. Najbolje ocenjena postavka ekonomskega vidika je E1, medtem ko sta najslabše ocenjeni postavki E5 in E4. Najbolje ocenjena podjetja so Westpac Banking Corporation, Mirvac group in Thai oil. Podjetja Intercontinental hotels group, Roche holding in Amadeus IT group so najslabše ocenjena.

Podjetja, uvrščena na indeksu 100 najbolj trajnostnih podjetij, so na podlagi lastno postavljenih kazalcev najboljše ocenjena. Povprečna ocena znaša 1,8. S povprečno oceno 1,5 se je najslabše izkazal indeks 100 najboljših državljanov med podjetji. S povprečno oceno 1,6 je ocenjen indeks trajnosti Dow Jones, ki je uvrščen na drugo mesto. Pri vseh indeksih se je okoljski vidik izkazal kot najboljše ocenjen. Okoljskemu vidiku sledi socialni vidik. Daleč najslabše ocenjen je ekonomski vidik. Razlike med izbranimi indeksi glede na posamezen vidik niso velike. Izmed vseh postavk je najboljše merjena in poročana postavka O1, ki se nanaša na učinkovito porabo naravnih resursov. Najslabše je merjena in poročana postavka E5, ki se nanaša na uporabo standardov kakovosti.

6.4 Analiza trajnostnih praks evropskih podjetij

Mednarodna raziskava Deloitte 'CSR Managers Survey 2015' ugotavlja stanje družbene odgovornosti podjetij in najboljših praks, ki odražajo mnenje 179 trajnostnih strokovnjakov iz srednjeevropske regije. Trajnostni strokovnjaki so vodilne osebe (vodje

in direktorji) znotraj preučevanih podjetij na področju trajnosti. V anketi je sodelovalo 110 žensk in 67 moških. Največ anketirancev je iz velikih podjetij (113), sledijo srednja podjetja (40), mala podjetja (14) ter mikro podjetja (11). Gledano na tip industrije največ sodelujočih deluje v finančnih institucijah, sledijo energetska podjetja, farmacija, IT, logistična, trgovska ter proizvodna podjetja. Vsi anketiranci so zaposleni v oddelku družbene odgovornosti oziroma trajnostnega razvoja. Največ sodelujočih ima do 5 let delovnih izkušenj, sledi od 5 do 10 let ter več kot deset let delovnih izkušenj na področju trajnosti. Ugotovitve temeljijo na raziskavi, ki je potekala od julija do septembra leta 2015 v desetih državah, in sicer v Bolgariji, na Češkem, na Kosovem, v Litvi, Latviji, Romuniji, Srbiji, na Slovaškem, v Sloveniji in na Madžarskem. Vzpodbuda opravljene ankete je bila prav tako obeležitev 15. obletnice foruma za odgovorno poslovanje⁵ (ang. Responsible Business Forum). Anketa ocenjuje stanje družbene odgovornosti podjetij v izbranih srednjeevropskih državah, analizira priložnosti in ovire povezane z izvajanjem trajnostnih praks in napoveduje perspektive družbene odgovornosti podjetij v prihodnjih letih. Za metodologijo je bila uporabljena spletna anketa imenovana CAWI⁶ (ang. computer-assisted web interviewing).

Ključne ugotovitve raziskave Deloitte 'CSR Managers Survey 2015' so:

- velika večina anketiranih (84 odstotkov) meni, da so dejavnosti CSR v njihovih podjetjih prispevala k reševanju družbenih vprašanj v državi,
- sodelujoči so še posebej poudarili vlogo podjetja pri reševanju okoljske problematike, spodbujanju izobraževanja (finančna podpora) in reševanju brezposelnosti (ustvarjanje novih delovnih mest). Ta področja so navedli kot ključna, medtem ko pričakujejo povečanje truda tudi pri boju proti korupciji,
- na ravni podjetja so anketiranci zaznali pozitivne spremembe predvsem med zaposlenimi. Največje koristi uvedbe dejavnosti CSR so: večje vključevanje zaposlenih (65 odstotkov), zavedanje pomena etičnega ravnanja pri delu (46 odstotkov), izboljšanje ugleda (55 odstotkov) in prepoznavnost znamke kot družbeno odgovorne (51 odstotkov),
- dobra polovica anketiranih (54 odstotkov) učinkovitost svojih dejavnosti na področju CSR tudi ocenjuje. Spremljanje medijev spada med najbolj pogoste metode merjenja učinkovitosti iniciativ podjetja (52 odstotkov). Sodelujoči nekoliko manj uporabljajo ocenjevanje na podlagi notranjih kriterijev CSR (37 odstotkov) in ocenjevanje prek anket (34 odstotkov),
- anketiranci menijo, da v okviru socialnega in gospodarskega razvoja države s svojimi iniciativami najbolj prispevajo v smislu zvišanja konkurenčnosti države (96 odstotkov), zmanjševanja stopnje brezposelnosti, usklajevanja zaposlovanja z dejanskimi

⁵ Forum za odgovorno poslovanje je največja nevladna organizacija na Poljskem, ki na celovit način obravnava koncept družbene odgovornosti podjetij, z najdaljšo tradicijo na Poljskem vse od leta 2000.

⁶ Gre za kvantitativno metodologijo zbiranja podatkov na vzorcu vseh anketiranih oseb, ki se kasneje povzame na celotno populacijo.

potrebami (94 odstotkov) ter spodbujanja intelektualnega kapitala ter gospodarstva, ki bo temeljilo na znanju (91 odstotkov). Najmanj upov polagajo v svoj vpliv na zmanjšanje socialnih neenakosti (76 odstotkov),

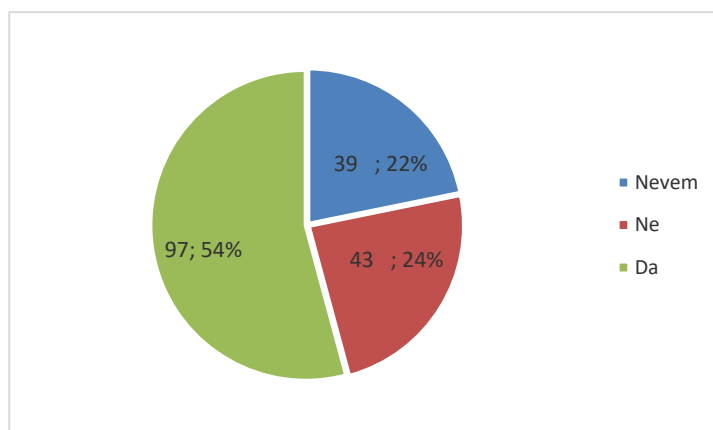
- večina anketiranih je optimistična glede prihodnosti korporativne družbene odgovornosti – skoraj polovica (44 odstotkov) jih verjame v uspeh dejavnosti CSR kot tudi v povečanje števila družbeno odgovornih podjetij. Velika večina sodelujočih v anketi meni, da se bodo poslovni modeli v naslednjih letih spremenili (86 odstotkov), k temu pa bo najbolj pripomogel pritisk kupcev, ki bodo vedno bolj zahtevali družbeno odgovorne izdelke in storitve (75 odstotkov),
- anketiranci, ki so v svojih podjetjih odgovorni za CSR, vidijo glavne prepreke za razvoj tega področja v naslednjih 15 letih v percepciji dejavnosti CSR kot sponzorskih iniciativ, pomanjkanju državnih spodbud ter nepripravljenosti podjetij za vlaganje v korporativno družbeno odgovornost.

Mednarodna raziskava Deloitte 'CSR Managers Survey 2015' v prvem delu anketnega vprašalnika vsebuje odprt tip vprašanj. Eno izmed vprašanj je, katere trajnostne probleme je vaše podjetje reševalo v zadnjih letih. Odgovori managerjev so bili različni. Odgovore anketirancev lahko uvrstimo v ekonomski, socialni in okoljski vidik trajnosti. Osem managerjev je na postavljeno vprašanje odgovorilo z ne vem. Največ odgovorov anketirancev se nanaša na okoljski vidik. Najpogostejši odgovori se nanašajo na spodbujanje varstva okolja in uporabo pitne vode, recikliranje odpadkov ter uporabo alternativnih virov energije. V ekonomskem vidiku prevladuje odgovor reševanja brezposelnosti, za katerega se je odločila kar petina udeležencev. Nekaj managerjev je kot odgovor podalo tudi povečanje gospodarske rasti. Pri socialnem vidiku so bili najpogostejši odgovori managerjev reševanje revščine, skrb za zdravje, spodbujanje izobraževanja in usposabljanja ter varna delovna mesta. Deset anketirancev je kot odgovor podalo reševanje problema družbene neenakosti. Managerji za trajnostni razvoj več pozornosti namenjajo reševanju problema brezposelnosti kot pa reševanju problema družbene neenakosti.

6.4.1 Analiza merjenja trajnosti v izbranih evropskih podjetjih

Splošno gledano je na vprašanje, ali merite trajnostne iniciative, dobra polovica anketirancev odgovorila z da. S slike 6 je moč razbrati, da je skoraj četrtina sodelujočih odgovorila z ne vem oziroma se ni mogla opredeliti pri vprašanju ali se učinki trajnostnega delovanja merijo. Gre za presenetljiv podatek, saj vsi sodelujoči delujejo znotraj oddelkov trajnosti. Približno četrtina anketirancev je odgovorila z ne. Odgovori z ne prikazujejo, da je pri merjenju še veliko prostora za izboljšave.

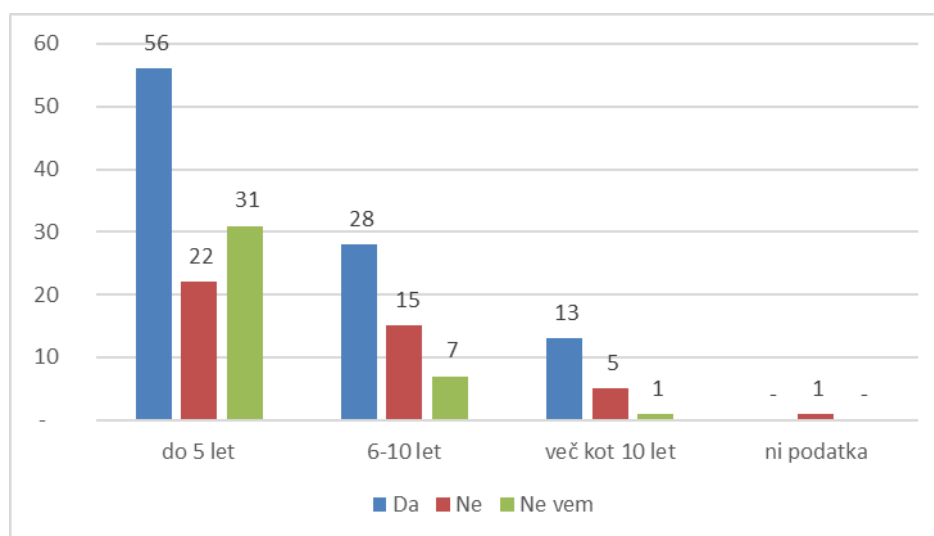
Slika 6: Merjenje trajnostnega delovanja

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Odgovori o merjenju so se razlikovali gledano na dolžino vpetosti anketiranca znotraj oddelkov trajnosti. S slike 7 je razvidno, da so se tisti, ki delujejo v oddelku trajnosti do 5 let, bolj posluževali odgovorov ne in ne vem. Managerji z izkušnjami od 6 do 10 let v trajnosti so večkrat odgovorili z da. Tisti, ki delujejo v branži več kot 10 let so se največ posluževali odgovora da (68 odstotkov). Do takšnih razlik med odgovori prihaja več ali manj zaradi izkušenj. Anketiranci, ki se že dalj časa soočajo s trajnostnim delovanjem podjetij (različni primeri in kampanje), so bolj izkušeni in se pri vprašanju lažje opredelijo. Dlje kot anketiranec deluje v oddelku trajnosti, verjetnejše je, da se bo v tistem podjetju trajnost merila.

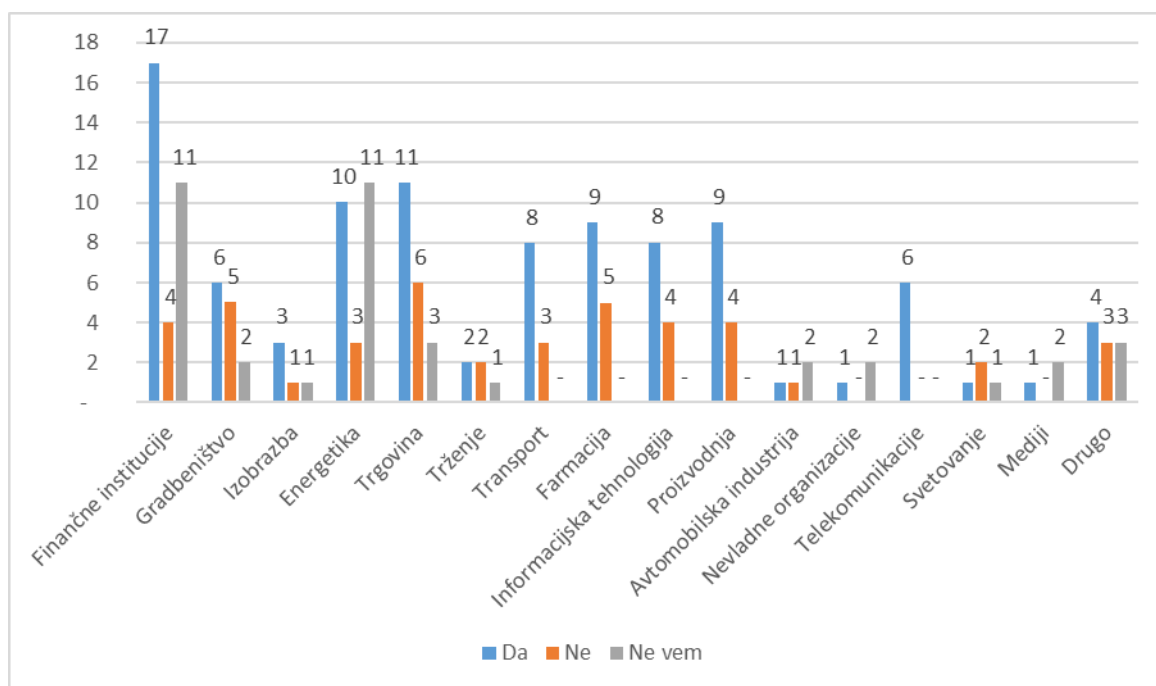
Slika 7: Merjenje trajnostnega delovanja glede na delovne izkušnje v oddelkih, povezanih s trajnostjo

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

S slike 8 razberemo, da se odgovori anketirancev zelo razlikujejo glede na tip dejavnosti. Najspodbudnejši rezultati prihajajo od anketirancev, zaposlenih v telekomunikacijski dejavnosti. Tu so vsi anketiranci odgovorili z da. Spodbudni odgovori prihajajo tudi od udeležencev iz dejavnosti transporta, farmacije, informacijske tehnologije in proizvodnje. V omenjenih štirih dejavnostih prav tako noben izmed sodelujočih ni odgovoril z ne vem. V dejavnosti svetovanja, gradbeništva in trženja so anketiranci največkrat odgovorili z ne. Neprepričljive odgovore (ne vem) so podali anketiranci, zaposleni v dejavnostih financ, energetike, avtomobilske industrije, nevladne organizacije ter medijev.

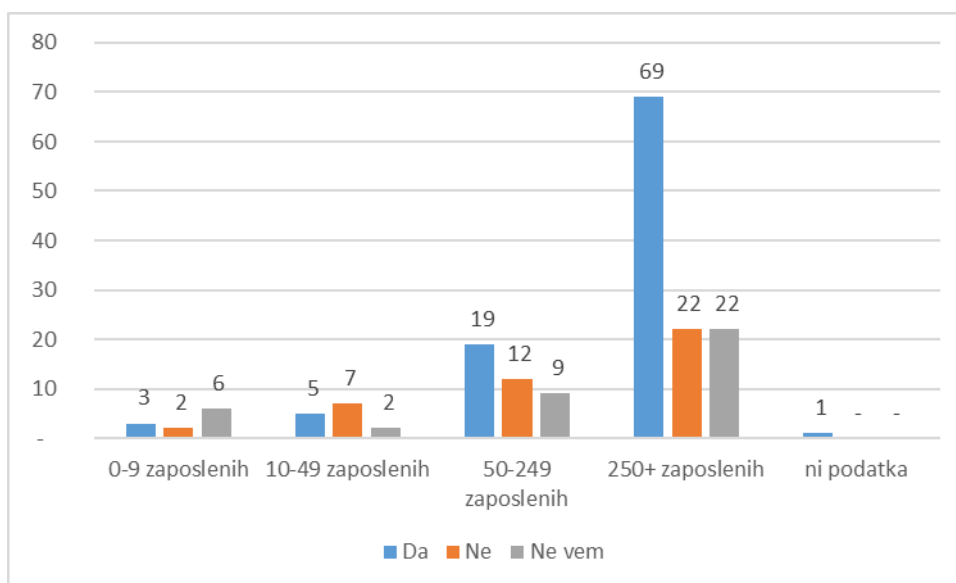
Slika 8: Merjenje trajnostnega delovanja po dejavnostih

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Rezultati raziskave, ki so prikazani na sliki 9, poudarjajo razlike med odgovori anketirancev glede na velikost podjetja, v katerem so zaposleni. Več kot polovica anketirancev, zaposlenih v mikro podjetjih, je odgovorila z ne vem, medtem ko je polovica anketirancev, zaposlenih v majhnih podjetjih, odgovorila z ne. Največ sodelujočih zaposlenih v velikih podjetjih je odgovorilo z da, medtem ko takoj sledijo odgovori tistih, ki delujejo v srednjih podjetjih. Večje kot je podjetje, večja je verjetnost, da se trajnostno delovanje meri.

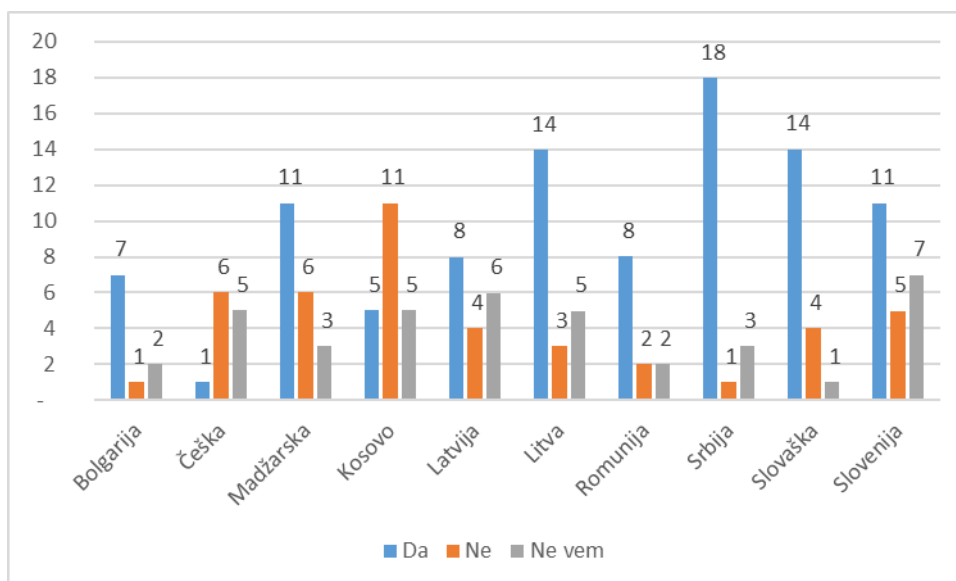
Slika 9: Merjenje trajnostnega delovanja po velikosti podjetja

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Slika 10 nam prikazuje, katere države največ in najmanj merijo trajnost. Podjetja največ merijo svojo trajnostno naravnost v Srbiji, na Slovaškem, v Bolgariji, Romuniji in Litvi. Merjenju trajnosti najmanj pozornosti posvečajo v državah Kosova, Češke in Madžarske. Anketiranci iz držav Češke, Slovenije in Latvije pa so na vprašanje o merjenju rezultatov trajnosti največkrat odgovorili z ne vem. Državi Srbije in Bolgarije sta se v tem primeru izkazali najboljše, medtem ko sta se državi Češke in Kosova izkazali kot najslabši.

Slika 10: Merjenje trajnostnega delovanja po posamezni državi

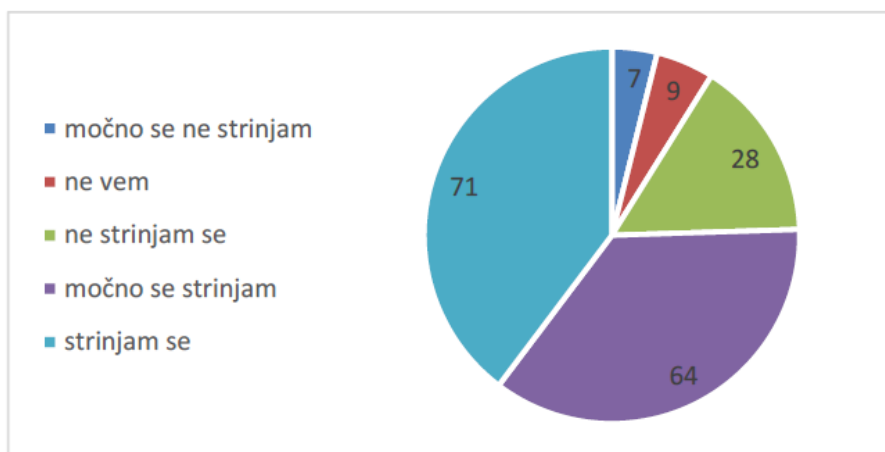
Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

6.4.2 Analiza socialnega vidika – družbena neenakost

V raziskavi je postavljeno vprašanje, ali se anketiranci strinjajo, da njihovo poslovanje vpliva na socialni in ekonomski vidik trajnosti. V izbiro je bilo podanih več odgovorov (izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva, reševanje problema brezposelnosti, izboljšanje infrastrukture, izboljšanje klimatskih razmer, razvoj intelektualnega in socialnega kapitala), med katerimi je tudi zmanjšanje družbene neenakosti. Udeleženci ankete so morali definirati, koliko se z omenjeno trditvijo strinjajo (od močno se ne strinjam do močno se strinjam). Odgovore na postavljeno trditev sem analiziral in prišel do spodnjih spoznanj.

S slike 11 je razvidno strinjanje 75 odstotkov udeležencev s trditvijo, da trajnostno delovanje podjetja pripomore k reševanju problema družbene neenakosti. Slabih 20 odstotkov anketirancev se s trditvijo ne strinja, medtem ko je 5 odstotkov anketirancev odgovorilo z ne vem. Iz rezultatov razberemo, da je pri tem socialnem problemu še veliko prostora za izboljšave. Razlik v odgovorih med spoloma praktično ni.

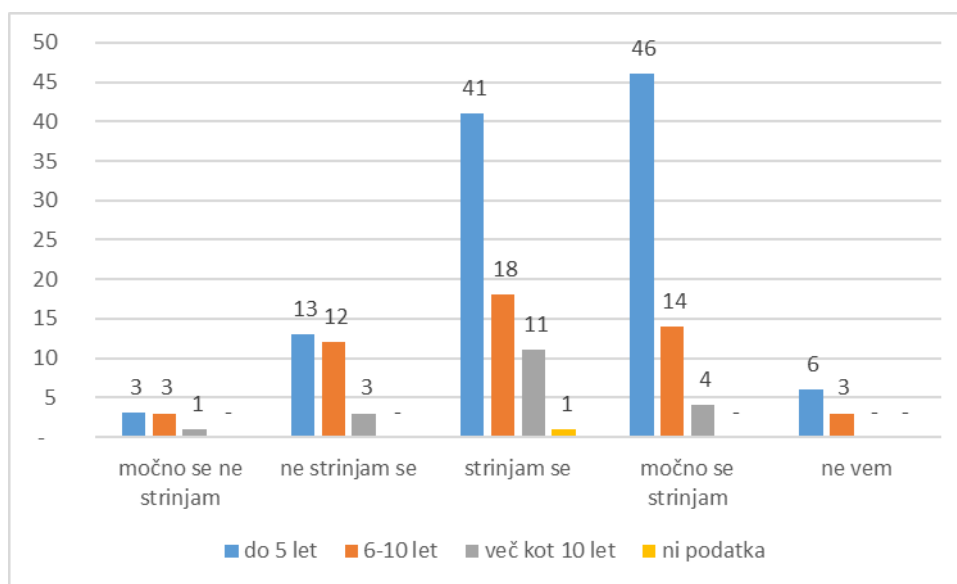
Slika 11: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Zaposleni z do 5 let delovnih izkušenj v trajnosti so največkrat odgovorili z močno se strinjam, medtem ko so tisti z več izkušnjami večkrat odgovorili s strinjam se. Največ nestrinjanja je pokazala skupina z delovnimi izkušnjami v trajnosti od 6 do 10 let. S slike 12 se vidi, da je skupina do 5 let delovnih izkušenj večkrat odgovorila s skrajnimi odgovori (močno se strinjam/ne strinjam) kot pa ostali dve skupini.

Slika 12: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na vpetost anketirancev v trajnost

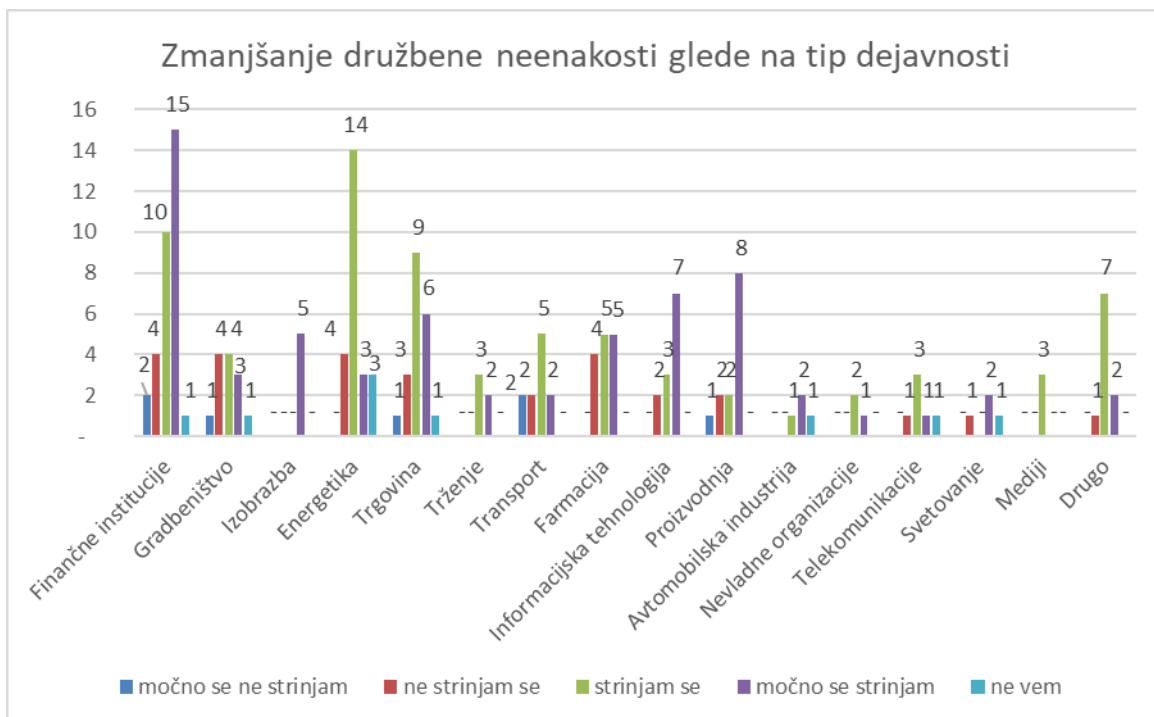

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Slika 13 nam prikazuje strinjanje managerjev po dejavnostih s trditvijo, da poslovanje podjetja pripomore k zmanjševanju družbene neenakosti. Odgovori po tipu dejavnosti se kar močno razlikujejo. Najslabše so se na vprašanje glede reševanja problema družbene neenakosti odzvali managerji, ki delujejo v dejavnosti gradbeništva, transporta in farmacije. Najbolje so se odzvali managerji iz dejavnosti izobrazbe, trženja, nevladnih organizacij ter medijev. Managerji iz dejavnosti transporta so se največkrat poslužili odgovora močno se ne strinjam, medtem ko so se vsi managerji iz dejavnosti izobrazbe poslužili odgovora močno se strinjam. Najbolj neprepričljivi so bili managerji iz dejavnosti svetovanja, avtomobilske industrije ter energetike.

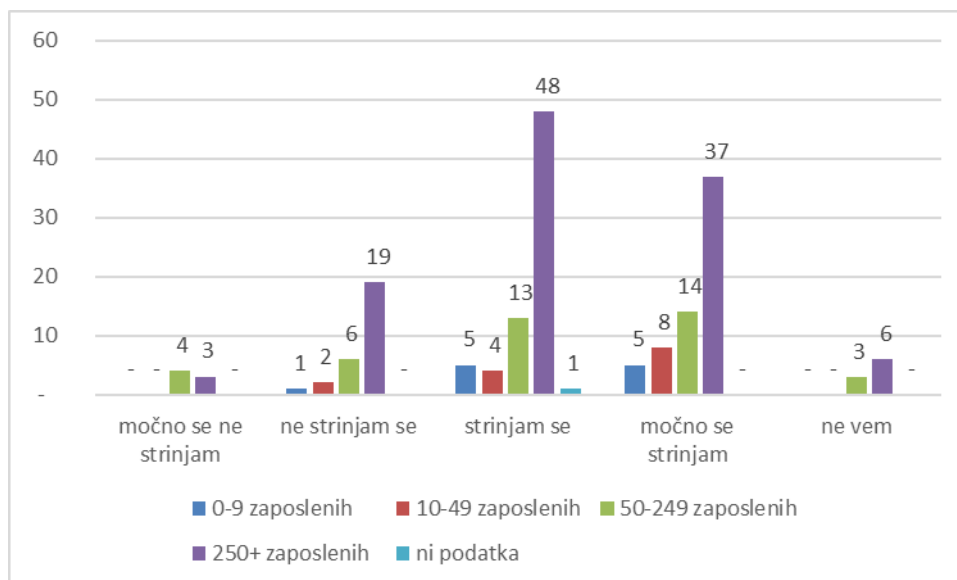
Slika 14 prikazuje odgovore na trditev zmanjšanja družbene neenakosti glede na velikost podjetja, v katerem delujejo anketiranci. Managerji mikro in majhnih podjetij so se s trditvijo bolj strinjali kot pa managerji srednjih in velikih podjetij. Procentualno gledano se je 91 odstotkov managerjev mikro podjetij strinjalo s trditvijo, 86 odstotkov managerjev majhnih podjetij, 68 odstotkov managerjev srednjih in 75 odstotkov managerjev velikih podjetij. Najslabši odgovori prihajajo s strani managerjev srednjih podjetij, saj se kar četrtina managerjev ni strinjala s trditvijo o zmanjševanju družbene neenakosti. Najboljši odgovori prihajajo s strani managerjev mikro podjetij. Managerji srednjih in velikih podjetij so se prav tako največ posluževali odgovora ne vem.

Slika 13: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na tip dejavnosti

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Slika 14: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na velikost podjetja

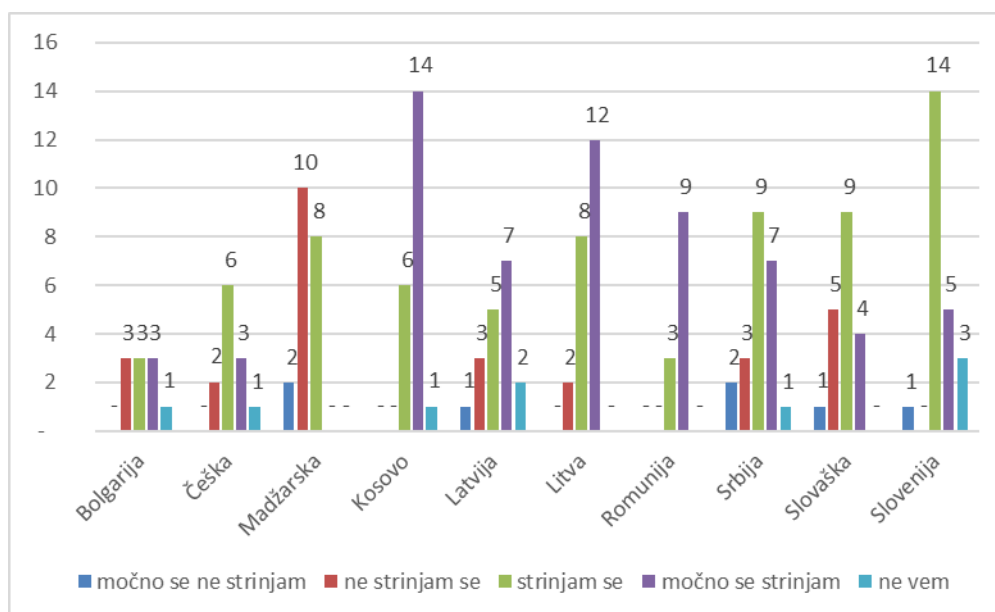

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Slika 15 prikazuje odgovore na trditev zmanjšanja družbene neenakosti glede na državo. Managerji iz držav Romunije, Kosova in Litve so se s trditvijo najbolj strinjali, medtem ko

so se managerji iz držav Madžarske, Slovaške in Bolgarije najmanj strinjali s trditvijo. Vsi anketiranci iz Romunije so se strinjali, da njihovo poslovanje pozitivno vpliva na reševanje problema družbene neenakosti. Popolno nasprotje je država Madžarske, kjer se s trditvijo ni strinjalo kar 60 odstotkov anketirancev. Managerji iz držav Slovenije, Latvije in Bolgarije so bili najmanj odločni pri odgovoru, saj so le-ti največkrat odgovorili z ne vem.

Slika 15: Vpliv trajnostnega delovanja na zmanjšanje družbene neenakosti glede na državo

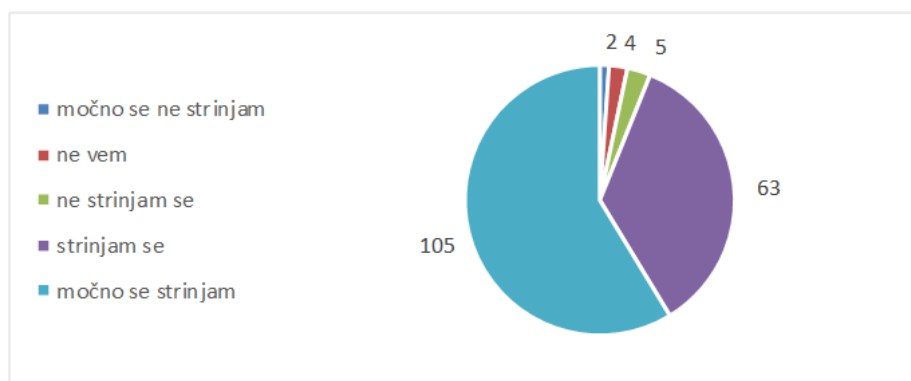
Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

6.4.3 Analiza ekonomskega vidika – brezposelnost

V raziskavi je prav tako postavljeno vprašanje, ali se anketiranci strinjajo, da njihovo poslovanje vpliva na socialni in ekonomski vidik trajnosti. Pri vprašanju je bilo podanih več odgovorov (izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva, reševanje problema družbene neenakosti, izboljšanje infrastrukture, izboljšanje klimatskih razmer, razvoj intelektualnega in socialnega kapitala), med katerimi je tudi pozitiven vpliv podjetij na stopnjo zaposlenosti in uskladitev razpoložljivosti dela z dejanskimi potrebami. Udeleženci ankete so morali definirati, koliko se z omenjeno trditvijo strinjajo (od močno se ne strinjam do močno se strinjam). Odgovore anketirancev sem analiziral glede na delovne izkušnje v trajnosti, tip dejavnosti, velikost podjetja ter državo.

S slike 16 so razvidni odgovori anketirancev na trditev, ali poslovanje podjetja pozitivno vpliva na stopnjo brezposelnosti v državi. S trditvijo se strinja 168 anketirancev (94 odstotkov), medtem ko se s trditvijo ne strinja zgolj 7 anketirancev. Štirje udeleženci so odgovorili, da na omenjeno trditev težko podajo odgovor (možnost ne vem). Bistvenih razlik med spoloma ni opaziti.

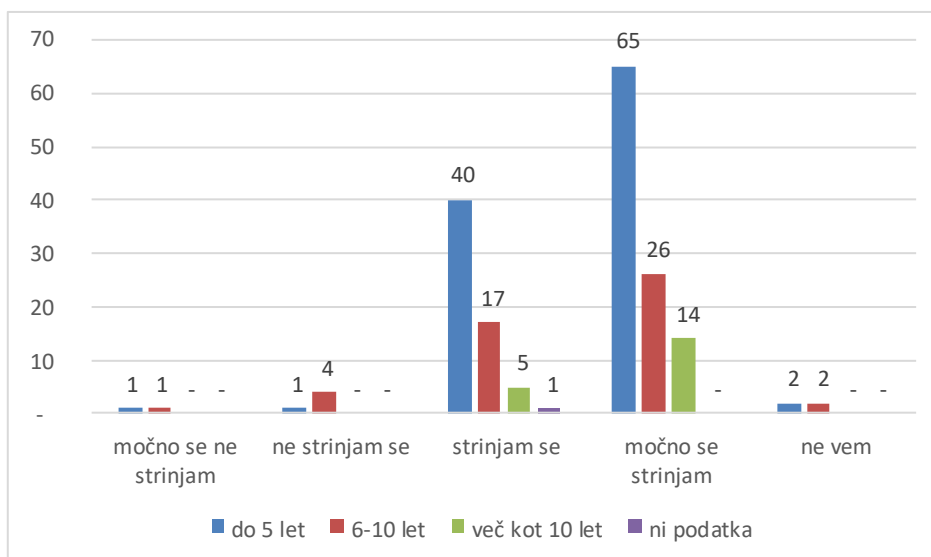
Slika 16: Reševanje problema brezposelnosti

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Primerjava odgovorov, ali poslovanje podjetja rešuje problem brezposelnosti glede na delovne izkušnje, povezane s trajnostjo, nam prikazuje manjše razlike. S slike 17 se vidi, da se vsi anketiranci, ki imajo več kot 10 let izkušenj v oddelkih s trajnostjo s trditvijo strinjajo. Udeleženci, ki so vpeti v trajnost manj kot 5 let se z omenjeno trditvijo v večini strinjajo (96 odstotkov). Anketiranci, ki imajo od 6 do 10 let izkušenj, se s trditvijo najmanj strinjajo, saj se kar 10 odstotkov managerjev s trditvijo ni strinjalo. Omenjena skupina se je tudi največkrat poslužila odgovora ne vem (4 odstotki).

Slika 17: Reševanje problema brezposelnosti glede na delovne izkušnje v trajnosti

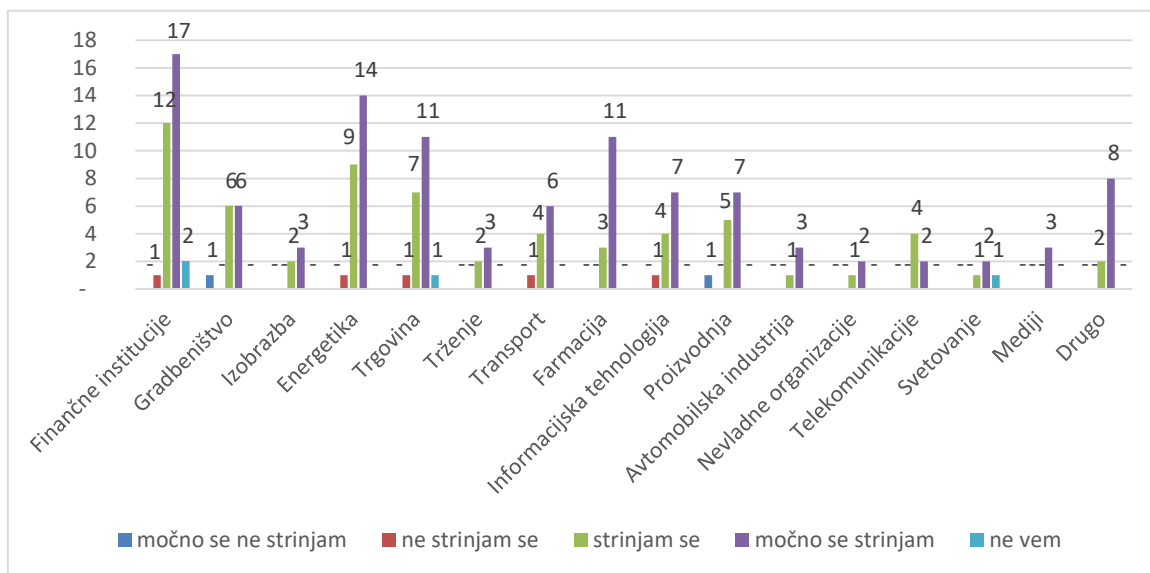

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Bistvenih razlik v odgovorih glede na tip dejavnosti ni zaznati, kar prikazuje slika 18. Vsi managerji iz dejavnosti izobrazbe, trženja, farmacije, avtomobilske industrije, nevladnih organizacij, telekomunikacij ter medijev so se strinjali s trditvijo pozitivnega vpliva

poslovanja na stopnjo brezposelnosti. Velja izpostaviti dejavnost medijev, kjer so vsi anketiranci odgovorili z močno se strinjam. Managerja iz dejavnosti gradbeništva in proizvodnje sta na trditev odgovorila z močno se ne strinjam.

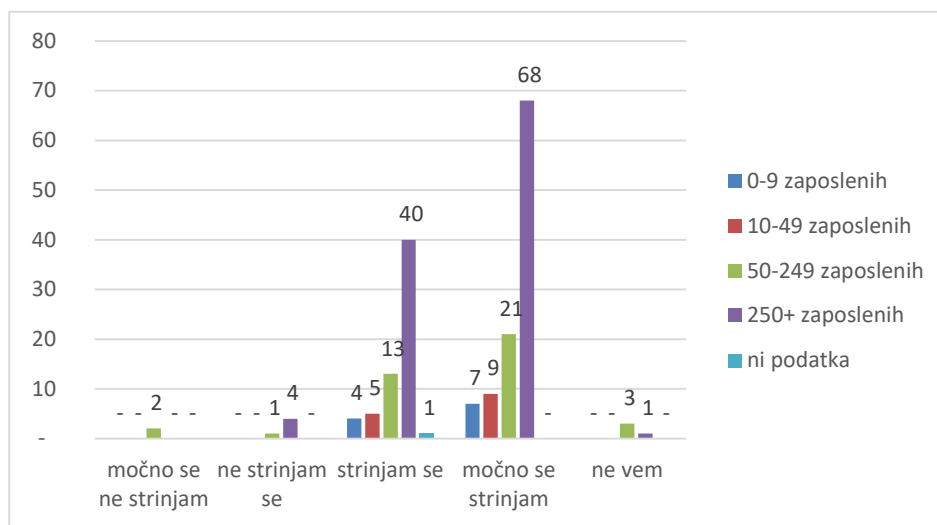
Slika 18: Reševanje problema brezposelnosti glede na tip dejavnosti

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Zanimivejše odgovore na trditev, da ima trajnostno delovanje pozitiven vpliv na stopnjo brezposelnosti, nam poda primerjava odgovorov glede na velikost podjetja. Slika 19 prikazuje, da se vsi managerji mikro in majhnih podjetij strinjajo s trditvijo reševanja stopnje brezposelnosti. Managerji srednjih podjetij se s postavljeno trditvijo najmanj strinjajo (7,5 odstotka anketirancev). V kategoriji srednjih podjetij je bilo največ odgovorov ne vem. Managerji velikih podjetij se s trditvijo v veliki večini strinjajo (dobrih 96 odstotkov).

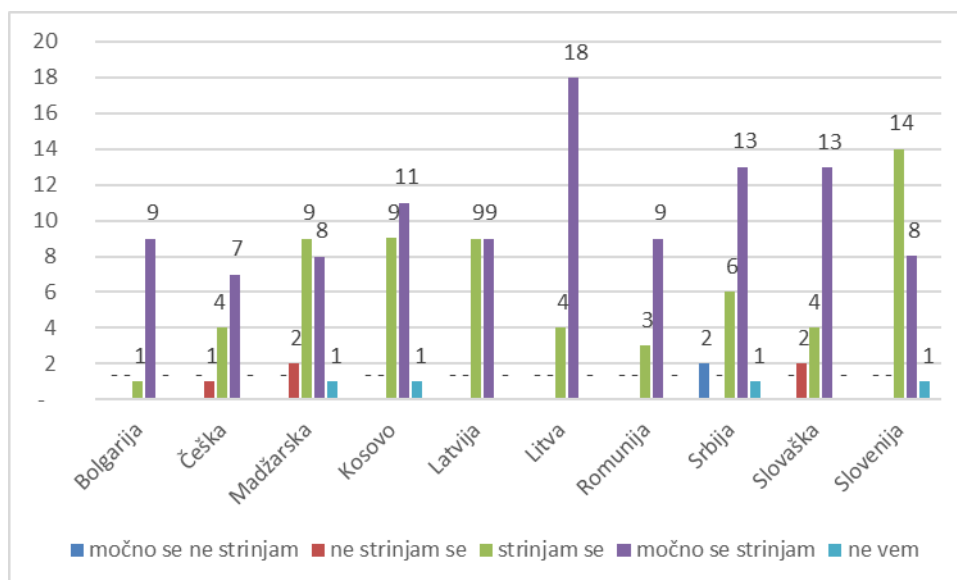
Slika 19: Reševanje problema brezposelnosti glede na velikost podjetja

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

Države, ki so se najbolj odrezale pri trditvi reševanja stopnje brezposelnosti, so Bolgarija, Litva, Romunija in Kosovo. S slike 20 razberemo, da so se managerji pri vseh omenjenih državah 100-odstotno strinjali s trditvijo. Managerji Slovaške, Madžarske in Srbije so se s trditvijo nekoliko manj strinjali, saj je bilo v odgovorih tudi nekaj nestrinjanj.

Slika 20: Reševanje problema brezposelnosti glede na državo

Vir: Pichola, Rudzki & Mitosek, 2015 in lastno delo

6.5 Razprava in končne ugotovitve

Statistična analiza podatkov mednarodne raziskave prikazuje, da managerji manjših in mikro podjetij bolj uspešno rešujejo problem brezposelnosti in družbene neenakosti kot pa managerji srednjih in velikih podjetij. Na podlagi analize prve hipoteze ne morem potrditi.

Hipoteza 1: Managerji večjih podjetij bolj izrazito trdijo, da ima trajnostno delovanje pozitiven vpliv pri reševanju problemov brezposelnosti in družbene neenakosti kot managerji manjših podjetij.

Analiza podatkov glede na velikost podjetja je pokazala, da se s trditvijo »trajnostno delovanje ima pozitiven vpliv na zmanjšanje družbene neenakosti« strinja 91 odstotkov managerjev mikro podjetij, 86 odstotkov managerjev majhnih podjetij, 68 odstotkov managerjev srednjih in 75 odstotkov managerjev velikih podjetij.

Vsi managerji mikro in majhnih podjetij so se s trditvijo »trajnostno delovanje pozitivno vpliva na stopnjo brezposelnosti« strinjajo. Managerji srednjih podjetij se s postavljeno trditvijo najmanj strinjajo (strinja se 85 odstotkov anketirancev). Managerji velikih podjetij se s trditvijo v veliki večini strinjajo (dobrih 96 odstotkov).

Kot opazamo iz rezultatov analize glede na velikost podjetja so odgovori podobni. Pri reševanju obeh problemov so se managerji manjših podjetij bolj strinjali s trditvama reševanja problema brezposelnosti in družbene neenakosti.

Statistična analiza podatkov in ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju sta skupaj podali končni odgovor na drugo hipotezo. Rezultati statistične analize podatkov prikazujejo, da v več kot polovici podjetij merijo rezultate trajnostnih iniciativ. Z oceno poročanja podjetij ugotavljam, da managerji pri okoljskem vidiku merijo trajnostne rezultate. Managerji malo pozornosti namenjajo merjenju ekonomskega in socialnega vidika trajnosti. Na podlagi omenjenih dveh pristopov hipoteze ne morem potrditi ali ovreči.

Hipoteza 2: Podjetja, ki so izrazito trajnostno naravnana, merijo svojo trajnostno uspešnost.

Empirični del, kjer sem na podlagi ordinalne merske lestvice ocenjeval poročanje podjetij o trajnostnem delovanju, je pokazal, da je okoljski vidik poročanja največkrat ocenjen z oceno 3. Managerji okoljski vidik predstavljajo ne le opisno, temveč tudi številčno ter primerjalno. Pokritost z maksimalnim številom točk je največja pri okoljskem vidiku (72 odstotkov). Okoljskemu vidiku sledi socialni vidik z 63-odstotno pokritostjo ter ekonomski vidik zgolj z 28-odstotno pokritostjo.

Pri statistični analizi podatkov je na vprašanje, ali merite trajnostne iniciative, 54 odstotkov anketirancev odgovorila z da. Četrtnina anketirancev je odgovorila z ne, medtem ko je 22 odstotkov anketirancev odgovorilo z ne vem.

Ocena poročanja podjetij o trajnostnem delovanju je pokazala, da v letnih poročilih v sklopu trajnostne naravnosti prevladuje poročanje o okoljski uspešnosti poslovanja. Na podlagi empirične raziskave – ocene poročanja podjetij o trajnostnem delovanju lahko tretjo hipotezo potrdim.

Hipoteza 3: V letnih poročilih v sklopu trajnostne naravnosti prevladuje poročanje o okoljski uspešnosti poslovanja.

Podjetja pri poročanju o svoji trajnostni naravnosti največ pozornosti namenjajo okoljskemu vidiku. V okoljskem delu trajnosti podjetja opisno predstavijo okoljsko problematiko. Predstavitev zajema ključna področja okoljskega vidika trajnosti ter ukrepe, s katerimi si podjetja prizadevajo reševati probleme. Opisni predstavitvi sledi še navedba konkretnih števil. S tem podjetja nazorno prikažejo količinski prispevek pri reševanju problemov (manjše onesnaževanje v tonah, manjša poraba vode v litrih in drugo). Na koncu sledi še primerjava količinskih efektov s preteklimi leti. Pri socialnem vidiku podjetja največkrat poročajo zgolj opisno. V nekaj primerih opisu sledi tudi količinska navedba. Pri ekonomskem vidiku podjetja največkrat predstavijo problem brez kakšnega količinskega oziroma primerjalnega podatka. Postavke pri ekonomskem vidiku se v mnogih primerih sploh niso poročale. Splošno gledano podjetja v svojih letnih oziroma trajnostnih poročilih največ predstavljajo okoljski vidik.

SKLEP

Beseda trajnost oziroma trajnostno delovanje podjetij se dandanes čedalje bolj uporablja in omenja. Trajnostno poslovanje pridobiva na pomenu predvsem zaradi zavedanja širše javnosti o negativnih posledicah poslovanja podjetij. Trajnostni razvoj je tak razvoj, ki ustreza potrebam sedanjih generacij, ne da bi pri tem ogrozil zmožnost prihodnjih generacij pri zadovoljevanju svojih potreb. Managerji podjetij ugotavljajo, da je trajnostno delovanje pomembno za preživetje podjetja na dolgi rok.

Dandanes se trajnosti posvečajo podjetja, dobrodelne ustanove, lokalne skupnosti ter države širom sveta. S trajnostnim delovanjem akterji prispevajo k reševanju problemov širše skupnosti na ekonomskem, socialnem ter okoljskem vidiku. Trajnostni razvoj je bil prvotno osredotočen na okoljski vidik (manjša poraba energije, manjše onesnaževanje okolja). Skozi čas se je trajnost razvijala in začela osredotočati tudi na ekonomski in socialni vidik.

Ekonomski vidik se nanaša na gospodarske interese širše skupnosti. Ena izmed najpomembnejših prizadevanj je trajnostna gospodarska rast. Ekonomski vidik zajema tudi nekatera druga merila trajnosti, kot so inovativnost, konkurenčnost, javni dolg, inflacija in drugi. Socialni vidik lahko opišemo kot izboljšanje blaginje življenja sedanjih in prihodnjih prebivalcev. V tem pogledu trajnost združuje tradicionalna področja socialne politike in načeli, kot sta pravičnost in zdravje, pa tudi probleme vključenosti, socialnega kapitala, gospodarstva in okolja ter v zadnjem času celo pojme sreče, blaginje in kakovosti življenja. Socialni vidik trajnosti zajema področja, kot so zdravstvo, izobraževanje, kultura, transport in druge. Ključne tematike socialnega vidika pa so zdravje, varnost, človekove pravice in revščina.

Vsako trajnostno naravnano podjetje bi se moralo spraševati, ali je rezultat trajnostnega poslovanja pozitiven, kar bi se moralo odražati tudi v merjenju trajnostnih učinkov. Kljub temu veliko podjetij ne meri uspešnosti trajnostnega delovanja. Razlogi, ki jih navajajo, so: merjenje je drago, težko izvedljivo, zavajajoče in neuporabno. Podjetja z visoko stopnjo trajnosti verjetneje merijo in poročajo o trajnostnih vidikih. Njihova zunanja komunikacija je bolj dolgoročno usmerjena.

Merjenje trajnosti je ključna dejavnost, ki vključuje pomen trajnosti pri procesih odločanja. Ne glede na to, katera metoda merjenja je uporabljena, je njena vloga vseskozi enaka. Naloga je pomagati nosilcem odločanja (managementu) pri ocenjevanju trajnostne uspešnosti podjetja ter zagotavljati informacije pri planiranju prihodnjih ukrepov v povezavi s trajnostnim delovanjem.

Smernice pobude za globalno poročanje so najenostavnejša izbira pri merjenju trajnosti. Najbolj znani kazalci so GRI kazalci, ki se navezujejo na okoljski, socialni in ekonomski vidik. Merjenje je izredno pomembno tudi pri nadaljnjem poslovanju podjetja, saj managerjem omogoča razpolagati z informacijami na področju učenja, ukrepanja ter odgovornosti.

Poročanje o trajnostni uspešnosti se je pričelo v 70. letih prejšnjega stoletja. V preteklosti so se pojavljala poročila o socialnih ugodnostih zaposlenih. Kasneje so se poročila nanašala predvsem na okoljsko problematiko. Dandanes se poročila nanašajo na vse tri vidike trajnosti. Število objavljenih trajnostnih poročil se skozi čas močno povečuje. V preteklosti so trajnostna poročila vključevali kar znotraj letnih poročil. Trenutno so najaktualnejša integrirana poročila, kjer se računovodske postavke povezujejo s trajnostnim delovanjem. Nameni trajnostnega poročanja so obveščati deležnike, oceniti uspešnost trajnosti skozi čas, oceniti trenutno situacijo trajnosti v podjetju ter primerjati uspešnost trajnosti z ostalimi.

Najbolj uveljavljene smernice pri pisanju trajnostnega poročila so globalne smernice za poročanje (GRI). GRI smernice omogočajo osredotočanje na najpomembnejše učinke trajnosti, kar se odraža v bolj strateških, usmerjenih in verodostojnih trajnostnih poročilih.

V magistrski nalogi sem predstavil splošni pomen trajnosti, pri katerem sem v nadaljevanju bolj podrobno predstavil socialni in ekonomski vidik trajnosti. Znotraj obeh vidikov sem poudaril pomen problema brezposelnosti in družbene neenakosti. Opis socialnega in ekonomskega vidika je tudi eden izmed ciljev magistrske naloge. Vsak izmed vidikov trajnosti bi se moral meriti, zato sem v tretjem delu magistrske naloge predstavil pomen merjenja v podjetjih. Veliko managerjev o svojih trajnostnih prijemih poroča bodisi v letnih poročilih bodisi v trajnostnih poročilih. V četrtem poglavju sem opredelil pojem poročanja o trajnostni uspešnosti. Znotraj poglavja sem vključil tudi standarde trajnostnega poročanja.

V empiričnem delu sem ob uporabi sekundarnih podatkov zajel drugi in tretji cilj magistrske naloge. Na podlagi baze podatkov podjetja Deloitte, ki se nanaša na spletno anketo 'CSR Managers Survey 2015 in Central Europe', sem podrobno analiziral merjenje podjetij ter problema brezposelnosti in družbene neenakosti. Analiza se je nanašala na različne demografske podatke. Statistična analiza je pomagala pri interpretaciji odgovorov hipotez. Drugi del empiričnega dela se je nanašal na oceno poročanja podjetij o trajnostnem delovanju. Pregledal sem 29 poročil. S pomočjo vsebinske analize sem ocenil poročanje podjetij glede na predhodno definirane lastne kriterije. Ocena poročanja podjetij je prav tako pripomogla k odgovorom pri postavljenih hipotezah. Z empiričnim delom sem zajel drugi in tretji cilj magistrske naloge.

LITERATURA IN VIRI

1. *About the SASB*. Pridobljeno 5. maja 2018 iz <https://www.sasb.org/about-the-sasb/>
2. Aboagye, S. (2017). Economic expansion and environmental sustainability news in Ghana. *African Development Review*, 29(2), 161 – 165.
3. Accenture. (2017). Letno poročilo podjetja Accenture. Dublin: Accenture.
4. Allianz. (2017). Letno poročilo podjetja Allianz. München: Allianz.
5. Altria Group. (2017). Letno poročilo podjetja Altria Group. Richmond: Altria.
6. Amadeus. (2017). Letno poročilo podjetja Amadeus. Madrid: Amadeus.
7. Ang, F. & Passel, S. V. (2012). Beyond the environmentalist's paradox and the debate on weak versus strong sustainability. *Bioscience*, 62(3), 252 – 255.
8. Auger, P., Devinney, T., Louviere, J. & Burke, P. (2008). Do social product features have value to consumers? *International journal of research in marketing*, 25(3), 186 – 190.
9. Azlan, A. & Say, K. O. (2014). Sustainability reporting: meeting stakeholder demands. *Strategic direction*, 30(7), 40.

10. Balan, M., Uzla, C. & Ene, C. M. (2012). Evolutions of unemployment among the young over the economic and financial downturn. *Annales Universitatis Apulensis: Series Oeconomica*, 14(1), 194 – 196.
11. Bell, S. & Morse, S. (2003). *Measuring sustainability: learning from doing*. London: Routledge.
12. Binelli, C., Loveless, M. & Whitefield, S. (2015). What is social inequality and why does it matter? Evidence from central and eastern Europe. *World development*, 70, 239.
13. Boström, M. (2012). A missing pillar? Challenges in theorizing and practicing social sustainability: introduction to the special issue. *Sustainability: science, practise, & policy*, 8(1), 3.
14. Campbell Soup. (2017). Letno poročilo podjetja Campbell Soup. Camden: Campbell Soup.
15. Capri, A. (2017). Many more companies becoming convinced that sustainable value chains make solid business sense. Pridobljeno 22. julija 2018 iz <https://www.scmp.com/business/article/2077805/many-more-companies-becoming-convinced-sustainable-value-chains-make-solid>
16. Cato, M. (2009). *Green Economics, an introduction to theory, policy and practice*. London: Earthscan.
17. Choi, S. & Ng, A. (2011). Environmental and economic dimensions of sustainability and price effects on consumer responses. *Journal of business ethics*, 104(2), 269-271.
18. Chowdhury, G. G. (2014). *Sustainability of Scholarly Information*. London: Facet Publishing.
19. Chwalisz, C. & Diamond, P. (2015). *The Predistribution Agenda: Tackling Inequality and Supporting Sustainable Growth*. London: I.B. Tauris & Co. Ltd.
20. Cisco Systems. (2017). Letno poročilo podjetja Cisco Systems. San Jose: Cisco.
21. Coca Cola. (2017). Letno poročilo podjetja Coca Cola. Atlanta: Coca Cola.
22. Cohen, S., Eimicke, W. & Miller, A. (2015). *Sustainability policy*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
23. Colantonio, A. (2009). *Social sustainability: a review and critique of traditional versus emerging themes and assessment methods* (Second International Conference on Whole Life Urban Sustainability and Its Assessment). Loughborough: Loughborough University.
24. Commonwealth Bank. (2017). Letno poročilo podjetja Commonwealth Bank. Sydney: Commonwealth Bank.
25. Danske Bank. (2017). Letno poročilo podjetja Danske Bank. Copenhagen: Danske Bank.
26. Davidson, K. & Wilson, L. (2009). *A critical assessment of urban social sustainability*. Pridobljeno 17. julija 2017 iz http://soac.fbe.unsw.edu.au/2009/PDF/Davidson%20Kathryn_Wilson%20Lou.pdf
27. Delai, I. & Takanashi, S. (2011). Sustainability measurement system: a reference model proposal. *Social responsibility journal*, 7(3), 440.

28. Diem, R. A. & Davis, J. E. (2013). *Sustainability, Growth, and Globalization : A Social Science Perspective*. Charlotte: Information age publishing.
29. Dietrich, H. & Möller, J. (2016). Youth unemployment in Europe – business cycle and institutional effects. *International Economics and Economic Policy*, 13(1), 7.
30. Dorling, D. (2010). *Injustice: Why social inequality persist*. Bristol: Policy Press.
31. DSM. (2017). Letno poročilo podjetja DSM. Heerlen: DSM.
32. Eccles, R., Ioannou, I. & Serafeim, G. (2012). Is sustainability now the key to corporate success? *The Guardian*. Pridobljeno 22. julija 2018 iz <https://www.theguardian.com/sustainable-business/sustainability-key-corporate-success>
33. Ecolab. (2017). Letno poročilo podjetja Ecolab. Saint Paul: Ecolab.
34. Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: the triple bottom line of 21st-century business*. Capstone: Oxford.
35. Enagas. (2017). Letno poročilo podjetja Enagas. Madrid: Enagas.
36. Epstein, M. J. (2008). *Making sustainability work: best practices in managing and measuring corporate social, environmental, and economic impacts*. Sheffield: Greenleaf publishing limited.
37. Epstein, M. & Rejc Buhovac, A. (2014). *Making sustainability work: best practices in managing and measuring corporate social, environmental, and economic impacts*. Sheffield: Greenleaf Publishing Limited.
38. Epstein, M. J. & Yuthas, K. (2014). *Measuring and improving social impacts: a guide for nonprofits, companies, and impact investors*. San Francisco: Berrett - Koehler Publishers.
39. Eweje, G. & Alakavuklar, O. (2014). *Corporate Social Responsibility and Sustainability: Emerging Trends in Developing Economies*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
40. Fallahi, F., Poutaghi, H. & Rodriguez, G. (2012). The unemployment rate, unemployment volatility, and crime. *International Journal of Social Economics*, 39(6), 440.
41. Fazio, F. & Gunderson, M. (2014). *Tackling Youth unemployment*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
42. Ferris, J., Norman, C. & Sempik, J. (2001). People, land and sustainability: community gardens and the social dimension of sustainable development. *Social policy & administration*, 35(5), 561 – 567.
43. Fiksel, J., Mcdaniel, J. & Mendenhall, C. (1999). *Measuring progress towards sustainability priciples, process, and best practices*. Ohio: Battelle memorial institute.
44. Forum for the future, Chambers, T., Porritt, J. & Price-Thomas, P. (2008). *Sustainable wealth creation within environmental limits*. London: Ideas.
45. Friedman, M. (2007). The social responsibility of business is to increase its profits. *Corporate ethics and corporate governance*. Berlin: Springer.

46. Galuppo, L., Gorli, M., Scaratti, G. & Kaneklin, C. (2014). Building social sustainability: multi-stakeholder processes and conflict management. *Social responsibility journal*, 10(4), 687 – 689.
47. Gaspar, J., Marques, A. C. & Fuinhas, J. A. (2017). The traditional energy-growth nexus: A comparison between sustainable development and economic growth approaches. *Ecological indicators*, 75, 286.
48. GRI - Global reporting initiative. (2017). *About sustainability reporting*. Pridobljeno 20. julija 2017 iz <https://www.globalreporting.org/information/sustainability-reporting/Pages/default.aspx>
49. Golob, U. & Kline, M. (2010). Družbena odgovornost kot sestavina ugleda podjetja: kako pomembna je za slovensko javnost? *Akademija MM*, 10(16), 55 – 60.
50. Gontkovičova, B., Mihalčova, B. & Pružinsky, M. (2015). Youth Unemployment – Current Trend in the Labour Market? *Procedia Economics and Finance*, 23, 1680 – 1684.
51. Gradin, C., Canto, O. & Del Rio, C. (2015). Unemployment and spell duration during the Great Recession in the EU. *International Journal of Manpower*, 36(2), 217.
52. Green, R. (2000). Unemployment: perspectives and policies. *International Journal of Manpower*, 21(5), 339.
53. Grupo Argos. (2017). Letno poročilo podjetja Grupo Argos. Medellin: Grupo Argos.
54. Hasbro. (2017). Letno poročilo podjetja Hasbro. Pawtucket: Hasbro.
55. Haughton, J. & Khandker, S. (2009). *Handbook on poverty and inequality*. Washington: The World Bank.
56. Henkel. (2017). Letno poročilo podjetja Henkel. Düsseldorf: Henkel.
57. Hitchcock, D. & Willard, M. (2015). *The business guide to sustainability: practical strategies and tools for organizations*. London: Routledge.
58. Hormel Foods. (2017). Letno poročilo podjetja Hormel Foods. Austin: Hormel Foods.
59. ILO -International Labour Organization. (2015, 20. januar). *World Employment and social outlook: Trends 2015*. Geneva: ILO.
60. ILO - International Labour Organization. (2016, 19. januar). *Global unemployment projected to rise in both 2016 and 2017*. Pridobljeno 26. junija 2017 iz http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_443500/lang--en/index.htm
61. Ing Group. (2017). Letno poročilo podjetja Ing Group. Amsterdam: Ing Group
62. Intel. (2017). Letno poročilo podjetja Intel. Santa Clara: Intel.
63. Intercontinental. (2017). Letno poročilo podjetja Intercontinental. Denham: Intercontinental.
64. IRIS – Impact Reporting and Investment Standards. (2018). *IRIS metrics*. Pridobljeno 5. maja 2018 iz <https://iris.thegiin.org/metrics>.
65. ISSC, IDS & UNESCO. (2016). *World Social Science Report 2016; Challenging Inequalities: Pathways to a just World*. Paris: UNESCO Publishing.

66. James, M. L. (2015a). Accounting majors perceptions of the advantages and disadvantages of sustainability and integrated reporting. *Journal of legal, ethical and regulatory issues*, 18(2), 107 – 109.
67. James, M. L. (2015b). The benefits of sustainability and integrated reporting: an investigation of accounting majors perceptions. *Journal of legal, ethical and regulatory issues*, 18(1), 1 – 3.
68. Jha, A. & Cox J. (2016). Corporate social responsibility and social capital. *Journal of Banking & Finance*, 60, 252 – 254.
69. Johnson & Johnson. (2017). Letno poročilo podjetja Johnson & Johnson. New Brunswick: Johnson & Johnson.
70. Jones, S. (2012). *Contemporary issues in sustainability accounting, assurance and reporting*. Bingley: Emerald group publishing limited.
71. Juraschek, M., Bucherer, M., Schnabel, F., Hoffschrer H., Vossen B., Kreuz F., Thiede S. & Herrmann C. (2018). Urban factories and their potential contribution to the sustainable development of cities. *Procedia CIRP*, 69, 72 – 77.
72. Kamali, F., Borges, J., Osseweijer, P. & Posada, J. (2018). Towards social sustainability: screening potential social and governance issues for biojet fuel supply chains in Brazil. *Renewable and sustainable energy reviews*, 92, 54 – 60.
73. Kelly, M. (2000). Inequality and Crime. *The Review of Economics and Statistics*, 82(4), 530.
74. Korzeniewicz, R. & Moran, T. (2009). *Unveiling Inequality: A world – historical perspective*. New York: Russel Sage Foundation.
75. Kovačič, A. & Erker, R. (2006). Od koncepta trajnosti k eko-socialnemu modelu tržnega gospodarstva in merjenje njegovega uresničevanja. *Naše gospodarstvo*, 52 (3/4), 98 – 102.
76. Kramžar B. (2015, 25. januar). Neenakost kot družbeni in ekonomski pojem. Pridobljeno 28. junija 2017 iz <http://www.delo.si/gospodarstvo/finance/neenakost-kot-druzbeni-in-ekonomski-pojem.html>
77. Lockheed Martin. (2017). Letno poročilo podjetja Lockheed Martin. Bethesda: Lockheed Martin.
78. Lozano, R., Nummert, B. & Ceulemans, K. (2016). Elucidating the relationship between Sustainability Reporting and Organisational Change Management for Sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 125, 168 – 170.
79. Mak, M. Y. & Peacock, C. J. (2011). Social Sustainability: a Comparison of Case Studies in UK, USA and Australia, 17th Pacific Rim Real Estate Society Conference, Gold Coast. Pridobljeno 17. julija 2017 iz http://www.prres.net/papers/Mak_Peacock_Social_Sustainability.pdf
80. Mancini, L. & Sala, S. (2018). Social impact assessment in the mining sector: review and comparison of indicators frameworks. *Resources policy*, 57, 103 – 109.
81. Mani, V., Agrawal, R. & Sharma, V. (2015). Supply Chain Social Sustainability: a comparative case analysis in indian manufacturing industries. *Procedia – social and behavioral sciences*, 189, 237 – 247.

82. Microsoft. (2017). Letno poročilo podjetja Microsoft. Redmond: Microsoft.
83. Mirvac. (2017). Letno poročilo podjetja Mirvac. Sydney: Mirvac.
84. Močnik, D., Bradač, B., Crnogoj, K., Rebernik, M., Širec, K., Mulej, M. & Ruzzier, M. (2017). *Slovenska podjetja in družbena odgovornost: slovenski podjetniški observatorij 2016*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
85. Moldan, B., Janušková, S. & Hak, T. (2012). How to understand and measure environmental sustainability: indicators and targets. *Ecological indicators*, 17, 7 – 10.
86. Mostafa, N. & Negm, A. (2017). Promoting organizational sustainability and innovation: an exploratory case study from the Egyptian chemical industry. *Procedia manufacturing*, 22, 1007 – 1009.
87. Musikanski, L. (2012). *How to Account for sustainability: a simple guide to measuring and managing*. Oxford: Do Sustainability.
88. Niessen, L., Mohan, D., Mirelman, A., Akuoku, J., Sayem, A., Koehlmoos, T., Trujillo, A., Khan, J. & Peters, D. (2018). Tackling socioeconomic inequalities and non-communicable diseases in low-income and middle-income countries under the Sustainable Development agenda. *The Lancet*, 391(10134).
89. NRC - Nuclear Regulatory Commission. (1999). *Our common journey: a transition toward sustainability*. Washington: National Academy Press.
90. OECD - Organization for Economic Co-operation and Development. (2014). *Income inequality*. Pridobljeno 30. junija 2017 iz <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>
91. OECD - Organization for Economic Co-operation and Development. (2016). *Society at a glance 2016*, OECD Social Indicators. Paris: OECD Publishing.
92. OECD - Organization for Economic Co-operation and Development. (2017). *Unemployment rate*. Pridobljeno 30. junija 2017 iz <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart>
93. Oxfam. (2017, januar). *An Economy for the 99 %*. Oxford: Oxfam GB.
94. Palthe, J. (2013). Integrating human rights in business education: embracing the social dimension of sustainability. *Journal of education for business*, 88(2), 118.
95. Philips. (2017). Letno poročilo podjetja Philips. Amsterdam: Philips.
96. Pichola, I., Rudzki, R. & Mitosek, B. (2015). *CSR Managers Survey 2015 in Central Europe*. Pridobljeno 12. avgusta 2018 iz <https://www2.deloitte.com/ru/en/pages/risk/articles/2016/csr-managers-survey-in-central-europe-2015.html>
97. Rauter, R., Globocnik, D., Elke, P. & Rupert, J. (2018). Open innovation and its effects on economic and sustainability innovation performance. *Journal of Innovation & Knowledge*, 2.
98. Robinson, Z. (2012). *Sustainability*. Singapore: Marshall Cavendish International.
99. Roche holding. (2017). Letno poročilo podjetja Roche. Basel: Roche.
100. Sajovic, K. (2014, 2. november). *Od začetka finančne krize se je število svetovnih milijarderjev podvojilo*. Pridobljeno 27. junija 2017 iz <https://www.rtvsllo.si/svet/od-zacetka-financne-krize-se-je-stevilo-svetovnih-milijarderjev-podvojilo/350173>

101. Science Direct. Pridobljeno 11. septembra 2018 iz <https://www.sciencedirect-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/search?q=economic%20sustainability&show=25&sortBy=relevance>
102. Scoones, I. (2007). Sustainability. *Development in Practise*, 17(4/5), 589.
103. Sheth, J., Sethia, N. & Srinivas, S. (2011). Mindful consumption: a customer-centric approach to sustainability. *Journal of the academy of marketing science*, 39(1), 21 – 23.
104. Siemens. (2017). Letno poročilo podjetja Siemens. München: Siemens.
105. Siew, R. (2015). A review of corporate sustainability reporting tools (SRTs). *Journal of environmental management*, 164, 180 – 182.
106. Smith, C. (2013). When it comes to CSR, size matters. Forbes. Pridobljeno 22. avgusta 2018 iz <https://www.forbes.com/sites/insead/2013/08/14/when-it-comes-to-csr-size-matters/#2800783252a2>
107. Spangenberg, J.H. (2005). Economic sustainability of the economy: concepts and indicators. *International Journal of Sustainable Development*, 8(1/2), 47 – 51.
108. Stacchezzini, R., Melloni, G. & Ali, A. (2016). Sustainability management and reporting: the role of integrated reporting for communicating corporate sustainability management. *Journal of cleaner production*, 136(A), 102 – 104.
109. Staniškiene, E. & Stankevičiute, Ž. (2018). Social sustainability measurement framework: The case of employee perspective in a CSR-committed organisation. *Journal of Cleaner Production*, 188, 708 – 711.
110. Stojanović - Blab, M., Blab, D. & Spasić, D. (2016). Sustainability reporting – a challenge for serbian companies. *Časopis za društvene nauke*, 40(2), 1350 – 1353.
111. Storebrand. (2017). Letno poročilo podjetja Storebrand. Lysaker: Storebrand.
112. Svetovna zveza za varstvo narave (1980). *World conservation strategy*. Gland: IUCN.
113. Szekely, N. & vom Brocke, J. (2017). What can we learn from corporate sustainability reporting? Deriving propositions for research and practice from over 9,500 corporate sustainability reports published between 1999 and 2015 using topic modelling technique. *Plos ONE*, 12(4), 3.
114. Tata, J. & Prasad, S. (2014). National cultural values, sustainability beliefs, and organizational initiatives. *Cross Cultural Management*, 22(2), 278 in 279.
115. Thai Oil. (2017). Letno poročilo podjetja Thai Oil. Bangkok: Thai Oil.
116. The World Bank. (2016a). *Unemployment, total (% of total labor force)*. Pridobljeno 28. junija 2017 iz <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS>
117. The World Bank. (2016b). *Poverty and shared prosperity 2016: taking on inequality*. Washington: The World Bank, 2016.
118. The World Bank. (2017). *Learn about global development*. Pridobljeno 1. julija 2017 iz <http://www.worldbank.org/en/topic>
119. Tomažič, J. (2017, 25. januar). Globalna brezposelnost na rekordni ravni. *Finance*. Pridobljeno 26. junija 2017 iz <https://www.finance.si/173511>

120. Toppinen, A., Toivonen, R., Valkeapää, A. & Rämö, A. (2013). Consumer perceptions of environmental and social sustainability of wood products in the Finnish market. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 28(8), 779 – 782.
121. United nations global compact. (2017). *Social sustainability*. Pridobljeno 28. avgusta 2017 iz <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/our-work/social>
122. University of York. (2017). *Sustainable development*. Pridobljeno 26. decembra 2017 iz <http://www.sustainability-ed.org.uk/pages/what3-1.htm>
123. Veldhuizen, L., Lans, I., Berentsen, P., Boer, I. & Bokkers, E. (2017). Consumer interest in social sustainability issues of whitefish from capture fisheries in the north.east Atlantic. *Fish and fisheries*, 18, 534 – 540.
124. Wang, J. H. (2015). Happiness and Social Exclusion of Indigenous Peoples in Taiwan - A Social Sustainability Perspective. *Plos ONE*, 10(2), 1 – 3.
125. Westpac. (2017). Letno poročilo podjetja Westpac. Sydney: Westpac.
126. White, L. & Gregory, L. (2009). Operational research and sustainable development: Tackling the social dimension. *European Journal of Operational Research*, 193(3), 683.
127. Widok, A. (2009). Social sustainability: theories, concepts, practicability. Berlin: Shaker Verlag.
128. Willis, A. (2003). The Role of the global reporting initiative's sustainability reporting guidelines in the social screening of investments. *Journal of business ethics*, 43(3), 234.
129. Wilson, M. (2003). Corporate sustainability: What is it and where does it come from? *Ivey Business Journal*, 67(6), 1 – 6.
130. WCED - World Commission on Environment and Development. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Pridobljeno 1. julija 2017 iz <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
131. Wu, X. & Zhi, Q. (2016). Impact of Shared Economy on Urban Sustainability: from the Perspective of Social, Economic, and Environmental Sustainability. *Energy Procedia*, 104, 191 – 194.
132. ZN - Združeni Narodi. (1972). *Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Declaration)*. New York: United Nations Publications.
133. ZN - Združeni Narodi. (1982). *World Charter for Nature*. New York: United Nations Publications.
134. ZN - Združeni Narodi. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. New York: United Nations Publications.
135. ZN - Združeni Narodi. (1992). *The United Nations Conference on Environment and Development*. New York: United Nations Publications.
136. ZN - Združeni Narodi. (2002). *Report of the World Summit on Sustainable Development*. New York: United Nations Publications.
137. ZN - Združeni Narodi. (2005). *World Summit Outcome*. New York: United Nations Publications.

138. ZN - Združeni Narodi. (2012). *The future we want; Outcome document of the United Nations Conference on Sustainable Development*. New York: United Nations Publications.
139. ZN - Združeni Narodi (2013). *Inequality Matters: Report of the World Social Situation 2013*. New York: United Nations Publications.
140. ZN - Združeni Narodi. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Pridobljeno 30. junija 2017 iz <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>
141. ZN - Združeni Narodi. (2018). *Sustainable development through decent jobs for youth*. Pridobljeno 2. maja 2018 iz <https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/?p=7891>

PRILOGE

Priloga 1: Kazalci vseh vidikov trajnosti

Tabela 1: Izbrani kazalci socialnega vidika trajnosti

Področje	Kazalec
Revščina	- delež prebivalstva, ki živi pod pragom revščine; - delež prebivalstva, ki živi pod 1 \$ na dan; - delež prebivalstva, ki ima vsakodnevni dostop do čiste/pitne vode.
Družbena neenakost	- razmerje deleža v nacionalnem dohodku od najvišjega do najnižjega kvintila; - neenakost porazdelitve dohodka (Ginijev koeficient).
Zdravje	- stopnja smrtnosti dojenčkov; - pričakovana življenjska doba ob rojstvu; - obolenje ljudi po glavnih boleznih (HIV, malarija, tuberkuloza, rak); - odstotek prebivalstva z dostopom do osnovnih zdravstvenih storitev; - število zdravnikov na 100.000 prebivalcev.
Izobrazba	- neto stopnja vpisa v osnovno šolo; - stopnja pismenosti odraslih; - število univerzitetnih diplomantov; - javni izdatki za izobraževanje (odstotek v BDP).
Demografija	- stopnja rasti prebivalstva; - celotna stopnja rodnosti; - naravni prirast.

Vir: Kovačič & Erker (2006).

Tabela 2: Izbrani kazalci ekonomskega vidika trajnosti

Področje	Kazalec
Gospodarski razvoj	- bruto domači proizvod na prebivalca; - delež naložb v vrednosti BDP; - inflacija; - delež bruto varčevanja; - bruto domači izdatki za R & R kot odstotek BDP-ja; - saldo tekočega računa plačilne bilance kot odstotek BDP-ja.
Zaposlenost	- stopnja brezposelnih; - odstotek brezposelnosti ranljivih skupin; - odstotek brezposelnosti mladih (od 15 do 24 let); - odstotek brezposelnosti starejših (od 55 do 64 let).

se nadaljuje

Tabela 2: Izbrani kazalci ekonomskega vidika trajnosti (nad.)

Področje	Kazalec
Novo znanje	- število aplikacij patentov v EPO; - število izdanih certifikatov ISO 9000.
Splošni kazalci	- gostota cestnega omrežja (dolžina v km/km²); - število prebivalcev na osebni avto; - skupna proizvodnja primarne energije (v mio. ton); - število uporabnikov interneta; - število prenosnih telefonov.

Vir: Kovačič & Erker (2006).

Tabela 3: Izbrani kazalci okoljskega vidika trajnosti

Področje	Kazalec
Zemlja	- delež kmetijskih površin; - delež gozda; - delež področja ekološkega kmetovanja; - posek lesa (v m³); - uporaba gnojil na hektar obdelovalne zemlje.
Podnebne spremembe	- emisije ogljikovega dioksida, žveplovega dioksida ter dušikovega oksida na prebivalca.
Voda	- poraba vode na prebivalca (v m³); - delež kontaminiranosti pitne vode s fekalijami; - delež čiščenja odpadnih voda.
Ekosistem	- število ogroženih rastlinskih vrst; - število ogroženih živalskih vrst.

Vir: Kovačič & Erker (2006).

Priloga 2: Letna poročila podjetij uporabljena pri oceni poročanja podjetij

Tabela 4: Ocenjena letna poročila podjetij

Podjetje	Letna poročila brana skupaj s trajnostnim poročilom
Hasbro	2017 Annual Report in Hasbro 2017 Renewable Energy Performance Statement
Intel	2017 Annual Report and Form 10-K in Corporate Responsibility at Intel 2017–2018
Microsoft	2017 Annual Report in Microsoft 2017 Corporate Social Responsibility Report
Altria Group	2017 Annual Report in 2017 Corporate Responsibility Progress Report
Campbell Soup	2017 Annual Report in 2017 Corporate Responsibility Report
Cisco Systems	2017 Annual Report in 2017 Corporate Responsibility Report
Accenture	2017 Annual Report in 2017 Corporate citizenship report 2017
Hormel Foods	2017 Annual Report in 2017 Corporate Responsibility Report
Lockheed Martin	2017 Annual Report in 2017 Sustainability Report
Ecolab	2017 Annual Report in 2017 Corporate Responsibility Report
Siemens	2017 Annual Report in Sustainability Information 2017
Storebrand	Annual Report 2017 in Carbon accounts Storebrand Own operations and Real estate 2017 in Carbon Footprinting and Decarbonisation of Storebrand's Equity Investments Q4 2017
Danske bank	Annual Report 2017 in Corporate Responsibility 2017
Ing Group	ING Group Annual Report 2017
Commonwealth bank	Annual Report 2017 in Corporate Responsibility Report 2017
Philips	Annual Report 2017 in Annual Report 2017 – Sustainability selection
Johnson & Johnson	Annual Report 2017 in 2017 Health for Humanity Report (Progress in Citizenship & Sustainability)
DSM	Royal DSM Integrated Annual Report 2017
Enagas	Annual Report 2017 in Creation of value for our stakeholders
Westpac Banking Corp.	Annual Report 2017 in 2017 Westpac Group Sustainability Performance Report
Intercontinental hotelc group	Annual Report and Form 20-F 2017 in 2017 Responsible Business Executive Summary
Thai oil PLC	Annual Report 2017 in Sustainability Report 2017 (Sustainability value)

se nadaljuje

Tabela 4: Ocenjena letna poročila podjetij (nad.)

Podjetje	Letna poročila brana skupaj s trajnostnim poročilom
Coca-Cola	Annual Report on Form 10-K in 2017 Sustainability Report
Henkel	Annual Report 2017 in Sustainability Report 2017
Allianz	Annual Report Allianz Group in Sustainability Report 2017 (Responding to tomorrows challenges)
Grupo Argos	2017 Integrated Report
Roche holding	Annual Report 2017
Mirvac group	Annual Report 2017
Amadeus IT group	Global Report 2017

Vir: Letna poročila podjetij, vključenih v raziskavo.